

PETER MAYLE

Navždy Provence!

PETER MAYLE, AUTOR KNIH ROK V PROVENCE,
PSÍ ŽIVOT, HOTEL PASTIS A DALŠÍCH BESTSELLERŮ.

OLYMPIA

P E T E R M A Y L E

*Navždy
Provence!*

OLYMPIA PRAHA

*Jako vždy věnováno Jennie, a také přátelům a
společníkům v mých výzkumech, kteří ke mně
byli tolik štědrí:*

*Michelovi v Châteauneuf, Michelovi z Cabrières, Henriettě a
Faustinovi, Alainovi – lovci lanýžů, Christopherovi, Catharine a
Bernardovi.*

Tisícere díky

© Peter Mayle, 1991

Translation © Paul Millar, 2004

První vydání © Nakladatelství Olympia, a. s., 2004

ISBN 80-7033-847-4

Předmluva

*Zpráva o invazi půl milionu britských chuligánů do Provence,
založená na očitém svědectví*

Byla to událost zcela neobvyklá a v dlouhé historii městečka Ménerbes takřka neopakovatelná. Uličkami se opatrně, ale důstojně plížil automobil značky Rolls-Royce.

Většina obyvatel se oddávala té podívané delší dobu, neboť v Ménerbes se vyskytují ulice užší, než je rolls-royce, a ty mohou poskytnout vcelku zajímavou příležitost k dopravní zácpě vyvolané jediným automobilem.

Pro zbytek občanů byl ovšem příjezd rolls-royce významně zlověstným předznamením něčeho, co lze přivítat se stejným nadšením jako morovou ránu nebo zprávu, že cirhóza jater je vlastně nakažlivá choroba.

Jeden Brit, který se tady usadil, to shrnul v dopise uveřejněném v nedělním vydání *Sunday Times* jedinou zoufalou větičkou. „Znamená to," napsal, „konec Lubéronu."

A podle jedné dámy z lepších kruhů, rovněž původem z Anglie a nyní žijící v Aix, se daly očekávat události mnohem horší. Tvrdila, že se do Provence chystají autobusové výpravy fotbalových

chuligánů. Tuto zprávu kdosi okamžitě přenesl do precizních a neskutečně výhrůžných statistických údajů. Pomocí žurnalistických kouzel se z těch autobusů přes noc vyklubalo půl milionu násilníků, s velkou pravděpodobností naložených v ležáku a vyhledávajících nějakou zlovolnou zábavu, kterou by si zkrátili dlouhou chvíli, než začne fotbalová sezona. Je tedy možné, alespoň podle tvrzení oné dámy z lepších kruhů v Aix, že všichni britští přistěhovalci, dokonce i ti, jejichž pověst je bez jediné poskvrnky, budou z Francie za trest vypovězeni. Za ony blíže neurčené, ale rozhodně nepřístojné skutky, spáchané násilníky ze zahraničí. Tato zpráva se sice s odstupem, avšak s jistou dávkou uspokojení, objevila v *New York Times*.

Mezitím si jeden provensálský statkář stěžoval na ty darmošlapy a prasata, jak ničí génia loci nezkaženého venkova. Vyskytly se i početné historky, napsané převážně odborníky z okolí Londýna, o tom, jak se ten poklidný tón života v Lubéronu doslova zhroutil pod opakovanými nájezdy tlup pološilených turistů.

Tyto poplašné zprávy a podivně se opakující zvěsti se objevovaly po celé jaro a na začátku léta. A najednou jsem se i já sám octl na tom správném místě, přímo v samém centru dění, odkud jsem mohl pozorovat zděšení z invaze, aniž bych byl nucen opustit terasu Café du Progrès.

Pobyl jsem tam celé dopoledne ve stavu znepokojení, napůl očekávaje, že budu svědkem hrůzných scén vandalismu, přepadů, pokusů o znásilnění, hromadné otravy alkoholem a hlučného domáhání se smažených ryb s hranolky, to vše ze strany násilníků. Kupodivu jediným vrcholným zážitkem celého odpoledne bylo, že jeden Holand'an spadl z kola, když se snažil vyhnout kočce.

Odjel jsem tedy o něco dále do Goultu, Buoux a Cabrières, a také do Bonnieux.

Ale ani tam mi žádný z našich známých, většinou majitelů restaurací a tudíž lidí s eminentním zájmem o turistiku, nemohl podat jedinou informaci, týkající se invaze.

Turistický ruch byl podle nich na úrovni loňského roku, zřejmě pod vlivem současného hospodářského úpadku.

Kde tedy byli ti chuligáni? Každé ráno jsem se díval na silnici, ale vyjma traktoru, který tudy občas projel, a dodávky poblíž melounového pole, byla zcela opuštěná.

Po autobusech s chuligány ani památky. Možná se cestou ztratily, nebo zůstaly vězet v zácpě na pařížském obchvatu a musí objíždět kolem a kolem tak dlouho, dokud jim nedojdou zásoby ležáku.

Přišel srpen a já jsem to vzdal. Ostatní, pilnější zpravodajové, se snažili i nadále. Jednoho dne se u nás objevili reportéři a kameramani televize CBS. Bylo jim vedro a tvářili se udiveně.

Poslali je nafilmovat turistickou explozi, a oni právě strávili dvě hodiny v Ménerbes.

„Vypadá to tu takhle vždycky?" zeptal se jeden z nich.

„Jak takhle?"

„No, že je tu tak prázdné."

Dali si u nás pivo a odjeli natáčet nudisty do Saint-Tropez.

Ménerbes, na konci 20. století

Jak jsem kupoval lanýže od monsieura X

Celá tahle tajuplná záležitost začala telefonátem z Londýna. Volal můj známý jménem Frank, jehož jednou v jakémsi časopise popsali coby samotářského magnáta. Já jsem ho znal z jiné stránky, totiž coby labužníka na úrovni šampionů, muže, jenž bral večeře daleko vážněji než politici politiku. Frank v kuchyni připomínal honícího psa na stopě. Čichal, nahlížel pod pokličky bublajících hrnců, slintal a třásl se v očekávání věcí příštích. Vůně šťavnatého *cassoulet*, což je něco na způsob složitějšího gulášku, ho uváděla do transu. Má žena o něm říká, že je to jeden z nejlepších jedlíků, pro které kdy vařila.

V hlase se mu ozývala poplašná tónina. Vysvětlil mi, proč volá. „Je už březen," oznámil mi, „a pokud mne se týče, mám problém s lanýži. Byly by ještě nějaké k mání?"

V březnu končí lanýžová sezona a na trzích v okolí – jsme totiž poměrně blízko lanýžové oblasti v předhůří Mont Ventoux – prodavači lanýžů pomalu mizeli. Řekl jsem Frankovi, že si vzpomněl dost pozdě.

Ozvalo se vyděšené ticho. Úvahy nad gastronomickou katastrofou jeho života, která mu stála tvář v tvář, zahrnovaly omelety bez lanýžů, žádné lanýže v těstíčku *en crouûte* a život bez vepřové pečinky prošpikované lanýži. Telefonní dráty se pod tíží jeho zklamání přímo prohýbaly.

„Měl bych jednoho známého," pravil jsem, „který by ještě mohl pár lanýžů mít. Mohu to zkusit."

Frank se rozradostnil. „Výborně, výborně. Tak dvě kilečka. Dám je do krabic od vajec a zmrazím si je. Lanýže na jaře, lanýže v létě, lanýže celou zimu. Jen tak dvě kilečka."

Dvě kila čerstvých lanýžů za cenu, kterou dnes platí v Paříži, to by mohlo znamenat dva a půl až tři tisíce eur. I tady v Provinci, když obejdete handlíře a nakoupíte přímo od houbaře v zabláčených botách a s rukama jako podrážka, by ta investice byla docela zajímavá. Zeptal jsem se Franka, jestli to míní vážně s těmi dvěma kilogramy.

„Nerad bych, aby mi došly, ještě než začne nová sezona," odvětil. „No však uvidíš, co se ti povede."

Můj jediný kontakt na obchodníka s lanýži bylo telefonní číslo, které mi na zadní stranu účtenky naškrábal kuchař z jedné z místních restaurací. Řekl mi, že to je *un homme sérieux*, pokud jde o lanýže muž zcela poctivý, a tudíž mezi lovci lanýžů výjimka. Černý obchod s lanýži byl plný malých podvodů, které byly tak běžné jako slunné dny v Aix. Slyšel jsem o lanýžích plných broků a obalených blátem, aby vážily více, a co horšího, pašovali sem podřadný druh z Itálie a prodávali je coby francouzské. Bez spolehlivého dodavatele se člověk mohl dostat do poněkud nákladných potíží.

Zavolal jsem na číslo od šéfkuchaře a muži, který se mi ozval, jsem sdělil jeho jméno. *Ah, oui*. Moje akreditace byla zřejmě v pořádku. A co tedy pro mne může učinit?

Něco lanýžů. Tak dvě kilečka.

„*Oh là là*," ozvalo se na druhém konci. „Vy jste restaurace?"

Nejsme, odtušil jsem. Kupuji to pro známého v Anglii.

„Angličana? *Mon Dieu*"

Po několika minutách sykání přes zuby a vysvětlování, jaké nepřekonatelné problémy ho čekají při shánění takového objemu lanýžů na konci sezony, mi monsieur X, jak mu budu říkat, slíbil, že se se svými psy vydá do kopců a uvidí, co se dá dělat. Dá mi prý vědět, ale nebude to hned. Mám čekat u telefonu a být trpělivý.

Minul týden, skoro dva, a tu jednoho večera zazvonil telefon.

Ozval se hlas, „mám pro vás to, co jste chtěl. Můžeme si dát rande zítra večer."

Nařídil mi, abych čekal v šest večer před telefonní budkou u silnice do Carpentras. Ptal se, co mám za auto a jakou má barvu. A ještě něco důležitého: šeky prý nebere. Hotovost je mnohem pohodlnější. (Jak jsem se dozvěděl o něco později, při obchodování s lanýží je to běžná praxe. Překupníci nevěří na papírování, stvrzenky nevydávají a otázkami, týkajícími se daně z příjmu, přímo opovrhují.)

K budce jsem dorazil těsně před šestou. Silnice vypadala opuštěná a já si s hrůzou uvědomil, jak velkou částku mám v kapse. V novinách pořád psali o loupežích a podobných nepřístojnostech, které se dějí na vedlejších silnicích ve Vaucluse. Podle krimi reportéra novin *Le Provençal* to páchaly gangy *voyous* - darebů vyskytujících se hnedle tu a hnedle tam. Pořádní občané měli pěkně sedět doma.

Takže co tu dělám já, za tmy a s ruličkou pětistovek tlustou jako salám? Sedím tady jako vnadidlo. Prohledal jsem auto, jestli nemám něco jako zbraň, ale našel jsem jenom nákupní košík a starý výtisk *Guide Michelin*.

Uplynulo deset minut, než se objevily reflektory. Přišustila otlučená dodávka značky Citroën a zastavila na druhé straně budky. Z bezpečí svých vozidel jsme s druhým řidičem na sebe chvilku podezřívavě hleděli. Byl sám. Vystoupil jsem z auta.

Čekal jsem postaršího venkovana s černými zuby, obutého do plátěnek a s pohledem stranou, ale monsieur X byl mladý, nakrátko ostříhaný a s úpravným knírkem. Vypadal příjemně a když mi potřásl rukou, dokonce se usmál.

„V téhle tmě byste můj dům nikdy nenašel," pravil. „Jed'te za mnou."

Poslechl jsem. Po chvíli jsme sjeli z hlavní silnice na kamenitou cestu, která vedla hlouběji a hlouběji do kopců. Monsieur X po ní

jel jako po dálnici a já jsem drkotal za ním. Konečně zahrnul do úzkého vjezdu a zaparkoval před neosvětleným domkem obklopeným skupinkami zakrslých doubků. Když jsem otevřel dveře vozu, objevil se statný německý ovčák a pečlivě mi vyšetřil nohu. Doufal jsem, že je po večeri.

Jakmile jsem vešel dovnitř, ucítil jsem lanýže - onu zralou a mírně jakoby zkaženou vůni, která pronikne vším, kromě skla a zinku. Dokonce i vajíčka, když je necháte v krabici s lanýžem, budou chutnat po lanýžích.

A tady, na kuchyňském stole, byly. Navršené ve starém košíku, černé, hrbolaté, ošklivé, chutné a předražené.

„Voilà" Monsieur X mi přidržel košík pod nosem. „Bláto jsem z nich okartáčoval. Vodou je omyjte až těsně před použitím."

Odešel ke skříni a vyndal z ní starobylé váhy. Pověsil je na hák v trámu nad stolem. Jednoho po druhém bral lanýže z košíku, stiskl je vždy v prstech, aby se přesvědčil, že jsou dosud pevné, pokládal je na zčernalou misku vah, a jak je vážil, popisoval mi svůj poslední pokus. Koupil si miniaturní vietnamské prasátko a hodlal ho vycvičit k vyhledávání lanýžů, neboť prý má mimořádné schopnosti. Je známo, že prasata mají lepší čich než psi, ujistil mě, ale problém je, když máte normální prase velikosti minitraktoru. Jak ho potom máte brát na vyjížďky do lanýžových oblastí na svazích Mont Ventoux?

Ručičky vah se ustálily na dvou kilech. Monsieur X mi lanýže naložil do dvou plátěných sáčků. Naslinil si palec a přepočítal si hotovost.

„*C'est bien.*“ Vyštrachal láhev marců a dvě sklenky a připili jsme si na úspěch jeho plánů s výcvikem prasátka. Během příští sezony s ním musím vyrazit, abych viděl prase v akci. Bude to významný pokrok v technice detekce lanýžů - *le supercochon*. Když jsem nasedal do auta, dal mi hrst malých lanýžů a vlastní recept na omeletu, a popřál mi šťastnou cestu do Londýna.

Vůně lanýžů se mi linula pod nos celou cestu domů. Následujícího dne, když jsem nasedal do letadla, mi byla po lanýžích cítit i příruční taška. A když jsme přistáli na Heathrow, ze skříňky na zavazadla se linula taková vůně, že ode mne ostatní cestující prchali, jako kdyby mi páchlo z úst.

Cestoval jsem v době, kdy na letištích byla opatření proti dovozu potravin, a zmocňovaly se mě představy, jak mě smečka čuchajících psů zahání do kouta a jak jsem uvržen do karantény a obviněn z dovozu exotických látek, které by mohly ohrozit zdraví národa. Opatrně jsem procházel celníci, ale nezachvěla se ani jedna nozdra. Zato taxikáře se zmocnilo svrchované podezření.

„Těbůh,“ pronesl, „co to vezete?“

„Lanýže.“

„A tak. Lanýže. Už jsou dlouho po smrti?“

Zavřel okénko mezi mnou a jím, což mě aspoň uchránilo před obvyklým taxikářským monologem. Když jsem vystupoval u Frankova domu, okázale vystoupil a otevřel zadní okna.

Uvítal mě sám magnát-poustevník a vrhl se na lanýže. Jeden ze sáček poslal kolem tabule, u níž seděla společnost hostů pozvaných na večeři. Všichni si povinně čichli, ale nebyli si všichni jisti, co to vlastně čichají. Konečně zavolal z kuchyně náčelníka domácnosti, Skota takových rozměrů a chování, že jsem mu místo majordome říkal generáldome.

„Myslím, že bychom si s tímhle měli poradit okamžitě, Vaughane," oslovil ho Frank.

Vaughan pozdvihl obočí a delikátně si čichl. Věděl velice dobře, oč se jedná.

„Ach," řekl. „Naše miloučke lanýže. Budou se nám zítra velice dobře hodit k *foie gras*." Monsieur X souhlasil.

Po dvou letech nepřítomnosti jsem si v Londýně připadal divně. Cítil jsem se nesvůj a jako cizinec. Překvapilo mě, jak jsem se změnil. Nebo se změnil Londýn? Nekonečné hovory o penězích, o cenách nemovitostí, burze a podnikových akrobaciích toho či onoho druhu. O počasí, tradičním předmětu diskusí v Anglii, se nikdo ani nezmínil. A ještě že tak. Alespoň jedna věc, která se nezměnila. Dny mýjely zahalené v rozostřené roušce šedivého mrholení a lidé na ulicích se hrbili pod kapkami bez přestání do nich shora

bušícími. Doprava takřka nefungovala, ale většině řidičů jako by to ani nevadilo: neustále hovořili do mobilních telefonů, asi o penězích a o cenách nemovitostí. Stýskalo se mi po otevřeném prostoru a obrovském modrém nebi Provence, a došlo mi, že z vlastní vůle bych se do velkoměsta již nikdy nevrátil.

Po cestě na letiště se mě taxikář vyptával, kam to vlastně letím. Když jsem mu odpověděl, znalecky pokynul hlavou.

„Jednou jsme tam byli," sdělil mi. „Fréjus. Tam to bylo. V karavaně. Sviňsky drahé."

Naúčtoval mi pětadvacet liber, popřál mi hezkou dovolenou a varoval mě před pitnou vodou ve Fréjusu, která mu dovolenou zkazila. Tři dny na těch šlapkách na tureckým hajzlu, popsal mi to. Manželka z toho měla srandu.

Odletěl jsem ze zimy do jara a prošel jsem neformální kontrolou na letišti Marignane. To bylo něco, co jsem nemohl pochopit. Marseille má být podle všeho centrem asi tak poloviny obchodu s drogami v Evropě, a přesto cestující obtěžkáni zavazadly plnými hašiše, kokainu, heroinu, anglických sýrů a všehochutě jiného pašovaného zboží vycházeli ven, aniž by museli projít celníci. Tak jako to počasí, v přímém rozporu s Londýnem.

Monsieura X velice potěšilo, když jsem mu popsal, jakého přijetí se dostalo jeho lanýžům.

„A ten váš známý, on je milovník lanýžů?"

„On ano, řekl bych, ale někteří z jeho přátel, pokud šlo o vůni lanýžů, si nebyli zcela jisti.“

I po telefonu jsem slyšel, jak krčí rameny. Je to velice zvláštní. Každému to nevoní. *Tant mieux* pro ty, kterým to nevadí. Zasmál se a nasadil důvěrný tón.

„Něco tu pro vás mám," prohlásil. „Natáčel jsem. Dáme si doušek marcu, a jestli se vám bude chtít, podíváme se na to.“

Když se mi konečně podařilo najít jeho dům, německý ovčák mě vítal jako kost, kterou dlouho hledal. Monsieur X na něj zasyčel, aby nepřekážel v cestě. Slyšel jsem, že myslivci stejně volají v lese na lovecké psy.

„On si jen tak hraje," řekl mi. To už jsem také slyšel.

Šel jsem za ním do vychladlé kuchyně, která byla cítit po lanýžích. Do dvou sklenic z tlustého skla nalil marc. Říkejte mi Alain, pravil, a vyslovil to s tím pravým provensálským přízvukem: Alang. Zašli jsme do obývacího pokoje, kde měl stažené žaluzie proti slunci. Alain si dřepel před televizor a do přehrávače založil videopásku.

„Voilà," řekl. „No, Truffaut to není, ale jeden můj kamarád má videokameru. A tak bych chtěl natočit ještě jeden film, ale trochu víc odborný.“

Spustila hudba z *Jeana od Floretty* a na obrazovce se objevila scéna. Záběr na Alainova záda, on kráčí se dvěma psy vzhůru do

kamenitého svahu. V pozadí Mont Ventoux se svou bílou špičkou. Potom titulek *Rabasses de Ma Colline* – Alain mi vysvětlil, že *rabasse* je provensálsky lanýž.

Kameramanovi se poněkud třásla ruka, ale přesto, a i přes určité nedostatky střihu, mě to fascinovalo. Bylo vidět psy, jak vzrušeně větří, potom jak hrabou, ryjí, a nakonec jak je Alain odstrčí stranou a s nesmírnou péčí pod uvolněnou hlínou vyhmatává lanýže. Pokaždé, když vyňal lanýže, dostali psi za odměnu sušenku nebo kousek salámu a kamera se třeplavě soustředila na umazanou ruku držící umazanou houbu. Film byl bez zvuku, ale Alain vše komentoval.

„Tahle malá, ta to dělá dobře," řekl, když se na obrazovce objevila malá fenka neurčitého vzezření, která upřeně studovala úpatí lanýžového dubu. „Ale stárne." Začala hrabat a v obraze se objevil napřed Alain, pak detail umazaného čenichu a Alainovy ruce, jak odstrkují psa stranou. Prsty prohmatával půdu, vybíral kameny a nakonec vyhrabal jamku hlubokou asi tak patnáct centimetrů.

Film náhle ukázal bystrou a zvědavou tvář fretky a Alain vstal a stiskl na videu tlačítko. „Tohle je o lovu králíků," sdělil mi. „Ale je tu něco, co vám chci ukázat. Je to moc dobré a dnes se to už moc nevidí. Brzy to bude historie."

Zpomalil převíjení a na filmu se objevila fretka, jak ji s obtížemi strkají do ruksaku. Pak se náhle změnila scéna a ukázala se skupinka dubů. Na obrazovku se přikodrcala malá dodávka Citroën 2CV a zastavila se. Vystoupil z ní obstarožní venkovan v kšiltovce a beztvarem kabátku od modráků, zbytkem zubů se zazubil do objektivu a pomalu se odštrachal za auto. Otevřel zadní dveře a vyndal hrubě stesanou rampu. Znovu se zazubil do kamery a potopil se dovnitř auta. Když se narovnal, držel v ruce konec tlustého lana. Opětovně se zazubil a začal za to lano tahat. Dodávka se otřásala a kousek po kousku se nořil umazaný růžový profil prasete. Stařík znovu zatáhl a za neustálého stříhání ušima a mrkání se stvoření nejistě kolébalo rampou dolů. Napůl jsem čekal, že stejně jako jeho pán se stvoření zazubí do kamery, ale ono jen pokojně stálo na slunci, obrovské, poklidné a bez jakéhokoliv znepokojení nad údělem filmové hvězdy.

„Vloni," informoval mě Alain, „našlo tohle prase skoro tři sta kilo lanýžů. *Un bon paquet.*"

Bylo to takřka neuvěřitelné. Díval jsem se na zvíře, které vloni vydělalo více než obnáší většina ředitelských platů v Londýně, a to prosím bez dobrodiní mobilního telefonu.

Pantáta a prase se odebrali ke stromům, jako kdyby šli někam na procházku. Dvě zakulacená těla pokropená skrz listy paprsky nazlátlého zimního slunce. Obrazovka ztemněla, kamera se zaostřila

směrem dolů a ukázala napřed detail gumových holínek a pak hlínu. Objevil se ušmudlaný rypák velikosti okapové roury a prase se dalo do díla. Rypák se rytmicky pohyboval vpřed a vzad, uši plácaly přes oči. Činilo to na mne dojem prací zaujatého mechanického bagru.

Hlava prasete sebou trhla a kamera přešla zpět na pantátu a ukázala, jak tahá za lano. Prase zřejmě nechtělo nechat na pokoji to, co očividně vydávalo vysoce žádoucí pach.

„Vůně lanýžů“ komentoval to Alain, „praseti připomíná sex. Tím se dá lehce objasnit, proč je občas nesnadné prase odtáhnout.“

Pantáta skutečně s lanem moc úspěchu neměl, a tak se sehnul a snažil se ramenem prase odstrčit. Oba se vzájemně proti sobě vzpínali, až se nakonec prase neochotně vzdalo. Pantáta sáhl do kapsy a z dlaně mu dal cosi slupnout. Snad mu nedává kousky lanýže po deseti eurech za sousto?

„Žaludy,“ ujistil mě Alain. „A teď bacha!“

Klečící postava se narovnala, zvedla se od hlíny a otočila se ke kameře. Na dlani natažené ruky se objevil lanýž velikosti golfového míčku a v pozadí usměvavá tvář venkovana se zlatým zubem lesknoucím se ve slunci. Lanýž zmizel v plátěném pytlíku a muž i prase se odebrali k dalšímu stromu. Epizoda skončila obrazem pantáty s plnou hrstí zablácených hub v dlaních. Vypadalo to na výnosnou ranní výpravu.

Těšil jsem se, že uvidíme, jak prase nakládají do dodávky, což bude vyžadovat, jak jsem se domníval, něco lstivých opatření a zásobu žaludů, ale místo toho se kamera zadívala na Mont Ventoux a my si vyslechli další hudbu z *Jeana od Floretty*.

„Tak tady vidíte ty problémy s normálním prasetem," komentoval to Alain. To jsem tedy viděl. „Takže doufám, že to moje prase bude mít nos bez..." a rozpráhl ruce do široka, aby znázornil ten objem. „Pojďte se na ni podívat. Dal jsem jí anglické jméno. Říkám jí Peegy."

Peegy bydlela v ohrádce vedle Alainových psů. Byla černá, s velkým břichem, plachá a sotva větší než tlustý teriér. Opřeli jsme se o ohrádku a prohlíželi jsme si ji. Zachrochtala, obrátila se k nám zády a zalehla do rožku. Alain tvrdil, že je velice přátelská a že už brzy začnou s výcvikem, teď, když sezona pomalu končí. Zeptal jsem se ho jak.

„S trpělivostí," řekl. „Vycvičil jsem německého ovčáka, tak aby byl *chien truffeur*, přestože to není jeho vrozený instinkt. Jsem si jist, že to samé je možné s prasetem."

Řekl jsem mu, že bych to chtěl vidět na vlastní oči, a Alain mě pozval na lov mezi lanýžovými duby některý den během příští zimy. Byl úplně jiný než ti podezřívaví tajnůstkáři, o kterých se tvrdilo, že vládnou obchodem s lanýži ve Vaucluse. Alain byl nadšenec a byl ochoten se o své nadšení podělit.

Než jsem odejel, dal mi plakát oznamující milník v dějinách lanýžů. Ve vesnici jménem Bedoin, na úpatí Mont Ventoux, dojde k pokusu o světový rekord: budou smažit největší omeletu s lanýží, kterou kdy svět spatřil, a bude „*enregistrée comme record mondial au Guinness Book*“. Statistika na mě učinila velký dojem. Sedmdesát tisíc vajec, sto kilo lanýžů, sto litrů oleje, jedenáct kilo soli a šest kilo pepře se bude smažit na pánvi o průměru deset metrů, předpokládám za pomoci čtyř provensálských obrů. Výtěžek půjde na dobročinné účely. Na ten den nikdy nezapomenete, řekl Alain. Dokonce už teď se vyjednával nákup flotily zbrusu nových míchaček na beton, ve kterých se bude míchat omeletová směs do správné konzistence, a to pod dozorem těch nejlepších kuchařů z Vaucluse.

Poznamenal jsem, že mi to nepřipadá jako událost, kterou bych normálně spojoval s tajnůstkářským trhem lanýžů. Připadalo mi to příliš veřejné, vůbec ne jako ty podezřelé obchody, které se uzavíraly v šerých uličkách kolem tržních náměstí.

„Aha, tam ti," řekl na to Alain. „Pravda, vyskytují se lidé, kteří jsou trošku..." zakroutil dlaní nahoru a dolů „... *serpentin*." Pohlédl na mě a zašklebil se. „Až se uvidíme příště, tak vám povím nějaké historky."

Zamával mi a já odjel. Po cestě domů jsem přemýšlel, jestli by se mi podařilo přesvědčit Franka, aby na ten pokus o světový rekord

ve smažení omelet přijel. Bude to takový případ gastronomické zvláštnosti, která by se mu mohla zamlouvat. Pochopitelně by musel přijet i generáldomus Vaughan. Docela jsem si ho dovedl představit, jak oblečen do houbařského oblečení bez poskvrnky řídí provoz míchaček na beton pohlcujících jednotlivé ingredience podle receptury: „A ještě jeden kbelíček pepře bych si prosil, buďte tak laskav.“ Možná by se pro něj našla kostkovaná kuchařská čepice v barvách jeho klanu a k tomu stejné kalhoty. Dospěl jsem k závěru, že nesmím odpoledne pít marc. Nějak mi to leze do hlavy.

Zpívající ropuchy v St. Pantaléon

Ze všech bizarních oslav, které ve Francii organizují na oslavu hromadného stínání aristokratických hlav před nějakými dvěma sty lety, zatím nikdo nepsal o jedné z těch nejvýstřednějších. Dokonce ani náš místní deník, ve kterém se pravidelně objevují zprávy o tak významných událostech, jako je krádež dodávky na tržišti v Coustelletu nebo výsledek utkání v *boules* mezi dvěma vesničkami – dokonce ani ti novinářští ohaři z *Le Provençal* se o tom nedozvěděli, aby to otiskli. Takže mi vychází světová novinka.

Poprvé jsem se o tom doslechl koncem zimy. Dva mužští v restauraci naproti pekárně v Lumières probírali otázku, o které se mi dosud ani nesnilo: mohou ropuchy zpívat?

Větší z těch dvou, povoláním kameník, soudě podle jeho zjizvených rukou a jemného prachu, jímž byl pokryt, si o tom zcela jistě moc nemyslel.

„Jestli můžou ropuchy zpívat," prohlásil, zatímco se zhluboka napil ze sklenky červeného, „tak já jsem francouzské prezident. Hej, madame," zavolal na matronu za nálevním pultem, „co vy na to?"

Madame vzhledla od smetáku, kterým se zabývala, a aby to mohla dostatečně uvážít, spočinula bradou na násadě.

„To, že nejste francouzské prezident, je evidentní," odvětila. „A pokud jde o ropuchy..." pokrčila rameny, „o ropuchách nic nevím. Možné to je. Na světě je řada divných věcí. Jednou jsem měla siamskou kočku, která normálně používala *toilette*, když musela jít na stranu. Mám ji vyfocenou. Barevně."

Menší z těch dvou se opřel dozadu, jako by jeho důvody náhle získaly oprávnění.

„Vidíš? Všechno je možné. Švagr mi říkal, že v St. Pantaléon žije jeden chlápek, který chová ropuchy. A cvičí je na oslavy revoluce."

„Ah, *bon?*" odvětil velký. „A co budou předvádět? Mávat vlaječkama? Tancovat?"

„Zpívat budou." Menší dopil své víno a odsunul si židli. „Tvrdil, že do čtrnáctého července je naučí zpívat Marseillaisu."

Odešli a cestou se pořád ještě hádali. Snažil jsem se představit si, jak by někdo mohl naučit zvířata s omezenými hlasivkami vydávat ze sebe vzrušující melodii, při které se každému vlasteneckému Francouzovi rozbuší srdce, když si s pýchou připomene, jak se ty useknuté vznešené hlavy kutálely do košů. Možná že to jde. Pokud jde o mne, slyším v létě za domem jenom necvičené žáby. Větší a možná nadanější ropucha třeba obsáhne více oktáv a vydrží pět dlouhé noty. Ale jak se ropuchy trénují a kdo by mohl takovému úkolu věnovat čas? Fascinovalo mě to.

Rozhodl jsem se, že se předtím, než vyhledám toho muže ze St. Pantaléon, musím poradit s odborníkem. Můj soused Massot by toho o ropuchách mohl vědět leccos. Co se týče přírody, ví vše, jak mě opětovně a často ujišťoval. Jakož i o počasí a o jakémkoliv stvoření, které se kdy procházelo nebo plazilo Provincií, nebo nad námi létalo. Pokud jde o politiku, o tom ponětí moc nemá, ale v otázkách divé zvěře nemá sobě rovného.

Šel jsem po cestě kolem lesa směrem k zatuchlé strži, kde se ke strmému svahu choulil Massotův domek. Jeho tři psi se vrhli mým směrem, až je napnutý řetěz trhnutím postavil na zadní nohy. Zůstal jsem mimo dosah a zahvízdal jsem. Ozval se zvuk, jako by se něco zřítilo na zem, a zakletí - *putain!* - a Massot se objevil na zápraží. Z rukou mu kapala oranžová barva.

Popošel ke mně a kopl do psů, až ztichli. Nabídl mi loket na potřesení. Že prý maluje, aby se ta jeho rezidence stala ještě žádoucnější, až se dá na jaře opět do obchodu s nemovitostmi. Zeptal se, jestli si myslím, že oranžová působí veselým dojmem.

Poté, co jsem vyslovil obdiv nad jeho uměleckým úsudkem, zeptal jsem se ho, co by mi mohl říci o ropuchách. Potahal se za knír a než si vzpomněl, že má ruce od barvy, nabarvil si půlku na oranžovo.

„*Merde.*“ Utřel si knír hadrem, čímž si rozmazal barvu po své trvale křiklavě barevné tváři, kterou mu vítr a levné červené víno již dávno vybarvily do tónu nové cihly.

Nasadil zamyšlený výraz a potřásl hlavou.

„Ropuchy jsem ještě nejedl,“ prohlásil. „Žáby, ty jo. Ale ropuchy nikdy. V Anglii na to určitě mají recept. Ne?“

Rozhodl jsem se, že se nebudu pokoušet popsat mu recept na *toad in the hole*, ropuchu v jamce, jak říkají v Anglii klobásám zapečeným v těstíčku. „Já je nechci jíst. Zajímalo by mě, jestli mohou zpívat.“

Massot na mě chvíli zíral, aby se ujistil, že to myslím vážně.

„Psi zpívají,“ řekl. „Akorát je musíte kopnout do *couilles* a pak...“ Zvedl hlavu a zavyl. „Ropuchy by taky mohly zpívat. Kdo ví? U zvířat je to otázka výcviku. Můj strýc ve Forcalquier měl kozu, která se vždycky, když zaslechla harmoniku, dala do tance. Byla děsně srandovní, ale ne tak šarmantní jako prase, které jsem jednou viděl u cikánů – teda, to vám řeknu, to byla tanečnice! *Très délicat* i přes tu váhu.“

Popsal jsem Massotovi diskusi v restauraci a zeptal se, zda náhodou nezná toho člověka ze St. Pantaléon, který cvičil ropuchy.

„*Non. Il n'est pas du coin.*“ Ne, tady odsud není. St. Pantaléon, ač byl jen několik kilometrů opodál, byl na druhé straně silnice N100, a tudíž to byla cizina.

Massot mi začal vykládat nepravděpodobnou historku o krotké ještěrce, ale náhle si vzpomněl, že vlastně maluje, nabídl mi loket k potřesení a zmizel směrem k oranžovým zdem. Cestou domů jsem dospěl k závěru, že nemá cenu vyptávat se dalších z našich sousedů, pokud šlo o události, které se odehrávají tak daleko od nás. Budu se prostě muset vydat do St. Pantaléon sám a pokračovat ve svých výzkumech na místě.

St. Pantaléon je poměrně malá vesnička, čítající nějakých sto obyvatel. Mají tam hospodu a také malý kostelík z dvanáctého století se hřbitovem vysekaným ve skále. Hroby vypadají opuštěné, ale jejich obrysy jsou stále rozpoznatelné, několik jich je dětské velikosti. Ten den, kdy jsem se tam vypravil, byla velká zima a atmosféra byla jaksi přízračná. Větvemi stromů, holými jako kosti, potřásal mistrál.

Stará ženská zametala na svém zápraží a vítr jí zezadu pomáhal zahánět prach a prázdné balíčky od gauloisek až k sousedovým dveřím. Zeptal jsem se jí, jestli by mi mohla říci, kde najdu toho pána, co pěstuje zpívající ropuchy. Obrátila oči vzhůru a rychle zmizela domů a zabouchla za sebou. Šel jsem sice dál, ale zpozoroval jsem, jak se za jejím oknem poodhrnula záclona. U oběda bude manželovi vykládat, že se tu potuluje šílený cizinec.

V místě, kde se silnice točí směrem k dílně monsieur Aude – *La Ferronnerie d'Art* –, což je umělecké kovářství, se jeden mužský

hrbil nad svým mobilem a šťoural do něj šroubovákem. Zeptal jsem se ho.

„*Beh oui*,“ odtušil. „To bude monsieur Salques. Povídá se o něm, že je ropuchomil, ale já ho osobně neznám. Bydlí za vesnicí.“

Šel jsem směrem, který mi doporučil, a konečně jsem se dobral k malému domku z kamene, posazenému dále od silnice. Štěrka na cestě k domku vypadal přímo učesaně, schránka na dopisy byla čerstvě natřená a kartička pod plexisklem ozdobným písmem oznamovala, že tu bydlí Honoré Salques, *Études Diverses*. Zdálo se, že se v tom skrývá vcelku široká škála studijních odvětví. Řekl jsem si, co asi všechno dělá pán domu ve volném čase mezi hodinami zpěvu pro ropuchy.

Když jsem přicházel po tom uhrabaném štěrku k domku, otevřel dveře a pozoroval mě upřeně jasnýma očima přes zlaté obroučky brýlí. Vyzařoval úpravnost, pečlivě narýsovanou cestičkou v tmavých vlasech počínaje a pozoruhodně naleštěnými polobotkami konče. Na kalhotách měl ostře nažehlené puky a měl vázanku. Z domu se linuly zvuky flétny.

„No konečně,“ řekl. „Náš telefon je už tři dny *en panne*. Je to ostuda.“ Předklonil hlavu směrem ke mně, jako by zobnul. „A kde máte náradí?“

Vysvětlil jsem mu, že jsem nepřišel opravit telefon, ale zjistit něco o jeho zajímavých záměrech s ropuchami. Rozkoší zapředl a čistou bílou rukou si uhladil už dost uhlazenou vázanku.

„Vy jste z Anglie. To poznám. Velice mě těší, že zpráva o mém malém příspěvku k oslavám se dostala až do Anglie.“

Neměl jsem to srdce říct mu, že ta zpráva budí podstatnou nedůvěru už tak blízko, jako je Lumières, a ježto se zdál být v dobré náladě, optal jsem, jestli by bylo možné navštívit jeho pěvecký sbor.

Vydal ze sebe kvokavý zvuk a pohrozil mi prstem přímo před nosem. „Je mi jasné, že o ropuchách nevíte vůbec nic. Až do jara jsou zazimované. Ale jestli chcete, ukážu vám, kde jsou. Počkejte na mne.“

Zašel do domku a po chvíli se znovu objevil v tlustém svetru do mrazu. V ruce měl baterku a velký starobylý klíč se štítkem s úhledným nápisem Studio. Šel jsem za ním dozadu do zahrady, kde se vynořila chýše ve tvaru starobylého úlu z nasucho pospojovaných hladkých kamenů, jedna z *bories*, jak se nazývají tyto stavby vaucluseské lidové architektury z období zhruba před tisíci lety.

Salques odemkl dveře a posvítil baterkou dovnitř borie. Ke stěnám byl nahrnut písek svažující se do nafukovacího plastového brouzdaliště uprostřed místnosti. Nad brouzdalištěm visel od stropu mikrofon. Po umělkyních však nebylo ani vidu ani slechu.

„Spí zahrabané v písku," oznámil Salques a gestikuloval baterkou. „Tady" – posvítíl na úpatí stěny po levé ruce – „tady mám druh *Bufo viridis*. Zvuky, které vydávají, připomínají zpěv kanárů." Našpulil pusku a zatrylkoval na mne. „A tady" – přešel světlem baterky po protější straně – „to je *Bufo calamita*. Ta má hlasový vak, který může neuvěřitelně nafouknout, a zvuk, který vydává, je *très, très fort*." Sklonil bradu na hrud' a zakrákal. „Je to jasné? Mezi zvuky těch dvou druhů je veliký rozdíl."

Monsieur Salques mi pak vysvětlil, jak vyrobí hudební záznam z toho, co mi osobně nepřipadalo jako příliš slibný materiál. V létě, když se ‚bufové‘ sexuálně rozdovádí, obyvatelé písčiny náspů se vynoří, hemží se v brouzdališti a milostnou touhou se rozezpívají. Z důvodů geneticky zakořeněné ostýchavosti k tomu dochází jen v noci, ale – *pas de problème* – každé zakvíknutí a hlavně zakvákutí zabere mikrofon a zvuky přenesou do nahrávače ve studovně monsieur Salquese. A tam to monsieur Salques zrediguje, přemixuje, vyrovná, zesyntetizuje a všeobecně přeformuje pomocí elektronických kouzel, až z toho bude poznat Marseillaisu.

A to bude pouze začátek. Jelikož to vzácné datum transformace Evropské Unie je už takřka za humny, monsieur Salques zkomponuje zcela originální opus – národní hymnu Evropské Unie. Není to naprosto vzrušující?

Bohužel pro mne nikoliv. Moje reakce by se byla dala popsat jako úplné zklamání. Doufal jsem, že budu svědkem živých koncertů unisono zpívajících ropuch s jejich obrovskými nadouvajícími se hlasovými vaky, řízených ze stupínku Salquesem, s kontraaltovou hvězdou předvádějící úžasná sóla a obecenstvem plně zaujatým kaščičkým kviknutím a kváknutím. To by, prosím, byl muzikální zážitek, na který bych nikdy nezapomněl.

Ale elektronicky zpracované kvákání? Je to sice výstřední, to zajisté, ale schází tomu ta nespoutaná přiblížlost živoucího pěveckého sboru ropuch. A pokud jde o hymnu Evropské Unie, budí to ve mně vážné pochybnosti. Vzhledem k tomu, že trvalo několik let, než se Bruselu podařilo odsouhlasit poměrně jednoduchou záležitost, jakou je barva pasu nebo počet bakterií v jednom jogurtu, jak velkou šanci má odsouhlasení melodie, ještě ke všemu odkvákané ropuchami? Co tomu řekne třeba baronka Thatcherová?

Věděl jsem, co asi řekne – „Musí to být britské ropuchy“ –, ale nechtěl jsem plést politiku do umění, takže jsem Salquesovi položil zcela přirozenou otázku.

Proč by to měly zpívat ropuchy?

Monsieur Salques se na mě podíval, jako kdybych mu to schválně ztěžoval. „Protože," pravil, „to ještě nikdo nikdy neudělal."

Jasně.

Během jara a začátku léta jsem několikrát chtěl navštívit monsieura Salquese a zjistit, jak si ropuchy vedou, ale rozhodl jsem se vydržet do července, kdy se mělo natáčet *concerto buffo*. S troškou štěstí si pak vyslechnu i hymnu Evropské Unie.

Avšak když jsem dorazil k domku monsieura Salquese, monsieur doma nebyl. Otevřela mi žena s tváří vlašského ořechu, třímajíc v ruce výkonný konec vysavače.

Je monsieur doma? Žena zacouvala do domu a vypnula vysavač.

Non. Odcestoval do Paříže. A po menší pomlce dodala: na oslavy výročí revoluce. A vzal s sebou i svoji hudbu? To nevím, já tu jenom uklízím.

Abych tedy nejel úplně nadarmo, zeptal jsem se, jestli bych mohl vidět ropuchy.

Non. Jsou unavené. Monsieur Salques řekl, že je nesmím vyrušovat.

Děkuji, madame.

Není zač, monsieur.

Po celou dobu, co se chystaly oslavy výročí, byly noviny plné zpráv o přípravách v Paříži – alegorické vozy, ohňostroje, návštěvy cizích hodnostářů, garderoba Catherine Deneuve –, ale nikde ani zmínka, dokonce ani v kulturních rubrikách, o zpívajících

ropuchách. Den Bastilly nadešel a odešel, aniž by se ozvalo jediné kváknutí. Já to věděl. Chtělo to živý koncert.

Kluk

Žena ho poprvé zahlédla na silnici do Ménerbes. Pochodoval vedle čistě a úpravně vyhlížejícího mužského a jeho vlastní nepočetné vzezření s jeho společníkem silně kontrastovalo. Vypadal jako pytel kostí přikrytý ušmudlanou předložkou. Přesto však, navzdory zplstnatělé srsti a hlavě plné bodláků, bylo zřejmé, že ten pes by mohl být příslušníkem druhu hrubosrstého stavěče, oficiálně známého pod jménem Korthals Griffon, plemene ve Francii dosti známého. Pod tím ošumělým zevnějškem se zřejmě skrýval čistokrevný pes.

Jeden z našich psů byl také Korthal, ale v Provinci jich nebývá moc vidět, a tak má žena, hodlajíc si popovídat s někým, kdo vlastní stejné plemeno psů jako my, zabrzdila. To je ale náhoda, pravila, my také vlastníme jednoho příslušníka tohoto vzácného plemene.

Muž pohlédl svrchu na psa, který se také zastavil, aby se mohl vyválet v prachu, a o několik kroků ustoupil, aby ho nikdo nemohl ztotožňovat s tím klubkem nohou a uší, které se svíjelo v příkopě.

„Madame," prohlásil, „on mě sice doprovází, ale můj není. Potkali jsme se cestou. Komu patří, nevím."

Když se žena vrátila z vesnice domů a pověděla mi o tom psovi, bylo mi ihned jasné, co bude následovat. Psi jsou pro ni tím, čím je pro jiné dámy norkový kožich. Chtěla by jich plný dům. Měli jsme

už dva, a podle mého názoru to bylo až až. Souhlasila se mnou, ale bez jakéhokoliv přesvědčení, a tak jsem po řadu dní pozoroval, jak nadějně vyhlíží k silnici, jestli se tam to zjevení náhodou neobjeví.

Tím by to bylo asi skončilo, kdyby nám nezavolal jeden známý z vesnice, že se tam u obchodu motá každý večer pes, úplně jako ten náš, kterého zřejmě láká vůně šunky a paštiček. Jakmile se setmí, tak zmizí. Komu patří, nikdo neví. Zřejmě se ztratil.

Žena dostala *crise de chien* – psí záchvat. Zjistila si, že o ztracené nebo opuštěné psy se stará Společnost pro ochranu zvířat (francouzsky RSPCA), ale jen po dobu jednoho týdne. Pokud se nikdo nepřihlásí, utratí je. Jak bychom mohli dopustit, aby se něco takového stalo psovi, ať už je jaký chce, natož takovému vznešenému tvorovi s nepochybným rodokmenem?

Zavolal jsem na RSPCA, a nic. Žena začala docházet do vesnice a trávila tam hodiny pod záminkou koupě bochníku chleba, ale pes zmizel. Když jsem se zmínil, že se pes patrně odebral zpět domů, podívala se na mě, jako bych navrhl, abychom si k obědu upekli vlastní dítě. Znovu jsem zavolal na RSPCA.

Uplynuly dva týdny a po psovi ani památky. Žena chodila se zavhlýma očima a úředníka od RSPCA moje telefonáty začaly nudit. A vtom náš kontakt z obchodu přišel s konkrétní informací, že pes zřejmě žije v lese naproti domu jednoho ze zákazníků, který mu dává zbytky jídla a nechává ho spát na terase.

Ještě nikdy jsem neviděl ženskou jednat tak rychle. Během půl hodiny byla zpátky doma s úsměvem, který bylo vidět na padesát metrů. Vedle ní byla vidět obrovská chlupatá hlava. Vystoupila a zešíroka se zubila.

„Musí mít děsný hlad," oznámila mi. „Sežral bezpečnostní pás. Není prima?"

Psa jsme vylákali z auta a když stál před námi, silně vrtěl ocasem. Vypadal děsně – nehygienický chlupáč velikosti německého ovčáka, vyzdobený zbytky větviček a listů ve zplstnatělé srsti, a s kostmi trčícími všemi směry a s obrovským hnědým nosem vykukujícím z podrostu mohutného kníru. Zdvihl nohu na zadní pneumatiku, hrábl párkrát do šterku a lehl si na břicho, zadní nohy na plnou délku a z pusy patnáct centimetrů růžového jazyka pokrytého zbytky pásu z auta.

„Bezvadnej, že jo?" ozvala se opět žena. Natáhl jsem k němu ruku. Vstal, vzal mi zápěstí do čelistí a tahal mě do dvora. Zuby měl úctyhodné. „Tak vidíš. Má tě rád."

Zeptal jsem se, jestli bychom mu nemohli nabídnout něco k snědku, což by mi pomohlo vyprostit zhmožděné zápěstí. Velkou misku se žrádlem pro psy vyprázdnil na tři sousta, hlučně se napil z díže s vodou a knír si utřel tak, že se vrhl na trávu. Naše dvě feny zřetelně nevěděly, co si o tom mají myslet, a já také ne.

„Chudák," řekla žena. „Budeme ho muset vzít k veterináři, a taky ho nechat ostříhat."

V manželství nastávají chvíle, kdy nemá smysl proti čemukoliv protestovat. Jelikož by se žádný spořádaný veterinář na toho psa v tom stavu, ve kterém byl, ani nepodíval, objednal jsem nás k madame Hélène do *toiletage de chiens*, a to hned na odpoledne. Madame Hélène, majitelka psího salonu, bude mít, jak jsem doufal, zkušenosti s upravováním venkovských psů.

Jakmile ji přešel počáteční šok, chovala se statečně. Druhý z jejích zákazníků, miniaturní pudlík barvy meruňkové kničel a schovával se ve stojánku na časopisy.

„Možná bude lepší," pravila, „když ho vezmu jako prvního. Je velice silně neparfémovaný, *n'est-ce pas?* Kdepak se toulal?"

„Myslím, že v lese."

„Mmm." Madame Hélène pokrčila nosík a natáhla si gumové rukavice. „Můžete si pro něj přijít tak za hodinu?"

Zakoupil jsem obojek proti blechám, zašel si na pivo do hospody v Robionu a snažil se vmyslet se do situace rodiny se třemi psy. Samozřejmě, byla tu možnost, že se zjeví původní majitel, načež bychom měli zas jen dva, ale navíc zdrcenou manželku. Nicméně, volba nebyla na mně. Jestli existuje psí anděl strážný, rozhodne to on. Doufal jsem, že mě poslouchá.

Když jsem se dostavil zpět k madame Hélène, pes byl už na vodítku u stromu v zahradě a když mě uviděl, vrtěl se nadšením. Ostříhali ho na ježka, což mu udělalo hlavu ještě větší a kosti mu trčely více než předtím. Jediná část těla, která unikla drastickému zásahu, byl pahýl oháňky, který mu ostříhali do tvaru chomáčku vaty. Vypadal zcela zmateně, vůbec ne jako normální pes. Spíš jako dětská kresba pejska z hůlčiček. Zato však byl cítit čistotou.

Když se octl zpět v autě, byl radostí bez sebe. Posadil se zpříma na sedadlo, čas od času se nahnul ke mně, jemně mě kousl do zápěstí a vydával tiché knikavé zvuky, které jsem považoval za známku spokojenosti.

Ve skutečnosti měl hlad, protože na jídlo, které ho doma čekalo, se přímo vrhl a pak si ještě jednou nohou stoupl do prázdné misky a snažil se z ní olízat smalt. Žena ho pozorovala s výrazem, který mají ostatní ženy vyhrazený pro bezvadně vychované a inteligentní děti. Obrnil jsem se trpělivostí a řekl, že musíme uvažovat o tom, jak najít jeho majitele.

Diskuse se protáhla až do večere. Pes spal pod stolem na nohách mé ženy a hlasitě chrápal. Dohodli jsme se, že ho dáme na noc do kůlny a necháme vrata dokořán, aby mohl odejít, bude-li chtít. Jestliže u nás ráno ještě bude, zavoláme dalšího chovatele Korthalů, co bydlí poblíž, ať nám poradí.

Žena vstala s kuropěním a vzápětí na to mě vášnivým polibkem probudila chlupatá tvář. Pes tu stále ještě byl. Pevně se rozhodl zůstat u nás a přesně věděl, co má dělat, aby nás přesvědčil, že náš život bez něj by nebyl k ničemu. Byl to nestydatý lichometník. Stačilo, abychom se na něj podívali, a celé jeho kostnaté tělo se mu chvělo potěšením, každé poplácání ho přivádělo do extáze. Bylo mi jasné, že za dva tři dny je to ztracené. Se smíšenými pocity jsem zavolał monsieur Grégoira, pána, s nímž jsme se poznali v Apt.

Přijel i se ženou následujícího rána, aby si našeho nájemníka prohlédli. Monsieur Grégoire se mu podíval do uší, jestli tam má vytetované číslo, které má za úkol identifikovat psa uznaného plemene pro případ, že by se ztratil. Všichni opravdoví chovatelé to dělají, řekl. Čísla jsou v počítači v Paříži, a když najdete psa s vytetovaným číslem, ústředí vám řekne, kdo je jeho majitel.

Monsieur Grégoire zakroutil hlavou. Číslo nemá. „*Alors,*“ prohlásil, „tetovaný není, a navíc ho pořádně nekrmili. A zřejmě ho opustili - asi vánoční dárek, který moc vyrostl. To je na denním pořádku. U vás mu bude lépe.“ Pes zatřepal ušima a silně zavrtěl ocasem. Námitky neměl.

„*Comme il est beau,*“ ocenila ho madame Grégoire, a přišla s návrhem, který psovu popularitu v naší domácnosti okamžitě a několikanásobně zvýšil. Co bychom tak řekli sňatku našeho nalezence s jednou z jejich mladých fenek?

To, co si o tom myslí jeden z nás, jsem věděl hned, ale to již obě dámy měly celou tu romantickou epizodu naplánovanou.

„Musíte přijet k nám," řekla madame Grégoire. „Dáme si šampanské, zatímco oni dva..." - hledala ten dostatečně delikátní výraz - „... budou na dvorku."

Naštěstí byl její manžel praktičtějšího druhu. „Napřed," pravil, „se musí zjistit, jestli si jsou sympatičtí. Teprve pak, možná..." Coby potencionální tchán si psa zkoumavě prohlédl. Pes mu položil masivní packu na koleno. Madame zavrkala. Jestli jsem vůbec někdy viděl *fait accompli*, tak to bylo ono.

„Na něco jsme ale zapomněli," řekla madame, když ji přešlo vrkání. „Jak se jmenuje? Nějaké hrdinné jméno, ne? Taková hlava." Poplácala ho po lbi a on na ni zakoulel očima. „Třeba Viktor, nebo Achilles."

Pes se svalil na záda a třepal nohama ve vzduchu. Nedovedl jsem si představit, že by mu slušelo hrdinné jméno. Ale jak tak ležel na těch zádech, bylo jasné vidět, že je to pořádný mužský, a tak jsme se rozhodli, jak mu budeme říkat.

„Budeme mu říkat Kluk. To znamená něco jako chlapec od jinud."

„Kluk? *Oui, c'est génial*," prohlásila madame. A tak z něj byl Kluk.

Domluvili jsme se, že ho na schůzku se snoubenkou, jak ji madame nazývala, přivezeme tak za dva až tři týdny, až bude mít za sebou očkování a tetování, a spraví se natolik, aby vypadal jako slušný nápadník. Čas mezi návštěvami u veterináře a nekonečným množstvím jídla, které stačil spořádat, trávil tím, že se nám vtíral do domácnosti. Každé ráno čekal u vrat do dvora a kničel vzrušením nad tím, co krásného ho zas čeká, a chňapal po každém zápěstí v dohledu. Během týdne jsme ho povýšili z pokrývky v kůlně do košíku ve dvoře. Během deseti dnů už spal uvnitř pod jídelním stolem. Naše dvě feny mu poklonkovaly. Žena mu koupila na hraní tenisové míče, kteréžto sežral. Proháněl ještěrky, objevil báječné chladné místečko na schůdcích do bazénu, a připadal si jako v psím ráji.

Nadešel onen den, který madame Grégoire popsala jako *rendezvous d'amour*, a my se vydali nádhernou hornatou krajinou do Saignonu, kde si monsieur Grégoire přestavěl starý komplex stájí na dlouhatánský přízemní dům s výhledem do údolí a na St. Martin-de-Castillon na obzoru.

Kluk notně přibral na váze a narostla mu hustá srst, ale mravům se ještě nenaučil. Vyletěl z auta, v mžiku pokropil nově zasazený stromek a zadními packami rozryl trávník. Madame byla přesvědčená, že je kouzelný. Monsieur, jak jsem si všiml, byl jiného názoru, pohlížel na Kluka mírně kritickým okem. Jejich fena ho

ignorovala a soustředěně se oddávala náznakům útoků na naše dvě feny. Kluk se vyšplhal na kopeček za domem a skočil na střechu. My lidé jsme se odebrali dovnitř na šálek čaje a višně v kořalce.

„Kluk vypadá dobře," prohlásil monsieur Grégoire.

„Je úžasný," ozvala se madame.

„No, víte..." monsieura zřejmě něco trápilo. Vstal a přinesl časopis. Bylo to poslední číslo oficiálního orgánu organizace Club Korthals de France, stránka za stránkou plné fotografií psů jak staví, s úlovkem v mordě, jak plavou, a jak poslušně sedí páníčkovi u nohy.

„Podívejte se," pravil monsieur, „tihle všichni mají klasickou srst, *poil dur*. Je to plemenný znak."

Pohlédl jsem na fotografie. Všichni ti psi měli rovnou hrubou srst. Pak jsem pohlédl na Kluka, který tiskl svůj velký hnědý nos na okno. Srst mu po prvním ostříhání již povyrostla a dělaly se mu hnědé a šedé kudrlinky, které, jak jsem myslel, vypadaly velice vznešeně. Monsieur Grégoire si to nemyslel.

„Bohužel," pravil, „vypadá trošku jako ovce. Od krku nahoru je to Korthal, ale od krku dolů je to ovce. Je mi velice líto, ale ten sňatek by byla mesaliance."

Moje žena se málem na těch višních zalkla. Madame vypadala zklamaně. Monsieur se neustále omlouval. Já si oddechl. Co mne se týče, dva psi a jedna ovce, fajn.

Kluk, pokud víme, je stále ještě panic.

Napoleoni na zahradě

U jednoho konce bazénu nám nechali zedníci jako vzpomínku na svou práci sbírku suvenýrů ladně uspořádaných do podlouhlé nízké kupky. Suť a polámané dlaždice, vysloužilé spínače, zohýbané dráty, láhve od piva a potlučené kachličky. Slíbili, že jednoho dne se Didier a Claude vrátí s prázdným nákladňáčkem, a že tu změt odvezou. Pozemek bude *impeccable*, a budeme tam moci zasadit ty růže, jak jsme chtěli.

Nákladňáček ale nebyl zřejmě nikdy prázdný, nebo si Claude zlomil palec u nohy, nebo měl Didier plné ruce práce s demolicí nějaké staré ruiny v Bases Alpes... Hromada suvenýrů prostě zůstala tam, kde byla, u bazénu. Po nějaké době začala pod pokrývkou býlí a máků vypadat poměrně úhledně. Privil jsem ženě, že má takový neplánovaný šarm. Nebyla však o tom přesvědčena. Růže, pravila, poskytují podstatně půvabnější předmět obdivu než suť a láhve od piva. Tak jsem se do toho pustil sám.

Abych pravdu řekl, manuální práce se mi líbí. Má rytmus a přináší uspokojení. Je skvělé, když vidíte, jak se z nepořádku vynořuje pořádek. Po dvou týdnech jsem se dopracoval k hlíně a s dlaněmi plnými puchýřů jsem se triumfálně odebral na odpočinek. Žena vypadala opravdu potěšeně. Sdělila mi, že teď už je potřeba udělat jen dva hluboké příkopy a přivést padesát kilo hnoje. A pak

můžeme sázet. Dala se do studování katalogů růží a já, obvázáv si puchýře, jsem si šel koupit krumpáč.

Rozkopal jsem asi tak tři metry upěchované hlíny, a v tom jsem zahlédl záblesk špinavě žluté barvy. Ha. Nějaký sedlák, dávno již pod drnem, tady před lety jednoho horkého odpoledne odhodil láhev pastisu. Ale když jsem opatrně odhrabal hlínu, nebyl to uzávěr od láhve, ale mince. Pod hadicí jsem ji umyl. Na slunci zářila jako zlatá, kapky vody stékaly po vousatém profilu.

Byla to dvacetifranková mince z roku 1857. Na přední straně byla hlava císaře Napoleona III., včetně jeho úpravného vousu, a označení jeho společenského postavení – *Empereur* –, vylišovaného hrdinným písmem na protilehlé straně, než bylo jeho jméno. Na rubu mince byl vavřínový věnec a ještě hrdinnějším písmem vyvedený nápis *Empire Français*, vyzdvihující francouzské impérium. Kolem okrajů se skvělo oznámení, o němž každý Francouz ví, že je to pravda pravdoucí: *Dieu protège la France* – Bůh chrání Francii.

Žena z toho byla celá rozčilená, zrovna tak jako já. „Třeba jich je tam schovaných víc. Pěkně kopej dál.“

O deset minut později jsem našel druhou minci, další dvacetifrankovku, tentokrát z roku 1869. Rozdíl let se na Napoleonově profilu nijak neprojevil, až na to, že mu z hlavy vyrostl vavřínový věnec. Stál jsem v té jámě, kterou jsem

vlastnoručně vykopal, a jen tak z hlavy jsem si propočítal, že mám-li před sebou dalších dvacet metrů výkopu a najdu-li podle dosavadních výsledků jednu minci na každý běžný metr, skončím s plnou kapsou Napoleonů, a tudíž si budu moci dovolit oběd v restauraci Beau-manière v Les Baux. Mával jsem krumpáčem, až se mi dlaně sedřely, dostával jsem se hlouběji a hlouběji, a mlhou potu jsem mžoural, jestli na mne nemrkne další Napoleon.

Nestalo se tak. Nicméně večer jsem měl jámu zcela připravenou k zasazení vzrostlého stromu a byl jsem přesvědčen, že zítřejší den mi přinese nové bohatství. Nikdo by přece nezakopal jenom dvě mizerné mince. Ty, které jsem našel, určitě někdo vytrousil z naditého pytle, který tu někde je v dosahu mého krumpáče.

Abychom se ujistili o velikosti našeho pokladu, pročetli jsme si finanční stránky novin *Le Provençal*. V zemi, kde si lidé tradičně ukládají úspory do zlata nebo pod matraci, mají určitě seznam aktuálních cen. A také že ano. Mezi cenou kilové zlaté cihly a zlatého mexického padesátipesa jsme našli i cenu zlaté dvacetifrankovky s Napoleonem. Dostali bychom za ni 112 eur, a v případě, že se ten starý chlapík nachází v bezvadné kondici, ještě víc.

Nikdy nikdo nemával krumpáčem s takovým nadšením jako já, a to zákonitě vzbudilo Faustinovu pozornost. Zastavil se cestou do

války s plísní, o níž byl přesvědčen, že co nevidět napadne jeho révu, a zeptal se, co to vyvádím. Sázím růže, já na to.

„*Ah bon?* To ale musejí být velké růže, když potřebují takovou jámu. Stromy růžovníku, nebo co? Původem z Anglie? Tady se růžím moc nevede. *Tache noir* – černá plíseň je tu všude.”

Potrásal hlavou, a mně bylo jasné, že mě hodlá obdařit dávkou svého pesimismu. Faustin je totiž zadobře se všemi přírodními katastrofami a dělá mu dobře, když se může podělit o své encyklopedické znalosti s kýmkoliv, kdo je natolik bláhový, že doufá v to nejlepší. Abych ho rozveselil, pověděl jsem mu o zlatých Napoleonech.

Dřepl si u výkopu a čapku potřísněnou modrým protiplísňovým sprejem si posunul do týla, aby mohl plně věnovat pozornost mým zprávám.

„*Normalement*” prohlásil, „v místě, kde najdete jednoho nebo dva Napoleony, jich bývá víc. Ale tady to nevypadá jako dobré místo pro úschovu.” Mávl velkou hnědou tlapou směrem k domu. „Ve studni by to bylo bezpečnější. Nebo za krbem.”

Odtušil jsem, že je třeba někdo schovával naspěch. Faustin zavrtěl hlavou a dal mi najevo, že spěch není intelektuální koncepce jemu přijatelná, jmenovitě pokud se jedná o pytle plné zlata. „Sedlák nikdy tolik nespěchá. A navíc s Napoleony. Byla to zřejmě jen směla, že je ztratil právě tady.”

Já na to, že pokud mne se týče, smůla to nebyla, nýbrž štěstí, a on se s touhle pochmurnou myšlenkou odebral za svými pohromami ve vinici.

Dny mýjely. Puchýřům se vedlo skutečně dobře. Příkop se prohluboval a prodlužoval. Počet nalezených Napoleonů se ustálil na dvou. A přitom to nedávalo žádný smysl. Žádný sedlák by se přece nevydal na polní práce se dvěma zlatými mincemi v kapse. Někde tu musí být skryš, tím jsem si byl zcela jist, někde úplně blizoučko od místa, kde jsem stál.

Rozhodl jsem se, že se musím poradit s mužem, jenž sám sebe jmenoval odborníkem na všechno, co se našeho údolí týkalo, muže, před nímž Provence neměla žádných tajemství, moudrého, zkorumpovaného a od přírody mazaného Massota. Pokud byl vůbec někdo schopen vyčenichat a odhadnout jen z toho, kam si uplivnul, kam ten záludný venkovan mohl zašít své celoživotní úspory, byl to právě Massot.

Vydal jsem se lesem k jeho domku a uslyšel jeho psy, jak vyjí potlačenou touhou po krvi, když ve větru z dálky ucítili můj pach. Bylo mi jasné, že jednoho dne se utrhnou ze řetězu a zřídí každého živáčka v celém údolí; doufal jsem, že než k tomu dojde, Massot ten svůj domek prodá.

Massot se překolébal přes to, co nazýval předzahrádkou, což byl lán holé půdy vyzdobený psími navštívenkami a trsy vytrvalých

plevelů. Zašilhal do slunce svým směrem, zamhouřil oči před kouřem z tlusté cigarety ve žlutém papírku a zamručel.

„Na procházce?”

Ne, pravil jsem. Dnes jsem si přišel pro radu. Zamručel ještě jednou a nakopl psy, aby ztichli. Stoupili jsme si každý z jedné strany rezavého řetězu, který odděloval jeho majetek od lesní cesty, natolik blízko sebe, že mě ovíval svými zvěřinovými vůněmi černého tabáku s česnekem. Když jsem mu řekl o těch dvou mincích, odlepil si cigaretu od dolního rtu a zamyšleně si prohlédl její mokřý konec. Psi na řetězech pobíhali sem a tam a zlovlně vrčeli.

Massot umístil cigaretu pod druhým koncem svého poskvrněného kníru a důvěrně se ke mně naklonil.

„Komu všemu jste o tomhle pověděl?” Pohlédl mi přes rameno, aby se ujistil, že nikdo není poblíž.

„Manželce. A Faustinovi. To je vše.”

„Tak nikomu jinému ani muk,” prohlásil a poklepal si ušmudlaným prstem na stranu nosu. „Se vši pravděpodobností tam bude těch mincí více. Musíme si to nechat pro sebe.”

Vrátili jsme se po pěšině zpět, abych Massotovi mohl ukázat, kde jsem našel ty první mince, a on mi objasnil národní vášeň Francouzů pro zlato. Všechno to zavinili politici, pravil, a začalo to již během Revoluce. Pak přišli císaři, války, nespočetní prezidenti –

většina z nich kretění, řekl a odplivl si, aby to zdůraznil – a devalvace, které sto franků přes noc proměnily ve sto centimů. Není divu, že prostí venkované nedůvěřovali útržkům papíru vytištěným těmi darebáky z Paříže. Ale zlato – Massot natáhl ruce vpřed a hrabal prsty v imaginární hromádce Napoleonů – zlato, to si drželo svou cenu, a když nastaly problémy, tak se jeho cena i zvýšila. A to nejlepší zlato ze všech bylo zlato, které patřilo mrtvému, protože mrtvý mužský se nehádá.

Takže vlastně máme štěstí, že jsme zakopli o takovou jednoduchou příležitost. Vypadalo to, že jsem si pořídil společníka.

Stáli jsme v příkopě, Massot se tahal za knír a rozhlížel se vůkol. Terén kolem nás byl úplně plochý, částečně osázený levandulí a pokrytý trávnikem. To, že tam nebylo ani jedno zřetelné místočko, kam schovat poklad, pokládal Massot za povzbudivé znamení. Nápadné místo by již někdo dávno překopal a „naše“ zlato by již bylo pryč. Vylezl z příkopu, odkrokoval si vzdálenost od studně a usadil se na zídce.

„Může to tady být kdekoliv,“ ujistil mě a máchl paží obloukem kolem všech padesáti čtverečních metrů nejbližšího okolí. „*Évidemment*, je toho tady moc na překopání.“ Naše partnerství zřejmě nezahrnovalo sdílení fyzické námahy. „To, co potřebujeme, je detektor kovů.“ Jeho paže napodobila přístroj a klouzala po

trávníku sem a tam, zatímco on ústy vyluzoval příslušné zvuky. „*Beh oui*. Tím to najdeme.”

„*Alors, qu'est-ce-qu'on fait?*” Massot doprovodil otázku univerzálně známým gestem mnutí palce s ukazováčkem. Nadešel čas obchodního jednání.

Domluvili jsme se, že já dokončím výkop příkopu a Massot se postará o vyspělou techniku, tím že si vypůjčí detektor. Zbývalo už jen domluvit se, jak se partneři podělí o výtěžek. Navrhl jsem, že podle mého názoru je deset procent zcela uspokojivý podíl za nenáročnou práci s detektorem. Oproti tomu se Massot domníval, že by ho více uspokojilo, kdybychom se šábli 50 na 50. Bude muset jet do Cavaillonu pro detektor, pak se bude muset kopat, než najdeme to zlato, a vůbec nejdůležitější je utajení a pocit naprosté důvěry, kterou budu mít ve svého partnera, který nikomu v sousedství ani nešpitne o našem nově nabytém bohatství. Držet zuby za každou cenu, zdůrazňoval Massot.

Pohlédl jsem na něj, jak na mne pokyvoval hlavou a usmíval se, a bylo mi zcela jasné, že bych dlouho hledal méně důvěryhodného prohnaného darebu, který by nebyl za mřížemi Marseilleské věznice. Dvacet procent, řekl jsem. Zamrkal, povzdychl si, obvinil mě, že jsem držgrešle, a plácli jsme si na pětadvacet. Potřásli jsme si rukama a Massot, než odešel, pro štěstí plivnul do příkopu.

Několik dní po něm nebylo ani vidu ani slechu. Vykopal jsem celý příkop, vyhnožil ho a objednal růže. Chlápek, co mi je dovezl, říkal, že jsem kopal až moc do hloubky a vyzvídal proč. Držel jsem jazyk za zuby.

V Provinci jsou alergičtí na to, co my nazýváme společenským plánováním. Provensálec raději zaskočí ke známým neohlášen a nevolá napřed, aby se ujistil, zda máte čas. A když přijde, tak očekává, že budete mít čas na drobet pití a konverzaci o ničem zvláštním, a teprve později prozradí vlastní důvod návštěvy. A kdybyste se náhodou někam chystali a řekli, že budete muset jít, tak ho to překvapí. Kam spěcháte? Půlhodinka sem, půlhodinka tam. V nejhorším se opozdíte, a to je přece normální. Nastal téměř soumrak, denní doba zvaná *entre chien at loup*, když jsme zaslechli, jak před domem s rachotem zastavila dodávka. Měli jsme dojednanou večeři s přáteli v městečku Goult, a tak jsem se vydal zabránit vstupu případné návštěvy dříve, než se prodere k láhvi a bude zcela nemožné se jí zbavit.

Zadní dveře dodávky byly dokořán a vozidlo se kývalo ze strany na stranu. Ozvala se rána, jako by něco spadlo, a kdosi zaklel. *Putain!* Byl to můj obchodní společník, který zápolil s krumpáčem zaklíněným do železné mřížky oddělující psy od řidiče a cestujícího. Poslední trhnutí a krumpáč se osvobodil, načež Massot se vynořil z korby na zpátečku, a to podstatně rychleji než zamýšlel.

Měl na sobe kalhoty od maskáčů, khaki svetr a armádní klobouk barvy džunglové zeleně, vše věku dosti pokročilého. Vypadal jako špatně placený žoldněř, a náradí, které si přivezl, mi rozložil po trávníku. Krumpáč, zednická lopata s dlouhou rukojetí a jakýsi předmět zabalený do staré pytloviny. Obezřetně se rozhlédl, aby se ubezpečil, že se nikdo nedívá, rozbalil pytlou a zdvihl na odiv detektor kovů.

„*Voilà!* Toto je prosím *haut de gamme*. Nejlepší na trhu. Rozpozná kovy až do hloubky tří metrů.”

Zapnul přístroj a zamával jím nad svým náradím. A vskutku, poznal jak krumpáč, tak lopatu, a drnčel jako rozčilený falešný chrup. Massot byl v sedmém nebi. „*Vous voyez?* Jak najde kov, tak promluví. Lepší než kopat, co?”

Poznamenal jsem, že to na mne učinilo dojem, a že to všechno pečlivě do zítřka uzamknu.

„Do zítřka?” zeptal se Massot. „Ale přece musíme začít teď hned.”

Vysvětlil jsem mu, že za půl hodiny bude úplná tma, a Massot trpělivě přisvědčil, jako kdybych konečně pochopil jakousi komplexní a velice komplikovanou teorii.

„Přesně tak.” Položil detektor a vzal mě za ruku. „Přece nechceme, aby nás celý svět viděl, že ne? Tahle práce se nejlépe dělá v noci. Je to méně nápadné. *Allez!* Vy přineste to náradí.”

Je tu ještě jeden problém, povídám. Jdeme se ženou ven.

Massot se zastavil jako Lotova žena a zíral na mne, obočí údivem až ve vlasech.

„Ven? Dnes večer? Ted’?“

Žena na mne zavolala z domu. Už ted’ jdeme pozdě. Massot pokrčil rameny nad těmi podivnými hodinami, které u nás držíme, ale trval na tom, že dnes večer nastal ten pravý čas. Bude to holt muset udělat sám, brblal si odevzdaně pod vousy. Mohl bych mu aspoň půjčit baterku? Ukázal jsem mu, jak rozsvítit venkovní světlo za studnou, a on si ho nastavil tak, aby mu svítilo na záhon s růžemi. Stále brblal, že jsem ho nechal samotného.

Zastavili jsme se na půl cestě dolů k silnici a pohlédli zpět. Massotův dlouhý stín se pohyboval mezi stromy zalitými září reflektoru. Ve večerním vzduchu bylo docela dobře slyšet tikání detektoru a o utajení celého podnikání se mě zmocnily pochyby. Klidně jsme tam mohli vztyčit nápis HLEDÁME ZLATO.

Během večere jsme se svěřili našim přátelům o honu za zlatem pod rouškou tmy. Mužská polovina páru, rodák a znalec Lubéronu, neprojevil dostatečný optimismus. Řekl, že když se detektory objevily na trhu, staly se mezi sedláky populárnějšími než honicí psi. Pravda, nějaké zlato se našlo. Ale ted’, celá oblast je už tak pročesaná, že jestli Massot najde starou podkovu, tak bude mít štěstí.

Přesto však nemohl popřít existenci těch dvou Napoleonů. Měl je tady na stole před sebou. Vzal je do ruky a zacinkal s nimi. Kdo ví? Možná, že budeme mít štěstí. Nebo možná, že Massot bude mít štěstí a my se o tom nikdy nedozvíme. Mohl jsem mu důvěřovat? Podívali jsme se se ženou na sebe a rozhodli jsme se, že nadešel čas k odchodu.

Když jsme dorazili domů, bylo po půlnoci. Massotova dodávka tam už nebyla. Reflektor byl sice vypnutý, ale měsíc svítil natolik, že bylo vidět velkou hromadu země poházenou po tom, co jsme se snažili vypěstovat coby trávník. Rozhodli jsme se, že podrobná inspekce katastrofy bude muset počkat do rána.

Vypadalo to, jako by tam řádl pološílený gigantický krtek stížený klaustrofobií, vynořoval se z hlubin země a vyplivoval velká sousta kovu. Byly tam hřebíky, zbytek kola od vozíku, starobylý šroubovák, půl srpu, klíč od hladomorny, mosazná nábojnice, šrouby, uzávěry od láhví, pozůstatky motyky, čepele nožů, drátěné síto, klubka drátů jako ptačí hnízda a neidentifikovatelné hroudy rzi. Zlata ani kousek.

Většina nově zasazených růží to přežila a záhonu s levandulí se také nic nestalo. Massotovi zřejmě došlo nadšení.

Nechal jsem ho spát až do odpoledne a poté jsem se vydal na výzvědy a vyslechnout si, co se v noci dělo. Dlouho před tím, než jsem k němu došel, bylo slyšet tikání detektoru. Musel jsem na něj

volat dvakrát, než mě uslyšel a vzhlédl od pahorku zarostlého ostružinami, který prozkoumával. Na pozdrav na mě vycenil svůj úděsný chrup, což mě překvapilo. Nečekal jsem, že bude v dobré náladě. Možná, že nakonec přece jenom něco našel.

„*Salut!*” Hodil si detektor přes rameno jako pušku a s úsměvem se přebrodil ostružinami mým směrem. Řekl jsem, že vypadá jako muž, kterého potkalo štěstí.

Zatím ještě ne, odpověděl. Včera toho prý musel nechat, protože na něj sousedi křičeli, že nadělá moc hluku. Nechápal jsem to. Sousedi jsou od nás nějakých dvě stě padesát metrů. Co dělal, že je to budilo?

„*Pas moi,*” řekl. „To on,” a poklepal na detektor. „Ať jsem šel kamkoliv, tak něco našel - *tak tak tak tak tak.*”

Ale žádné zlato, povídám.

Massot se ke mně naklonil tak blízko, že jsem na jednu úděsnou vteřinku pomyslel, že mě hodlá pocielovat. Škubal nosem a hlas ztlumil do hvízdavého šepotu. „Ale vím, kde to je.” Ustoupil a zhluboka se nadechl. „*Beh oui.* Víím, kde to je.”

Přestože jsme byli v lese. alespoň kilometr od nejbližšího živáčka, Massotovy obavy, aby nás někdo neslyšel byly tak nakažlivé, že jsem také začal šeptat.

„A kde to je?”

„Na konci bazénu.”

„Pod růžemi?"

„Pod dlažbou."

„Pod dlažbou?"

„*Oui. C'est certain.* Přísahám při hlavě své babičky."

To však nebyla tak dobrá zpráva, jak Massot zřejmě předpokládal. Dlažba kolem bazénu sestávala z kamenných desek tlustých téměř deset centimetrů, položených na betonovém základu, hlubokém nejméně deset centimetrů. Dostat se pod beton by znamenalo demolici. Massot asi vycítil, o čem jsem přemýšlel, a položil detektor na zem, aby mohl mluvit rukama.

„V Cavaillonu," oznámil mi, „se dá najmout *marteau-piqueur*. S tím se dostaneme skrz natotata. *Paf!*"

V tom měl pravdu. Sbíječkou bychom se dostali skrze dlažbu a beton, trubky napájející bazén a elektrické vedení pro pumpu coby dup. *Paf!* A možná i *boum!* A až by se usadil prach, tak bychom možná našli i tu druhou půlku srpu. Řekl jsem ne. Velice lituji, ale ne.

Massot to vzal jako muž a s potěšením přijal láhev pastisu, kterou jsem mu za tu námahu přinesl. Ale občas ho vídávám, jak stojí na cestičce za domem a dívá se na náš bazén a zamyšleně si cucá knír. Bůh ví, k čemu by mohlo dojít za nějaké podnapilé noci, kdyby mu někdo někdy dal k vánocům *marteau-piqueur*.

Invalidé

Zašel jsem si do lékárny v Apt pro zubní pastu a opalovací olej. Dva zcela neškodné dokonalé zdravotní přípravky. Když jsem se vrátil domů a vybalil je ze sáčku, zjistil jsem, že dívka, která mě obsluhovala, tam přidala sice poučný, ale záhadný dáreček. Byl to nákladně vytištěný barevný leták. Na první straně byl vyobrazen hlemýžď sedící na záchodě. Vypadal tklivě, jako by se mu už dlouhou dobu nic nedařilo. Tykadla měl svěšená. Oči bez lesku. Nad ním se skvěl nápis *La Constipation* - zácpa.

Čím jsem si tohle zasloužil? Vypadám snad na to, že mám zácpu? Nebo skutečnost, že jsem zakoupil zubní pastu a opalovací olej, znamenala pro pátravé oko magistry farmacie varování, že něco s mým zažívacím systémem není v pořádku? Možná ta dívka ví něco, co mi uniklo. Dal jsem se do čtení letáčku.

„Nic," psalo se v něm, „se nevyskytuje běžněji a častěji než zácpa." Asi tak dvacet procent národa francouzského, alespoň podle autora textu, je vystaveno útrapám nadýmání a břišních potíží. A přesto, alespoň pokud jde o nezaujatého pozorovatele, lidé na ulici, v hostincích, kavárnách, ba i v restauracích vypadají úplně normálně, bez jakýchkoliv známek utrpení, a přitom dvacet procent z nich si dává dvě hlavní jídla denně i přes to, že má nadýmání. Jaká to odolnost tváří v tvář nesnázím!

Odjakživa jsem považoval Provence za jednu z těch zdravějších krajin světa. Vzduch je čistý, klima je suché, čerstvého ovoce a zeleniny je vždy nadbytek, vaří se na olivovém oleji, stres se tu podle mého nevyskytuje – těžko by člověk našel blahodárnější prostředí. A každý tu vypadá zdravě. Ale jestliže dvacet procent těchhle zarudlých tváří a velkých jedlíků zatajuje své utrpení způsobené dopravní kalamitou v *transit intestinal*, neskrývá potom ještě něco jiného? Rozhodl jsem se věnovat pozornost provensálským chorobám a léčivům, a postupně jsem došel k názoru, že se tu skutečně vyskytuje typický místní neduh, který, jak se zdá, postihuje celou zemi. Nazývá se hypochondrie.

U Francouze se nikdy nevyskytuje stav, že by se jaksi necítil. Francouz má jedinež situaci krizovou, záchvatovou. Nejpopulárnější ze všech záchvatů je *crise de foie*, což je konečná fáze povstání jater a žlučníku proti soustavným útokům pastisu, pětichodových obědů, skleniček marců, a *vin d'honneur*, které se podává všude, otevřením nové prodejny automobilů počínaje a výroční schůzí místní organizace komunistické strany konče. Platí na to jednoduchá kúra: žádný alkohol a hodně minerálky. Daleko jednodušší – vzhledem k tomu, že to evokuje možnost určitého onemocnění a zahaluje skutečnost, že jde o nestřídmost – je zaskočit si do lékárny a probrat to s chápající mladou dámou v bílém plášti za pultem.

Přišlo mi vždy divné, proč zdejší lékárny mají mezi ortopedickými pomůckami a léčivy proti celulitidě strategicky rozmístěné židle. Teď už to vím. Jsou tam proto, aby pacient mohl pohodlněji vyčkat, než se mu dostane příležitosti detailně popsat, za vydatného masírování oteklého krku, bolavé ledviny, neochotného střeva či čehokoliv jiného, co ho trápí a jak k tomu bolestivému stavu došlo. Pan magistr, jemuž se dostalo vzdělání jak v diagnostice, tak i v trpělivosti, pozorně naslouchá, tu a tam se zeptá, a nakonec navrhne soubor potřebných opatření. Vyrukuje se sáčky, kelímky a ampulkami. Následuje další diskuse. Konečně vyberou, co je třeba, a pacient si pečlivě poskládá důležitou účtenku, kterou bude potřebovat, až bude u pojišťovny žádat náhradu výdajů na léčiva. Uplyne patnáct až dvacet minut a fronta na židlích se o jednoho posune.

Takové výpravy do lékárny jsou však jen pro ty odolnější pacienty. Pro případ vážnějšího onemocnění či představ o vážnějším onemocnění, jsou tady i v odlehlejších oblastech, jako je ta naše, stanice první pomoci, nad čímž žasnou obyvatelé měst, kde k tomu, aby se vám dostalo lékařského ošetření a mohl jste se oddat onemocnění v pohodlí, musíte být milionář. Všechna města, městečka a většina vesnic má vlastní ambulanci, která je k mání čtyřiaadvacet hodin denně. Obvodní ošetřovatelky přijdou k vám

domů. Doktor přijde k vám domů. Jak vím z vlastní zkušenosti, ve větší části Evropy již tato běžná praxe vymřela.

Vlastní intenzivní zkušenost s francouzským zdravotním systémem jsme udělali vloni v létě. Pokusným králíkem se stal Benson, mladý Američan, který byl u nás na návštěvě během své první cesty po Evropě. Když jsem ho vyzvedl v Avignonu, zasípal na mě hello, zakašlal a přitiskl si na ústa kapesník. Zeptal jsem se, co mu je.

Ukázal na krk a vyrobil několik hvízdavých pazvuků.

„Mono," vypravil ze sebe.

Mono? Neměl jsem ani ponětí, co by to mohlo být, ale věděl jsem, že v Americe mají daleko komplikovanější onemocnění než my v Evropě. Místo modřin mají hematomy, místo bolení hlavy mají migrény, místo rýmy postnazální výtok, a tak jsem zabrblal něco v tom smyslu, že ho čerstvý vzduch zbaví všech problémů, a posadil jsem ho do auta. Cestou domů jsem byl poučen, že mono je běžný název pro mononukleózu, virovou infekci. Jedním z příznaků je bolení v krku. „Jako bych měl v krku rozbité sklo," popsal své potíže Benson a schoulil se za sluneční brýle a kapesník. „Zavoláme bratrovi v Brooklynu. On je doktor."

Když jsme dojeli domů, telefon nefungoval. Začínal dlouhý sváteční víkend, což znamenalo být bez telefonu celé tři dny. Normálně bych si to vychutnal, ale potřebovali jsme volat do

Brooklynu. V Americe snad měli jedno antibiotikum, poslední to výkřik mezi antibiotiky, o kterém Benson prohlašoval, že pokoří veškeré známé formy mono. Jel jsem dolů do Les Baumettes a krmil jsem telefon v budce pětifrankovými mincemi, zatímco personál v nemocnici v Brooklynu hledal Bensonova bratra. Ten mi nadiktoval jméno toho zázračného léku. Pak jsem zavolal doktorovi, jestli by mohl přijít k nám domů.

Dostavil se během hodiny a podíval se na našeho invalidu, který se choulil za svými tmavými brýlemi v zastíněné místnosti.

„*Alors, monsieur...*“ začal doktor, ale Benson ho přerušil.

„Mono,“ prohlásil a ukázal na krk.

„*Comment?*“

„Mono, člověče, mononukleóza.“

„*Ah, mononucléose. Peut-être, peut-être.*“

Doktor vyšetřil Bensonův bolavý krk a udělal mu výtěr. Pošle to prý do laboratoře. A teď ať si monsieur stáhne kalhoty. Vyndal injekční stříkačku, kterou Benson s džínami od Calvina Kleina na půl žerdi podezřívavě pozoroval přes rameno.

„Řekněte mu, že jsem alergický na většinu antibiotik. Ať zavolá bratrovi do Brooklynu.“

Vysvětlil jsem, o co jde. Neměl by pan doktor náhodou tu zázračnou medicínu ve svých zásobách? *Non*. Podívali jsme se s doktorem na Bensonovy nahé hýždě. Když zakašlal, trhly sebou.

Doktor prohlásil, že mu musí dát něco proti zánětu a že jakékoliv vedlejší účinky této injekce jsou velice vzácné. Sdělil jsem to Bensonovi.

„No, tak dobře." Ohnul se a doktor mu zapíchl jehlu s gustem matadora napřahujícího se přes býčí rohy. „*Voilà!*"

Zatímco Benson čekal na nástup alergické reakce, která ho dorazí, doktor mi řekl, že zařídí, aby docházela dvakrát denně zdravotní sestra, která mu píchne další injekce, a že výsledky laboratorního vyšetření bude mít příští sobotu. A jakmile je dostane, napíše potřebné recepty. Popřál nám *bonne soirée* a odešel. Benson hlučně komunikoval se svým kapesníkem a já si říkal, že *bonne soirée* asi mít nebudeme.

Zdravotní sestra přicházela a odcházela, laboratorní výsledky přišly a doktor se objevil, jak slíbil, v sobotu večer. Mladý pán měl pravdu, je to mononukleóza, ale tu porazíme pomocí zdrojů naší francouzské medicíny. A začal psát jako básník v říji. Recept za receptem mu odlétal od pera, vypadalo to, že mobilizuje do akce veškeré medicínské zdroje. Předal nám štůsek hieroglyfů a popřál nám *bon weekend*. Asi ho také mít nebudeme.

Najít na francouzském venkově v neděli, navíc o svátečním víkendu, otevřenou lékárnu, není zrovna lehké. Jediná, která měla službu, byla v Cavaillonu, dosti daleko. Dostavil jsem se tam v půl deváté a stoupl si za člověka, třímajícího v pěsti svazek receptů

takřka tak tlustý jako ten můj. Spolu jsme si na skle dveří přčetli, že otevírají až v deset.

Ten druhý si povzdychl a změřil si mě pohledem od shora dolů.

„Jste naléhavý případ?" Ne. Je to pro známého.

Přikývl. Pokud šlo o něj, měl závažnou artrózu v rameni, a navíc jakousi zhoubnou plíseň na nohách. Takže tu nebude stát hodinu a půl na slunci a čekat, než lékárna otevře. Posadil se na chodník vedle dveří a dal se do čtení první kapitoly svých receptů. Já jsem se rozhodl zajít si na snídani.

„Hlavně abyste tu byl zpátky před desátou," řekl mi. „Dnes tu může být pěkná fronta."

Jak to může vědět? Dávají si snad místní ranní dostaveníčko v lékárně, aby měli nějakou zábavu před nedělním obědem? Poděkoval jsem mu, jeho radu jsem ignoroval a sedl si do restaurace s včerejším výtiskem *Le Provençal*.

Když jsem se vrátil k lékárně těsně před desátou, vypadalo to, že se tam shromáždil celý Cavaillon. Byly tam tucty lidí, každý se svazkem receptů. Vyměňovali si své poznatky o symptomech ve stylu rybářů popisujících svůj poslední úlovek. Pan Angína se pyšnil svým bolavým chřtánem. Paní Křečáková bodovala historií svých žil. Šmatlaví a postižení si vesele povídali, dívali se na hodinky a tlačili se více a více k zamčeným dveřím. Konečně se za mumlaných poznámek ‚Konečně!' a ‚Už přišla!' objevila za dveřmi

lékárny dívka, odemkla a svižně ustoupila stranou. Dav se vevalil dovnitř. Nebylo to poprvé, kdy jsem si uvědomil, že anglosaský návyk spořádaných front ve francouzském životě není na místě.

Trvalo nejméně půl hodiny, než se objevila mezera ve skrumáži a já mohl předat svoje dokumenty lékárnici. Vzala igelitovou tašku a začala ji plnit krabičkami a láhvičkami. Každý recept orazítkovala a propracovávala se tím stohem, originál pro ni, kopie pro mne. Pak na pět minut zmizela a když se vrátila, uznala porážku. Così, ať už to bylo cokoliv, jí došlo a budu si to muset opatřit v jiné lékárně. Ale není to zas tak hrozné, neboť vše nejdůležitější už mám v tašce. Podle mne toho tam bylo tolik, že by celý pluk vstal z mrtvých.

Benson cucal, kloktal a inhaloval. Propracovával se tím jídelníčkem s takovým úspěchem, že příštího rána se vynořil ze stínu náhrobku a cítil se natolik dobře, že se s námi mohl vydat do lékárny v Ménerbes po stopách zbývajících léčiva.

Když jsme dorazili do lékárny, seděl na stoličce jeden z radních. Do igelitové tašky mu pěchovali jeho medikamenty. Jelikož byl zvědavý, jaké exotické nemoci mají ti cizinci, zůstal sedět a pozoroval, co na základě receptu nachystají nám. Když lékárnice položila lék na pult, naklonil se a přečetl si, o co jde.

Lékárnice rozbalila krabičku a vyňala z ní ve staniolu zabalený předmět, podobný vybouleným tabletám Alka-Seltzer. Ukázala je Bensonovi.

„*Deux fois par jour*,“ řekla.

„Dvakrát denně?“ Benson potřásl hlavou a chytl se za krk. „Jsou strašně velké,“ prohlásil. „Nespolknu nic tak velkého.“

Přeložili jsme to lékárnici, ale než mohla cokoliv říci, starý radní se smíchy takřka zřítíl z toho svého verpánku, kýval se vpřed a vzad a utíral si vrásčitou rukou oči.

Lékárnice se usmála a jemným gestem směrem vzhůru naznačila, co a jak s tím obaleným válečkem. „*C'est un suppositoire*.“

Benson udiveně zíral. Stařík, stále se chechtaje, sešplhal ze stoličky a vzal čípek od lékárnice do ruky.

„Hele,“ řekl Bensonovi, „s tímhle se zachází takhle.“

Odstoupil od pultu, aby získal více místa, naklonil se vpřed, pozvedl čípek nad hlavu, a pak, jedním plynulým rozmachem paže zasadil čípek do pozadí svých kalhot. „Tak!“ pravil a podíval se na Bensona. „Je to jasné?“

„Do zadku?“ Benson potřásl udiveně hlavou. „Hej, to je bizarní. Ježíš!“ Nasadil si brýle a o dva kroky ustoupil. „Tak tohle se u nás nedělá.“

Snažili jsme se mu vysvětlit, že je to velice účinná metoda, jak dostat lék rychle do krevního oběhu, ale nepřesvědčili jsme ho. Názor nezměnil, ani když jsme mu tvrdili, že mu to nezpůsobí bolest v krku. Občas si na to vzpomenu a docela by mě zajímalo, co asi řekl bratrovi v Brooklynu.

Krátce na to jsem potkal v lese Massota a pověděl jsem mu tu historku o čípcích. „Vcelku zábavné," podotkl, „ale není to nic ve srovnání se skutečně dramatickou příhodou o jednom mužském, který šel do nemocnice se slepým střevem a když se vzbudil, tak měl amputovanou nohu. *Beh oui.*"

Řekl jsem, že to nemůže být pravda, ale Massot trval na svém.

„Kdybych osobně někdy onemocněl," prohlásil, „tak půjdu k veterináři. S veterináři víte, na čem jste. S doktory nikdy."

Naštěstí Massotovy názory zřídka kdy odráží skutečnost, a tak je to i s francouzskou medicínou. Možná, že v Provinci jsou chirurgové dychtiví po amputacích, ale nikdy jsme se s žádným nesetkali. Po pravdě řečeno, kromě té příhody s mononukleózou jsme museli k doktorovi jen jednou, a to bylo během bitek s byrokracií.

Bylo to po dlouhém období papírování, kterým jsme museli projít, když jsme chtěli získat povolení k trvalému pobytu – průkazy totožnosti, které se vydávají cizincům usazeným ve Francii. Byli jsme na obecním úřadu, pak na policejní prefektuře, na finančním úřadu a opět na obecním úřadu. Ať jsme se dostavili kamkoliv, řekli nám, že musíme vyplnit další formulář, který, *naturellement*, oni nemají a musíme si ho vyzvednout jinde. Nakonec jsme si byli jisti, že už máme všechna potvrzení, atestace, prohlášení, fotografie a

životní statistiky, a vydali jsme se, jak jsme se domnívali, na naši poslední a triumfální výpravu na obecní úřad.

Naším spisům se dostalo přepečlivého průzkumu. Vše se zdálo být v naprostém pořádku. Nebudeme představovat zátěž státní pokladny. Nemáme zápisy v trestním rejstříku. Nevypadáme na to, že bychom kradli práci francouzským pracujícím. *Bon.* Spisy bylo možné uzavřít. Konečně budeme oficiálně uznáni.

Sekretářka na obecním úřadu se na nás příjemně usmála a vytasila se s dalšími dvěma formuláři. Je nezbytné, abychom ještě přiložili lékařské osvědčení, že jsme tělesně a duševně zdraví. Doktor Fenelon v Bonnieux bude tak laskav a vyšetří nás. Odjeli jsme do Bonnieux.

Doktor Fenelon byl velice příjemný a práce mu šla dobře od ruky. Zrentgenoval nás a probral s námi veškeré, drobným tiskem uvedené kolonky formuláře. Jste šílení? Ne. Epileptici? Ne. Narkomani? Alkoholici? Omdlíváte? Napůl jsem očekával, že tam bude otázka týkající se pohybu obsahu mých střev pro případ, že bychom mohli navýšit procento Francouzů trpících zácpou, ale tento problém zřejmě imigrační úřad nezajímal. Formuláře jsme podepsali. Doktor Fenlon přidal svůj podpis. Načež otevřel zásuvku a vyndal další dva formuláře. Velice se omlouval. „*Bien sûr, vous n'avez pas le problème, mais...*” Pokrčil rameny a vysvětlil nám, že

musí ty formuláře zavézt do Cavaillonu a nechat udělat vyšetření krve, než nám bude moci vydat naše zdravotní průkazy.

A na copak nás budete vyšetřovat teď?

„*Ah, oui.*“ Ve tváři se mu objevil ještě omluvnější výraz. „Na syfilis.“

Anglický rak

„Být spisovatelem je život pro psa, ale jediný, který stojí za to žít." To byl názor pana Flauberta, a popisuje zcela výstižně vaše pocity, pokud se rozhodnete trávit své pracovní dny tím, že umístíte slova na kus papíru.

Většinou jde o osamělou a monotónní činnost. Občas vás to odmění dobrou větičkou či tím, co vy sám, vzhledem k tomu, že není vůkol nikdo, kdo by vás pochválil, za dobrou větičku považujete. Nastane dlouhé neproduktivní období, v průběhu kterého občas uvažujete o tom, že byste si měl najít nějaký druh pravidelného a užitečného zaměstnání, třeba místo daňového poradce. Neustále pochybujete o tom, jestli se někdo někdy odhodlá číst to, co jste vyplodil, máte záchvaty paniky, že nesplníte slovo a nedodáte svoje výplody do data, které jste vy sám navrhl, a uvědomujete si, že ty lhůty neznamenaají vůbec nic pro nikoho jiného na světě širém, než pro vás samotného. Tisíc slov denně nebo nic má význam jen pro vás. Tahle stránka spisovatelství je bezpochyby ten psí život.

To, co na tom vůbec stojí za něco, je příjemný šok, když se dozvíte, že se vám podařilo poskytnout pár hodin pobavení lidem, s kterými jste se nikdy předtím nesetkal. A pokud vám někteří z nich napíšou, aby vám to sdělili, potěšení z jejich dopisů má stejný

účinek jako potlesk. To je vaše odměna za všechno to úsilí. Myšlenky na kariéru daňového poradce pustíte z hlavy a začnete osnovat zmatené plány na další knihu.

První dopis tohoto druhu, který jsem kdy dostal, se dostavil záhy po dubnovém vydání *Roku v Provinci*. Přišel až z Luxemburgu, byl zdvořilý a lichotivý, četl jsem si ho znovu a znovu celý den. Po neděli přišel další dopis, s dotazem, jak by se daly pěstovat lanýže na Novém Zélandu. Pak se dopisy trousily jeden za druhým – z Londýna, z Pekingu, z vězení Jejího Veličenstva ve Wormwood Scrubs, od britských vystěhovalců na Côte d'Azur, ze zapadlého venkova ve Wiltshire a z vrchoviny v Surrey. Některé byly psány na ručním, vznešeném a mírně nadutém dopisním papíru, jiné na stránce vytržené ze sešitu, jeden také na zadní straně mapky londýnské podzemky. Adresy byly často tak nejasné, že francouzská pošta musela dokázat divy detektivní dedukce. Dopis označený *„Le Anglais, Bonnieux“* nás našel, přestože nežijeme v Bonnieux. Stejným zázrakem přišel dopis s mojí oblíbenou adresou *„L'Écrevisse Anglais, Ménerbes, Provence“*. Místo Anglický spisovatel – *L'Écrivain Anglais* – kdosi napsal Anglický rak – *L'Écrevisse Anglais*.

Dopisy byly přátelské a povzbuzující, a pokud u nich byla zpáteční adresa, odpověděl jsem, doufaje, že tím to skončí. Často to tím ale nekončilo. Zanedlouho jsme se ocitli v neoprávněné pozici

místních znalců života v Provinci, koupí nemovitostí počínaje a adresami opatrovnic nemluvnat konče. Telefonovala nám osoba pohlaví ženského z Memphisu ve Státech a dotazovala se na četnost vloupání ve Vaocluse. Fotograf z Essexu zase zjišťoval, jestli by si vydělal na živobytí fotografiemi z Provence. Párky dumající o přesídlení do Provence nám posílaly stránky dotazů. Hodily by se místní školy pro jejich děti? Jaké jsou v Provence životní náklady? A co doktoři? A daň z příjmu? Necítili by se tu osamělí? Odpovídali jsme tak, jak jsme nejlépe uměli, ale neměli jsme potřebu míchat se do osobních záležitostí lidí, které jsme vůbec neznali.

A pak, když nastalo léto, začalo to, co dosud přicházelo poštou, přicházet po cestě k domu osobně. Dopisy se změnily v lidi.

Bylo horko a sucho, a já jsem se za použití krumpáče zabýval jakýmsi provensálským pletím plevelů z půdy tvrdé jako kost. Vtom jsem uslyšel, jak přijíždí auto a z něj se se širokým úsměvem ve tváři vynořil řidič a mával na mě mou knihou.

„Vystopoval jsem vás!“ oznámil mi. „Chtělo to jenom trošku detektivní činnosti ve vesnici. Nebylo to obtížné.“

Podepsal jsem mu knihu a cítil se jako opravdový spisovatel. Když se žena vrátila z Cavaillonu, udělalo to na ni dojem. „Tvůj fanda,“ usoudila. „Měl sis ho vyfotit. Představ si, že se mu chtělo až sem.“

O několik dní později už na ni návštěva takový dojem neudělala. Právě jsme odcházeli k přátelům na večeři, když tu se zpoza cypřiše před domem vynořila pohledná blondýna. „Jste to vy?“ zeptala se.

„Je to on,“ ujistila ji má žena. „Jaká škoda. Právě odcházíme.“ Blondýny zřejmě musí být zvyklé na podobné reakce manželek, neboť bez protestů odešla.

„Co když mi fandí?“ pravil jsem.

„Tak ať jde a fandí někomu jinému,“ odpověděla. „A přestaň se tvářit.“

Během července a srpna jsme u dveří vídali mnoho neznámých tváří. Většinou se omlouvali a byli velmi zdvořilí. Přišli si jen pro podpis a byli vděční za sklenici vína a krátký odpočinek ve stínu na dvoře. Velice obdivovali kamenný stůl, který se nám konečně podařilo s takovými obtížemi usadit.

„Tak *to* je ten stůl,“ říkali, obcházel ho a hladili ho, jako by to bylo jedno z nejlepších děl Henryho Moora. Byl to úžasný pocit, že se nám, našim psům (ti tím byli nadšení) a našemu domu dostávalo takové pozornosti. Nastaly přirozeně i chvíle, kdy už to nebylo úžasné, ale spíš nepříjemné, kdy nám to připadalo téměř jako nájezd.

Jednoho odpoledne, když se teploměr vyšplhal přes třicítku, zaparkoval dole u silnice, aniž bychom měli tušení, manželský párek spolu s přítelkyní manželky. Všichni tři, s nosy a koleny

spálenými do červena, došli k našemu domu a vešli dovnitř. Psi spali a neslyšeli je. Když jsem si šel domů pro pivo, našel jsem je v obývacím pokoji, jak si spolu v klidu povídají a prohlížejí si knihy a nábytek. Skoro jsem se jich lekl. Oni mě samozřejmě ne.

„Á. Tak tady vás máme," prohlásil manžel. „Četli jsme výňatky z vaší knihy v *The Sunday Times*, a tak jsme si řekli, že k vám zaskočíme."

A bylo to. Bez omluvy, bez jakékoliv stopy ostychu, bez jakékoliv obavy, že by mi třeba mohlo vadit, že jsou tu. A neměli ani knížku. Čekají prý na brožované vydání, vázané knihy jsou dnes příliš drahé. Vyzařovala z nich nepříjemná směsice důvěrnosti a povýšenosti.

Nestává se mi často, že se mi někdo protiví na první pohled, ale v jejich případě tomu tak bylo. Požádal jsem je, aby odešli.

Manželovy zarudlé lalůčky zrudly ještě víc a celý se nadul jako podrážděný krocán, jemuž právě sdělili neblahé zvěsti týkající se Vánoc.

„Ale jeli jsme sem takovou dálku až ze St. Rémy!" Navrhl jsem mu, aby jeli tu dálku zase zpátky, a tak se odebrali pryč, zahaleni do oblaku brblání. Tak *tuhle* knihu tedy kupovat nebudeme. Chtěli jsme se jen podívat. Copak je to Buckinghamský palác nebo co? Pozoroval jsem je, jak se ubírají cestou dolů k jejich Volvu, ramena

nelibostí ztuhlá, a přemýšlel jsem, jestli si nemáme opatřit Rottweilera.

Poté, kdykoliv jsme zahlédli auto, jak zastavuje na silnici pod domem, byl to signál k vyhlášení stavu obležení. „Uprav se," nařizovala mi žena. „Mám dojem, že jdou k nám. Ne, nejdou – zastavili se u schránky na dopisy." Později jsem šel dolů pro poštu a našel jsem výtisk mé knihy v igelitovém sáčku se žádostí o podpis a s prosbou, abych to nechal pod kamenem u studny. Další den byla kniha pryč. Doufal jsem, že si ji vzali ti ohleduplní lidé, kteří si přáli podpis, ale nechtěli nás obtěžovat.

Koncem léta jsme to už nebyli jen my, komu se dostávalo pozornosti širokého publika. Požádali o podpis i našeho souseda Faustina, a on se tomu nepřestával divit, jelikož, jak prohlásil, přece nebyl žádný „*écrivain*". Když jsem mu vysvětlil, že lidé v Anglii o něm četli, sundal si čepici, uhladil si vlasy a řekl *Ah bon?*, a to dvakrát. Byl potěšen.

Maurice, šéfkuchař, se také musel několikrát podepsat. Říkal, že ještě nikdy neměl ve své restauraci tolik hostů z Anglie. Někteří byli překvapení, že skutečně existuje, protože předpokládali, že jsem si ho vymyslel. Několik z nich přijelo s knihou a objednali si kompletní jídlo, které jsem v knize popsal, včetně té poslední skleničky marců.

A pak tu byl náš proslavený instalatér, monsieur Menicucci, který k nám tu a tam mezi prací zavítá, aby se s námi podělil o své úvahy o politice, o houbách, o nepravidelném klimatu, o vyhlídkách francouzských ragbyových klubů, o Mozartově géniu a o vzrušujících vývojových novinkách světa sanitárních instalací. Dal jsem mu jeden výtisk knihy a ukázal pasáže, ve kterých figuroval jako hvězda. Podotkl jsem, že několik návštěvníků si ho přálo potkat.

Posunul si pletenou čapku a urovňal límeček u své staré kostkované košile. „*C'est vrai?*”

Ano, odpověděl jsem, je to pravda. Jeho jméno se dokonce objevilo i v *The Sunday Times*. Třeba bych pro něj měl zorganizovat autogramiádu.

„*Ah, monsieur Peter, vous rigolez.*” Byl přesvědčen, že si dělám legraci, ale bylo vidět, že ho to vlastně potěšilo. Odebral se s knížkou k domovu tak opatrně, jako by nesl velice křehký a drahý bidet.

Hlas na druhém konci drátu zněl, jako by volal odněkud ze Sydney. Byl veselý, s australským přízvukem.

„Brýden. Tady je Wally Storer z Anglického knihkupectví v Cannes. Máme tu hodně Anglánů a vaše knížka se prodává jako na drátku. Co kdybyste se sem vydal a podepsal nám pár výtisků během jednoho festivalového dne?”

Odjakživa jsem měl pochyby o literárním apetitu lidí od filmu. Jeden starý známý, který dělá v Hollywoodu, se mi svěřil, že za posledních šest let přečetl jen jednu knihu, a přiznal, že je jenom sváteční intelektuál. Pokud v Bel Air pronesete jméno Rimbaud (vyslovujte Rimbo), budou si všichni myslet, že mluvíte o Silvestru Stallonovi. Nepředpokládal jsem, že půjde o gigantický prodej knihy a křeč v ruce jako následek podpisování. Napadlo mě, že může být i legrace. Třeba uvidím nějakou hvězdu, nebo na Croisette někoho nahoře bez nebo i něco zcela mimořádného, např. usmívajícího se číšníka na terase hotelu Carlton. Řekl jsem do telefonu, že mi bude potěšením.

Slunce svítilo a bylo horko, pro knihkupectví počasí zcela nevhodné. Zařadil jsem se do dopravní zácpy směrem k městu. Novotou se skvoucí nápisy na stožárech pouličních lamp oznamovaly, že Cannes má družbu s Beverly Hills. Představil jsem si, jak starostové vymýšlí nekonečné důvody ke vzájemným návštěvám za účelem utužení přátelství mezi městy a sdílení společných zážitků na dovolených, které platí někdo jiný.

Před Festivalovým palácem se hemžil, jak se zdálo, veškerý policejní sbor Cannes, včetně revolverů, rádií a slunečních brýlí, a snažil se, seč mohl, zapříčinit co největší dopravních zácpu a zajistit, aby Clint Eastwood nebyl unesen. Se zručností, jíž lze nabýt jen po letech usilovné policejní praxe, posílali auta do gordických

uzlů a pak na ně rozzuřeně pískali, posílali je do dalších uzlů a podrážděně přitom kroutili hlavami. Za deset minut se mi podařilo ujet padesát metrů. Když jsem konečně dojel do obrovského podzemního parkoviště, uviděl jsem nápis vyrobený jednou z dřívějších obětí kalamity: „Cannes je krásné město na návštěvu, ale strávit tu celý den je nad mé síly.“

Zašel jsem si na snídani do restaurace na Croisette, a že se jako porozhlédnu, jestli neuvidím nějakou tu hvězdu. Restaurace byla plná lidí, kteří tam přišli za stejným účelem. Nikdy si neznámí lidé neprohliželi jeden druhého tak bedlivě. Všechny dívky nasadily našpulené rty a snažily se vypadat unuděně. Všichni mužští třímali programy filmů, které se dnes budou promítat, a dělali si důležité poznámky na okraji. Jeden nebo dva mobilní telefony se ležérně, ale demonstrativně, povalovaly vedle loupáčků. Každý měl jmenovku pro delegáty a festivalovou tašku s nápisem *Le Film Français / Cannes*. Nikde se nevyskytoval nápis *Le Film Américain* nebo *Le Film Anglais*, ale předpokládám, že to je privilegium hostitele při takových příležitostech: můžete si vybrat nápis na tašky jaký chcete.

Croisette osázeli lesíky plakátů se jmény herců, režisérů, producentů, a pokud vím, asi i kadeřníků. Umístili je přímo proti velkým hotelům, tak aby ti hrdinové plakátů, hned jak se vzbudí, mohli sami sebe obdivovat a během snídaně baštit svoje ego. V

ovzduší panovala atmosféra napětí, velkých obchodů a velkých peněz, a ti pleticháři, kteří se courali nahoru a dolů po Croisette, si ani nevšimli starého žebráka, který seděl na chodníku před hotelem Majestic s osamělým dvacetníkem v ošumělém klobouku před ním.

Posílen tou dávkou nádhery, ponechal jsem filmové velmože jejich osudu a dal se po úzké ulici Rue Bivouac-Napoléon směrem k Anglickému knihkupectví. Morálně jsem se připravil na to, že mě usadí do výkladu, kde budu čekat, až mě někdo - kdokoliv - požádá, abych mu podepsal knihu. Už asi dvakrát jsem takové utrpení podstoupil a vždy to byla znepokojující záležitost. Lidé na vás koukají z bezpečné vzdálenosti a neodvažují se přiblížit na dostřel. Možná se bojí, že koušete. Nemají totiž ani představu, jaká je to úleva, když k vám nějaká odvážná duše přistoupí. Po několika minutách o samotě se totiž i stébla chytáte, a jste ochoten podepsat cokoliv, knihami počínaje a fotografiemi, starými pohlednicemi a šeky konče.

Naštěstí Wally Storer a jeho žena očekávali panickou hrůzu autora a zásobili obchod přáteli, známými a zákazníky. Co jim slíbili, když opustí pláže, nevím, ale byl jsem jim za to vděčný, neboť celé dopoledne jsem měl co dělat. Dokonce jsem si říkal, že jsem si měl s sebou vzít na pomoc monsieur Menicucciho. Ten by jim odpověděl s daleko větší sebedůvěrou, proč jsou francouzské odpady cítit a proč se Francouzi chovají tak nekompetentně, což

byly nejčastější otázky pocházející od udivených přistěhovalců z Velké Británie. Je to až s podivem, že ano? Francouzi, kteří si umí poradit s technicky náročnými technologiemi, jako jsou rychlovlaky, elektronické telefonní systémy a concordy, si potrpí na koupelny a záchody z osmnáctého století. Zrovna tuhle mi jedna postarší dáma sdělila, že spláchla záchod a vyplavaly jí v něm zbytky míchaného salátu. Bylo to opravdu *velice mrzuté*. V Cheltenhamu by se vám něco takového nikdy nestalo.

Autogramiáda dospěla ke svému konci, načež jsme se odebrali za roh do restaurace. Američani a Angličani převažovali nad místními, ale těch není v Cannes příliš mnoho. Dokonce i většina policajtů pochází z Korsiky.

Když jsem odjížděl domů, policajti stále ještě hlídkovali na Croisette. Pohrávali si s dopravou a čučeli na děvčata, která se tam promenovala v různých stupních odhalení těla. Starý žebrák u Majesticu se ze svého místečka ani nehnul a jeho dvacetník stále trpěl samotou. Hodil jsem mu do klobouku pár drobných a on mi po americku popřál hezký den. Možná, že se cvičil na žebrotu v Beverley Hills.

Jak se lze přehoupnout přes padesátku, aniž se člověk dopustí dopravního přestupku

Pokud šlo o narozeniny, tak tím jsem se nikdy moc nevzrušoval, dokonce ani tehdy, když se jednalo o kulatá výročí, svědčící o tom, že jsem překonal překážky dalšího desítiletí. Den, kdy mi bylo třicet, jsem oslavil prací, stejně tak své čtyřicátiny, a byl jsem zcela spokojen s údělem věnovat se práci i v den svých padesátin. Ale nebylo mi tak souzeno. Moje drahá žena na to měla jiný názor.

„Bude ti půl stovky," pravila, „a když uvážíme objem vína, který jsi doposud zkonzumoval, je to úspěch a měli bychom to oslavit."

Za těchto okolností, kdy žena určitým způsobem vysune bradu, nemá žádný smysl být v opozici. Probrali jsme tedy, kdy a kde by se tato společenská událost mohla konat. Mělo mi být hned jasné, že už všechno zařídila předem. Vyslechla všechny moje návrhy – vyjížďka do Aix, snídaně v bazénu na plovoucích židlích, den na pláži v Cassis –, jelikož je to v podstatě osoba zdvořilá. Když mi došla inspirace, přešla do útoku. Piknik v Lubéronu za účasti několika blízkých přátel, rozhodla. Tak se slaví narozeniny v Provinci. Popsala mi lyrické obrazy sluncem zářící paseky ukryté v lese. Ani prý nebudu muset mít dlouhé kalhoty. Bude se mi to velmi líbit.

Nebyl jsem stavu ztotožnit se s myšlenkou, že by se mi mohl piknik líbit, natož velmi líbit. Mé zkušenosti s pikniky jsou dosti omezené, a navíc jsem jich nabyl v Anglii. V paměti mi zůstaly vzpomínky na vlhko plíživě stoupající z trvale mokré země až na záda, na mravence, kteří se se mnou svářili o každé sousto a o každou kapku zteplalého bílého vína, a na úprk do nejbližší skrýše, kdykoliv nás záludně zaskočil nevyhnutelný černý mrak a roztrhl se nám nad hlavou. Pikniky jsem prostě nenáviděl. A vcelku nevděčně jsem to také řekl.

Tenhle bude jiný, odvětila žena. Všechno už měla promyšlené. Po pravdě řečeno, zkonzultovala to s Mauricem a měla představu, že to bude událost nejen civilizovaná, ale také velice malebná, událost přímo konkurující operním představením v zámeckém parku Glyndebourne, a to za výjimečně nedeštivého dne.

Maurice, šéfkuchař a vlastník Auberge de la Loube v Buoux, a také vášnivý milovník koní, sestavil a zrestauroval během let dva nebo tři lehké kočáry z devatenáctého století, zvané *calèche*, a dostavník, *vraie diligence*. Odvážnějším zákazníkům tak může nabídnout možnost přicestovat na oběd klusem. Mám se prý na co těšit.

Tváří v tvář nezvratnému vývoji dějin jsem souhlasil. Pozvali jsme osm našich přátel a drželi jsme si palce, i když ne tak křečovitě jako v Anglii, aby bylo pěkně. Přestože od dubna, což už

jsou dva měsíce, zapršelo jen jednou, v červnu se v Provinci počasí předpovídat nedá. Může i zapršet.

Ale když jsem se toho rána v sedm hodin vzbudil a vyšel na dvůr, nebe bylo celé modré jako balíček gauloisek. Pod bosýma nohama už byly dlaždice teplé a naše domorodé ještěřky se vyhřívaly na svých obvyklých místech, na plocho rozplácnuté na zdi. Takové ráno by už samo o sobě mělo stačit jako krásný dárek k narozeninám.

První hodiny horkého letního dne v Lubéronu, posezení na terase s šálkem *café crème*, včelky pilně bzučící v levanduli a probouzející se světlo, které barvu lesa mění do temně zelené, to vše mi připadalo žádoucnější než probudit se do nečekaného bohatství. V teple se cítím daleko lépe a plný optimismu. Ani mi nepřišlo, že je mi o den víc než čtyřicet devět, a jak jsem tak koukal na svoje opálené nohy, doufal jsem, že stejné to bude, až budu slavit šedesátiny.

O chvíli později, když se teplo pomalu začínalo měnit ve vedro, bzučení včel přehlušilo klepání naftového motoru. Obstarožní, ale velebný landrover, pomalovaný maskovaným vzorem, supěl do kopce k nám a zastavil se v oblaku prachu. Přijel Bennett, který vypadal jako odvážný průzkumník z pouštního praporu - kratřasy a košile armádního střihu, sluneční brýle velitele tanku, auto ověšené plechovkami a vaky s výzbrojí, tvář silně opálená. Pouze

basebalová čapka model Louis Vuitton by se u El Alameinu nevyjímal. Projel nepřátelskou frontou na silnici N100, úspěšně vtrhl do Ménerbes a byl připraven k závěrečnému útoku na horský masiv.

„Panebože, tys ale zestárl," utěšil mě. „vadilo by ti, kdybych si od vás zavolal? Tam, kde jsem včera přespal, jsem si nechal trenky. Jsou barvy khaki, jako spod'áry generála Noriegy. Dosti neobvyklé. Nerad bych o ně přišel."

Zatímco Bennett telefonoval, posbírali jsme vůkol naše dva hosty a tři psy a nacpali je do auta. V Buoux jsme se měli setkat s ostatními. Bennett vyšel z domu, posunul si čapku proti slunci a v konvoji jsme se vydali vpřed. Landrover a jeho řidič budili patřičnou pozornost mezi sedláky, kteří se vynořovali z vinic po obou stranách silnice.

Za Bonnieux krajina pomalu divočela a nabývala tvrdšího rázu. Vinnou révu vystřídalý skály a zakrslé duby a fialově proužkované lány levandule. Nikde ani auta, ani domy. Mohli jsme být tak sto kilometrů od apartních lubéronských vesniček a mě docela těšilo, že pořád ještě existuje tolik té divoké a prázdné krajiny. Než se tady objeví butik Souleiado či realitní kanceláře, to si ještě počkáme.

Zahnuli jsme do hlubokého údolí. Buoux jako by si zdřímlo. Pes, který žije na hromadě polen hned vedle obecního úřadu, otevřel jedno oko a povinně zaštěkal, a děvčátko s kotětem v náručí

udiveně hledělo svými kulatými bílými talířky v opálené tváři na ten neobvyklý dopravní ruch.

Na prostranství kolem Auberge to vypadalo jako při konkursu do filmu, pro který ještě ani nenapsali scénář včetně rolí, garderoby a letopočtu. Vyskytovaly se tam bílé obleky, široké slamáky, krátké kalhoty, plátěnky, hedvábná róba, mexické venkovské ošacení, šátky a pestré šály, klobouky různých barev a stárí, mezi tím vším jedno pečlivě nastrojené nemluvně a konečně náš muž z pouště, který svižně vyskočil z landroveru a dal se do prohlídky výstroje ostatních.

Maurice se zjevil z ohrady, kde měl zaparkovány koňské posily, a zubil se na nás a na to báječné počasí. Na sobě měl provensálské nedělní oblečení - bílou košili, bílé kalhoty, černou šňůrkovou vázanku, tmavěrudou vestu a starý placatý slamák. Jeho přítel, který měl kočírovat druhý kočár, byl také celý v bílém, s nachově červenými kšandami a kolosálním prošedlým knírem, přímo dvojník Yvese Montanda ve filmu *Jean od Floretty*.

„Venez!“ zavelel Maurice. „Pojďte se podívat na koně.“ Vedl nás zahradou a vyptával se na stav naší chuti k jídlu. Jedna parta už odjela napřed, v dodávce, aby nachystala piknik, a v dodávce je dost jídla pro celé Buoux.

Koně byli uvázaní v chládku, celí se leskli a hřívy i oháňky měli umělecky spletené. Jeden z nich zařhtal a dotkl se Mauricovy

vesty, jestli by tam nebyla kostka cukru. Nejmladší z hostí, slečna sedící na tátových ramenou, blaženě vrněla nad přítomností tak velkých příšer a nakláněla se dopředu, aby mohla jedním růžovým prstíkem váhavě d'oubnout do lesklého kaštanového boku. Kůň si myslel, že je to moucha a švihl dlouhou oháňkou.

Pozorovali jsme, jak Maurice s Yvesem Montandem zapřahají koně do otevřené *calèche*, černé s červeným čalouněním, a do sedmimístné *diligence*, červené s černým čalouněním - obě vozidla naolejovaná a naleštěná jako na výstavu. Maurice na nich pracoval celou zimu, a byly tudíž, jak řekl, *impec*. Jediným ústupkem moderní době byla automobilová houkačka velikosti a tvaru polnice, potřebná pro případ předjíždění méně našlapaných kolesek a k varování slepic, které by hodlaly přeběhnout přes cestu.

„*Allez! Montez!*” - pojd'te, jedeme!

Nastoupili jsme a vyrazili, aniž bychom překročili ve vsi povolenou rychlost. Pes na polenech zaštěkal na shledanou a my se vydali směrem do volné přírody.

Když si takhle vyjedete, přijde vám líto, že vynalezli auta. Věci kolem vidíte a vnímáte úplně jinak. Přijde vám to důstojnější a rozhodně zajímavější. Přispívá k tomu i pohodlný kolébavý rytmus, jak se pérování přizpůsobuje chodu koní a povrchu a sklonu cesty. Nasloucháte příjemným zvukům v pozadí, vrzání postroje, klapotu kopyt a drcení kamínků ocelovými obručemi kol. Je tu i vůně –

směsice tepla z koní, leštěnky na postroje, laku na dřevo a vůní z polí, které vnímáte, protože nemáte v cestě okna. A pak je tu rychlost, či vlastně její nedostatek, díky němuž máte dost času na to, abyste se mohli dívat. V autě jste jak v rychlé škatulce. Vše, co vidíte, je rozmazané, zbývá vám jen dojem. Od krajiny jste izolováni. V kočáře se stanete její součástí.

„*Trottez!*“ Maurice švihl koně bičem přes hýždě a zařadil druhou rychlost. „Lenošná je, tahle klisna,“ prohlásil, „a žravá. Uvidíte, jak rychle jí to půjde na zpáteční cestě, protože se bude těšit na krmení.“ V údolí před námi se objevilo dlouhé nachově červené pole plné máků a vysoko nad námi kroužil, stoupal a klesal luňák, křídla široká a nehybná, jak si držel rovnováhu na vzdušných proudech. Když jsem ho pozoroval, slunce na chvíličku zastínil mrak a paprsky zpoza slunce zářily jako černé přičle kola kočáru.

Sjeli jsme ze silnice a dali jsme se po úzké cestě, která se vinula mezi stromy a na níž klapot kopyt tlumily bujné koberečky divokého tymiánu. Vyptával jsem se Maurice, jak objevil místo pro piknik. Řekl mi, že každý týden, když má volný den, vyjíždí si na koni a někdy se toulá krajinou po celé hodiny, aniž by potkal živáčka.

„Je to jenom dvacet minut do Apt,“ řekl, „ale sem nepřijde nikdo. Jsme tu jen já a zajíci.“

Les houstl a cesta se zužovala, pro kočár to bylo tak tak. Pak jsme zajeli za skalnatý útes, podjeli tunelem větví a tam to bylo. Hostina. Oběd.

„Voilà" zvolal Maurice. „*Le restaurant est ouvert.*"

Na okraji rovné travnaté mýtiny, ve stínu pod mohutným dubem, se skvěla slavnostní tabule – stůl s naškrobeným bělostným ubrusem, kbelíky s ledem, damaškové ubrousky, vázy s květinami, nóbl příbory a židle, vše jak má být. Z poblíž stojící kamenné borie, nyní proměněné ve venkovský výčep, se ozývaly výstřely zátek a cinkání sklenic. Moje pochybnosti o piknicích se začínaly vytrácet. Tohle bylo na hony vzdáleno mokrým zádům a chlebíčkům obloženým mravenci.

Maurice ohradil část mýtiny pomocí lana a vypřáhl koně. Ti se váleli na zádech v trávě s takovou úlevou, jako dvě obstarožní dámy, které se zbavily korzetů. Náš nejmladší host se uchýlil do prázdného kočáru, aby si zdříml, zatímco my ostatní jsme se zotavovali pomocí sklenky vychlazeného *peach Champagne*, podávaného v ohrádce u borie.

Když chcete navodit lidem dobrou náladu, pohodlnému dobrodružství se nevyrovná nic, a Maurice by si nemohl přát lepšího publika. Opravdu si to zasloužil. Myslel na všechno, hromadou ledu počínaje a párátky konče. A jak řekl, nehrozilo nebezpečí, že by někdo hladověl. Pozval nás, abychom se posadili a

provedl nás prvním chodem. Meloun, křepelčí vajíčka, smetanová tresčí pomazánka, lovecká paštička, plněná rajčata, marinované žampiony - a tak to šlo dál a dál, od jednoho konce tabule až na druhý. Ve svitu slunce profiltrovaném listím dubu to vypadalo jako nepřirozeně dokonalé zátiší, které najdete na stránkách umělecky se tvářících kuchařských knih, ale v kuchyni nikdy.

Nastala krátká pauza, během níž jsem dostal svůj nejtěžší a nejvýstižnější průkaz ve svém životě - kulatou dopravní značku, šedesát centimetrů v průměru, s neúprosnou připomínkou dosažených let v podobě velikých černých číslic. 50. Vše nejlepší k narozeninám a dobrou chuť!

Jedli jsme a pili jako hrdinové a mezi chody jsme se občas prošli se sklenkou v ruce, abychom se protáhli a mohli se vrátit ke stolu pro nášup. Oběd se protáhl na čtyři hodiny, a když došlo na kávu a narozeninový dort, nacházeli jsme se ve stavu spokojeného otupení, kdy i konverzace probíhá tempem zpomaleného filmu. Svět mi připadal růžový a padesátka jako krásný věk.

Klisny určitě pocítily ten váhový nárůst, když jsme konečně vyjeli z mýtiny směrem k silnici do Buoux, ale připadaly mi čerstvější než ráno. Házely hlavami a zvědavými nozdrami čichaly ve vzduchu. Náhlý závan větru nám málem strhl slaměné klobouky a v dálce se ozvalo zahřmění. Během několika krátkých minut se modrá obloha zatáhla černými mraky.

Sotva jsme dojeli na silnici, přišlo krupobití. Kroupy velikosti hrášku. Dosti to bolelo, když se nám v otevřené bryčce odrážely od temena hlavy a skákaly klisně po širokém mokřém hřbetu. Biče nebylo ani třeba. S hlavou dolů pochodovala plnou parou, co to šlo. Okraj slamáku splaskl Mauricovi přes uši a červená vesta mu krvácela do bílých kalhot. Smál se tomu a vyvolával do větru: „*Oh là là, le pique-nique Anglais!*”

Se ženou jsme si udělali stan z cestovní příkrývky a pohlíželi dozadu, jak se v té průtrži vede těm v kočáře. Střecha zřejmě nebyla tak vodotěsná, jak vypadala. Ruce, vynořující se zpoza postranice, vylévaly klobouky plné vody.

Sjeli jsme do Buoux a Maurice se musel vzpírat nohama proti tahu opratí napínaných horempádem snažící se klisny. Cítila domov a krmení. A k čertu s lidmi a jejich pikniky.

Promočené, ale veselé oběti bouře se shromáždily v restauraci, aby se posilnily čajem, kávou a marcem. Po elegantních piknikářích z dopoledne se slehla zem. Místo nich se objevily promočené osoby se zplihlými vlasy, oblečené do různých stupňů průhlednosti. Původně bílými neprůhlednými kalhotami prosvítaly spodky, přející nám všem červenými písmeny Veselé Vánoce. Vzdouvající se róby se lepily na tělo a slaměné klobouky vypadaly jako misky s rozmočenými kukuřičnými lupínky. Každý z nás stál ve své soukromé loužičce.

Madame a číšník Marcel, kteří se vrátili v dodávce, nám naservírovali kolekci suchého oblečení s kořalkou, a z restaurace se stala šatna. Bennett, který ve své basebalové čapce vypadal zasněně, patrně přemýšlel, jestli si nemá půjčit plavky, aby se dostal domů: jeho landrover bez střechy byl plný vody, Tak ať, řekl a díval se z okna, bouřka už našťěstí přešla.

Možná přešla v Buoux, ale v Ménerbes nikdy nebyla. Když jsme jeli domů, prášilo se, tráva byla pořád ještě hnědá a dvorek horký. Dívali jsme se na zapadající slunce, jak se na chvíličku snažilo udržet rovnováhu mezi dvěma vrcholky na západ od domu, než ji ztratilo a padlo pod růžové nebe.

„Tak co," pravila žena, „ještě pořád nemáš rád pikniky?"

Co je tohle za otázku. Samozřejmě, že mám rád pikniky. Přímo je miluji.

Policajt

Byla to prostě smůla. Neměl jsem dost drobných do parkovacího automatu, zrovna když se policie v Cavaillonu jednou za čas rozhodla udělat kontrolu. Vyhrnuli se ven v plné síle: dva velmi oplácení a zvolna se pohybující příslušníci se snažili seč mohli vypadat ve slunečních brýlích pod brigádýrkami hrozivě, a s předstíranou rozvážností se přemísťovali od jednoho vozidla ke druhému a kontrolovali, nedošlo-li k přestupku.

Podařilo se mi najít automat, který potřeboval nakrmit a odebral jsem se do restaurace naproti pro několik jednofrankových mincí. Když jsem se vrátil k autu, našel jsem tam obtlouklou postavu v modrém, podezíravě pošilhávající po parkovacím lístku. Vzhlédl, zaměřil své sluneční brýle na mě a potom ukázal tužkou na parkovací hodiny. „Už vám to prošlo.“

Objasnil jsem mu svůj problém, ale zřejmě neměl tu správnou náladu na to, aby patřičně posoudil polehčující okolnosti.

„Tím hůř pro vás," pravil, „porušil jste předpisy.“

Rozhlédl jsem se kolem a uviděl, že poblíž stojí nejméně půl tuctu špatně zaparkovaných aut. Nákladáček zedníků navršený sutí stál opuštěný na rohu boční ulice a úplně bránil výjezdu. Na druhé straně ulice stála dodávka částečně na přechodu pro chodce. Ve srovnání s takovým křiklavým narušením zákona vypadal můj

zločin jako takřka nic, ale dopustil jsem se nerozvážnosti, tím že jsem na to upozornil.

V důsledku toho jsem se stal úředně neviditelným. Odpovědi, kromě podrážděného posmrknutí, se mi nedostalo. Strážce silnic mě obešel, aby si mohl zapsat moji poznávací značku. Vyňal svůj notes a zkontroloval hodinky.

Jen co začal s vypisováním mých přestupků – určitě by tam rád přidal i bonusovou pokutu za impertinenci –, ozvalo se z restaurace, kde jsem si vyměnil drobné, houknutí.

„Eh, toi! Georges!”

Georges i já jsme se ohlédlí a uviděli, jak se jeden podsaditý mužský proplétá mezi stolky a židlemi na chodníku směrem k nám a vrtí prstem ze strany na stranu, což se v provensálštině používá jako gesto vyjadřující rozhodný nesouhlas.

Georges a podsaditý muž pak pět minut řešili můj případ tak, že krčili rameny, gestikulovali a ťukali se vzájemně do prsou. Je to pravda pravdoucí, řekl příchozí. Pán jen přijel a zašel si do restaurace pro drobné. Jsou na to svědci. Mávl rukou směrem k restauraci, odkud se tři nebo čtyři tváře na nás dívaly z přitmě.

Zákon je zákon, prohlásil Georges. Jedná se o jasný přestupek. A kromě toho jsem to již začal vypisovat, takže to musím dokončit. Nedá se nic dělat.

„Mais *c'est de la connerie, ça.*“ Ten lístek přepis a dej pokutu tomu volovi, který támhle nákladákem blokuje ulici.

Georges ustoupil. Pohlédl napřed na nákladáček, pak na svůj notes, posmrknul a obrátil se ke mně, aby si mohl vzít poslední slovo. „Příště si vezte dost drobných.“ Pohlédl na mne a určitě si v paměti zaznamenal můj kriminální výraz, aby věděl, koho má sebrat, až budou příště hledat uprchlého zločince, a doporučil se podél chodníku směrem k nákladáčku.

Můj spasitel se zazubil a potřásl hlavou. „Tenhle vůl má místo mozku piliny.“

Poděkoval jsem mu a pozval ho na skleničku. Zašli jsme spolu do restaurace, usadili jsme se u tmavého stolku v rohu, a než se mi podařilo odejít, uplynuly dvě hodiny.

Jmenoval se Robert. Nebyl ani tak malý, ani obtloustlý, jak se na první pohled zdálo, měl široký hrudník a okrouhlý žaludek, silný krk, byl tmavý a tvář měl vyzdobenou odvážným knírem. Když se usmál, objevil se kontrast zlatých korunek a nikotinových skvrn, a v hnědých očích mu plály veselé plamínky. Vyzařoval ze sebe jakýsi nádech lehce nespolehlivého kouzla, kouzla roztomilého dareby. Dovedl jsem si ho představit, jak na trhu v Cavaillonu prodává zaručeně nerozbitné nádoby a téměř pravé lewisky, či cokoliv, co spadlo včera v noci z nákladního auta.

Jak vyšlo vzápětí najevo, býval u policie, a to byl důvod proč znal a neměl rád Georgese. Pracoval teď jako poradce přes zabezpečovací zařízení, která prodával majitelům prázdninových domů v okolí Lubéronu. Všude dneska najdete *cambrioleurs*, řekl, kteří lehce poznají, kde by mohlo být pootevřené okno nebo nezamčené dveře. Pro jeho obchod to bylo dobré. Máte u vás doma poplachové zařízení? Ne? *Quelle horeur!* Posunul mým směrem jednu ze svých vizitek. Na ní bylo jeho jméno a heslo Poplachová technologie zítřka, heslo, které se mi zdálo mírně v rozporu s obchodní značkou – kresbičkou papouška na bidýlku, křičícího „ZLODĚJ!“.

Zajímalo mě, co dělal u policie a proč od ní odešel. Opřel se dozadu pod oblakem dýmu z gitanek, zamával na barmana prázdnou sklenkou, že by si dal ještě jeden pastis, a dal se do vyprávění.

V začátcích, jak říkal, šlo všechno pozvolna. Tak jako všichni ostatní věčně čekal na povýšení, zabýval se rutinní prací, nudila ho administrativa za psacím stolem a nedostatek vzrušení, po kterém prahnul. A tu se mu náhle během jedné kratičkové dovolené ve Fréjusu naskytla příležitost.

Každého rána si zašel na snídani do jedné restaurace na břehu moře, a každého rána, přesně v tu samou dobu, tam chodil jeden mužský na hodiny windsurfingu. Robert, který jinak neměl na

dovolené co dělat, ho pozoroval, jak padá z prkna a leze na něj zpět, znova a znova.

Něco mu na tom mužském připadalo známého. Robert si byl jistý, že se s ním nikdy nesetkal, ale přitom měl pocit, že už ho někde viděl. Na krku měl velkou bradavici a na levé ruce tetování. Prostě ten typ zvláštních znamení, kterých si zkušený policista všimne a zapamatuje si je. Profil toho mužského probouzel cosi v Robertově paměti, a pak tu byla ta bradavice a ten orlí nos.

O dva dny později mu to náhle došlo. Ten profil viděl černobílý a pod ním číslo. Byla to policejní identifikační fotografie. Ten windsurfař měl zápis v trestním rejstříku.

Robert zaskočil na místní policejní stanici a během půl hodiny měl v ruce fotografii muže, kterému se rok předtím podařilo utéct z vězení. Byl hlavou *le gang de Gardanne* a vědělo se o něm, že je nebezpečný. Zvláštní znamení uvedená v rejstříku byla bradavice a tetování na levé ruce.

Nachystali past, kterou mi Robert popsal jen s obtížemi, protože se musel neustále chechtat. Dvacet policistů převlečených do plavek se dostavilo na pláž brzy zrána a snažilo se vypadat nenápadně i přes ta určitá podobenství v jejich *bronzage* – policejní opálení tradičně sestává z hnědých předloktí, hnědého věčka u krku a hnědé tváře, zatímco zbytek těla je neposkvrněná běloba.

Naštěstí uprchlík nebyl příliš ostražitý, jelikož byl příliš zaměstnán padáním z prkna, a přítomnost dvaceti běloušů, potulujících se bez cíle po pláži, mu unikla. Jim se pak podařilo obklíčit ho na mělčině a zatknout. Následovala prohlídka jeho bytečku ve Fréjusu, při které se našly dva revolvery Magnum 357 a tři granáty.

Roberta odměnili hvězdičkou a převedli ho k detektivům na letišti Marignane, aby se jeho pozorovací talent mohl ještě lépe uplatnit.

V tu chvíli jsem ho přerušil, protože mi bylo vždycky divné, že v Marseille na Marignane to nevypadá, že by tam byl pořádný policejní dozor. Přiletivší pasažéři mohou ponechat svá příruční zavazadla u přátel a jít si klidně k pásům pro další. Pak vlastně vůbec nemusí projít celním prostorem. Vzhledem k pověsti města Marseille se mi to zdálo příliš volné.

Robert naklonil hlavu a poklepal si ukazováčkem na stranu nosu. Není to tak úplně *décontracté*, jak se zdá, řekl. Policisté a celníci jsou v civilu a vypadají jako cestující. Někdy jsou v džínsech a tričku, ale jsou tam pořád, prochází mezi cestujícími a po parkovištích, a naslouchají a pozorují. On sám chytil dva tři malé pašeráky – nic velkého, byli to drobní amatéři, kteří si mysleli, že když už jsou na parkovišti, jsou z toho venku, mohou se vzájemně poplácat po zádech a popovídat si, jak to šlo. Blázni.

Ale někdy po celé týdny se nestalo nic, a ta nuda ho nakonec dostala. Ta nuda a ten jeho zizi. Zazubil se a palcem ukázal dolů mezi stehna.

Zastavil dívku – byla opravdu pěkná, dobře oblečená, cestovala sama, klasická drogová kurýrka –, která právě nasedala do auta se švýcarskou poznávací značkou. Položil jí normální otázku, jak dlouho to auto bylo ve Francii. Napřed znervózněla, pak se začala chovat přátelsky, pak velmi přátelsky a nakonec spolu strávili odpoledne v hotelu u letiště. Roberta viděli, jak s ní vyšel z hotelu, a bylo to. Konec. Shodou okolností se to stalo ve stejný týden, kdy chytli jednoho z dozorců v marseilleské věznici Beaumettes, jak dodává whisky jednomu z vězňů v kelímcích od jogurtu. Konec pro něho zrovna tak.

Robert pokrčil rameny. Udělal jsem chybu, byla to blbost, ale policajti nejsou svatí. Černé ovce, *brebis galeuses*, jsou všude. Zadíval se dolů do své sklenice, obraz kajícího litujícího svých hříchů. Uklouzneš jen jednou a kariéra je v čudu. Začínal jsem s ním mít soucit a řekl jsem mu to. Natáhl se přes stůl a poplácal mě po paži, a pak to celé zkazil, když řekl, že by se cítil daleko lépe, kdyby byla ještě jedna sklenka. Smál se tomu, a byl bych rád věděl, kolik z toho, co mi říkal, byla pravda.

V té pastisem okořeněné dobromyslnosti mi Robert slíbil, že se jednoho dne zastaví u nás doma a poradí nám s naším

zabezpečením. Zcela nezávazně, samozřejmě, ale kdybychom se rozhodli proměnit náš dům v nedobytnou pevnost, nainstaluje nám ty technicky nejpokročilejší nástrahy za cenu pro známé.

Poděkoval jsem mu a zapomněl jsem na to. Nabídky, které obdržíte v hospodě, se neberou vážně, zejména ne v Provinci, kde i sliby slíbené za střízliva se plní až po mnoha měsících. Ať už je to jak chce, když vidíte, jakou pozornost budí naplno hulákající prázdná auta na ulici, tak vám začne být jasné, že elektronická zařízení coby odstrašující měřítka nejsou k ničemu. Osobně mám daleko větší důvěru ve štěkajícího psa.

K mému překvapení se Robert dostavil přesně jak slíbil, ve stříbrném BMW plném antén, oblečen do nebezpečně upnutých kalhot a černé košile. Vyzařovala z něj vůně mužné a agresivní kolínské. Nádhěra jeho vzezření se dala vysvětlit jenom přítomností jeho společnice, kterou mi představil coby přítelkyni Isabellu. Jeli do Gordes na oběd a Robert se rozhodl, že spojí příjemné s užitečným. Podařilo se mu to vyslovit docela sugestivně.

Isabelle nemohlo být víc než dvacet. Blond'atá ofina jí padala až na kolosální černé brýle. Určitý minimální povrch jejího těla byl pokryt neonovým pouzdrém z pružné tkaniny v tónu šokující růžové, které končilo v horní polovině stehen. Robert zdvořile trval na tom, že dámy mají přednost a poslal ji po schodech do domu

před sebou, což mu umožnilo, aby se mohl kochat pohledem na každý její krok. Tenhle muž by mohl okukování vyučovat.

Zatímco se Isabella zabývala obsahem své kabelky se šminkami, provedl jsem Roberta domem a obdržel jsem od něj, jak se dalo očekávat, zcela zdrcující vyhodnocení příležitostí, které náš dům poskytoval i přiblíženému zločinci, jehož náradí by sestávalo byť z jediného šroubováku. Vyšetřil nám okna, dveře a okenice, a vyhodnotil je jako přímo k ničemu. A naši psi? *Aucun problème*. Těm se prostě hodí pár odřezků masa se spacím práškem a dům zůstane banditům na pospas. Robert mě připíchl ke zdi, přičemž mě ovanula vůně jeho neodolatelné kolínské. *Neumíte si ani představit, čeho jsou ty bestie schopný.*

Snížil hlas do důvěrného tónu. Byl by nerad, kdyby tohle zaslechla madame, jelikož se jednalo o záležitost zcela delikátní. Zloději totiž, sdělil mi, jsou většinou pověřiví. Často – a byl toho sám svědkem vícekrát, než by se mu to zamlouvalo – než odejdou s lupem, se vám v domě vykálí, většinou na podlahu, a přednostně na koberec. A to proto, že věří, že takhle nechají v domě svou smůlu a nevezmou si ji s sebou. *Merde partout*, řekl, a znělo to, jako by do toho byl právě šlápl. Je to nechutné, že ano? No, to je. Nechutné je příliš slabé slovo.

V životě však, ujistil mě Robert, dochází i ke spravedlnosti. Jednu celou tlupu *cambrisseurs* chytli právě kvůli téhle pověře.

Vykradli dům dočista, lup naložili na dodávku a vše, co zbývalo učinit, bylo právě tohle gesto na rozloučenou, pro štěstí. Vůdce tlupy měl totiž velké nesnáze, pokud šlo o jeho vlastní příspěvek štěstěně. Ať se snažil jak chtěl, nešlo to, jelikož měl zácpu. A tak tam čučel, tlačil a nic, až přijela policie.

Tak tahle zkazka mě vcelku potěšila, i když, s ohledem na statistiky, pravděpodobnost, že nás oblaží zloděj trpící zácpou, byla jen jedna ku pěti. S tím se tedy počítat nedalo.

Robert mě vyvedl ven a počal mi vypočítávat, co všechno by naplánoval za účelem přestavby našeho domu v pevnost. Dole na cestě k domu by byla elektronicky kontrolovaná brána. Před domem nášlapné osvětlení: cokoliv těžšího než slepice by rozsvítilo baterii reflektorů. To obyčejně odstraší většinu zlodějů a vzdají to. Ale pro úplnou ochranu, abyste mohli spát jako nemluvňátka, musíte mít ten poslední výkřik v odstrašujících zařízeních – *la maison hurlante*, skučící dům.

Robert se zastavil, aby viděl, jak zareaguji na tuhle novinku, a usmál se přes dvůr na Isabellu, která si přes okraj svých černých brýlí prohlížela nehty. Nabyly odstínu přesně odpovídajícího jejímu růžovému pouzdru.

„*Ça va, chou-chou?*”

Zavrtěla se a ukázala mu své opálené ramínko. Bylo na něm vidět, jak se musí přemáhat, aby se mu myšlenky vrátily zpět k záležitostem skučících domů.

Alors, vše se zakládalo na systému elektronických paprsků, které chránily všechny dveře, kašdičké okno a všechny otvory větší než skulinka. Takže i kdyby se odhodlaný a svižný zloděj dostal přes bránu a tlakové podušky spojené s reflektory, jen co by se prstem dotkl okna nebo dveří, dům by začal ječet. A navíc, kdybych chtěl, dá se na střechu nainstalovat tlampač, aby to ječení bylo slyšet po celém údolí.

A to ještě není všechno. V tu samou chvíli Robertův partner, který bydlí blízko Gordes a jehož dům je napojený na systém, nasedne do auta a vmžiku je tady s nabitou pistolí a velkým německým ovčákem. Tudiž, skryt za těmi vrstvami obranných pásem, budu naprosto v klidu.

Znělo to všelijak, jenom ne tak, že budu v klidu. Okamžitě jsem si vzpomněl na Faustina, jak se se svým traktorem snaží projet v šest ráno bránou, aby se dostal na vinici, na reflektory, jak svítí celou noc na promenádu lišek, divokých prasat a koček od sousedů, na dům, ječící díky naší vlastní neopatrnosti, a na to, jak to vysvětlím podrážděnému strážci pořádku, dřív než mě jeho pes roztrhá na cucky. Život ve Fort Knox by mohl být jedním dlouhým

peklem. Dokonce ani jako obrana proti srpnovým nájezdům návštěv by to nestálo za ty zničené nervy.

Naštěstí se Robert nemohl na tuhle slibnou zakázku dostatečně soustředit. Isabella, která byla konečně spokojená se stavem svých nehtů, pozicí svých brýlí a celkovou přilnavostí svého pouzdra, byla připravena k odjezdu. Zavrkala na Roberta přes dvůr „*Bobo, j'ai faim.*”

„*Oui oui, chérie. Deux secondes.*” Obrátil se ke mně a snažil se vrátit k našemu obchodnímu jednání, ale jeden z těch jeho systémů, které měl sám v sobě nainstalovány, zřejmě obživil a problémy naší osobní bezpečnosti náhle ztratily na aktuálnosti.

Zeptal jsem se ho, kam jedou na oběd.

„*La Bastide,*” řekl. „Znáte to tam? Bývala to četnická stanice. To víte, jednou policajt, navždy policajt, eh?”

Já na to, že je to také hotel, jak jsem slyšel, a on zamrkal. Vzhledem k tomu, že byl velice působivý mrkač, mrknutí bylo velmi výmluvné.

„Já vím,” řekl.

Sousto za soustem s labužníkem přeborníkem

O Régisovi jsme se dozvěděli od přátel. Pozvali ho domů na večeři a už během dopoledne jim volal a chtěl vědět, co se bude podávat. Ani ve Francii, kde se jídelním lístkům věnuje značná pozornost, není takový dotaz zcela obvyklý a pochopitelně vzbudil určitou zvědavost hostitelky. Proč to chce vědět? Budou nadívané mušle na studeno, vepřové na lanýžové omáčce, sýry a domácí šerbet. Má snad nějaký problém? Je na něco alergický? Nebo se z něj stal vegetarián? Nebo se dal, chraň bože, na dietu?

Ne, ne, řekl Régis. Menu zní lákavě. Ale to, co se mu právě přihodilo, je *un petit inconvenient*. V podstatě má akutní hemoroidy a nevydrží sedět po celou dobu večeře. Jediný chod je vše, co může absolvovat, aniž by si přivodil příliš velké nepohodlí. Proto si chtěl vybrat chod, který ho bude nejvíce lákat. Doufal, že hostitelka bude mít pochopení pro jeho potíže.

Vzhledem k tomu, že to byl Régis, pochopení měla. Régis totiž, jak nám řekla později, je muž, jenž celý svůj život zasvětil stolování – je to znalec takřka posedle se zajímající o jídlo a pití. Ale neholduje obžerství. To ne. Régis je labužník s velkou chutí k jídlu a vzdělanými chuťovými buňkami. Navíc, řekla, umí o své vášni zábavně mluvit a jeho názory na vztah Angličanů k jídlu by nás

zcela jistě mohly zajímat. Takže bychom se s ním třeba mohli setkat, až se zotaví ze své *crise posterieure*.

Jednoho večera, o několik týdnů později, k tomu došlo.

Přihnal se k nám s vychlazenou láhví šampaňského značky Krug v náručí, ale nezdála se mu dostatečně vychlazená, takže strávil nějakých pět minut úpravami kbelíku s ledem, aby dostal teplotu na požadovaných pět až sedm stupňů, což bylo, jak tvrdil, jediné teplotní rozmezí vhodné ke konzumaci šampaňského. Zatímco něžně točil láhví v ledu, vyprávěl nám o společenské večeři minulý týden, ze které se stala úplná gastronomická katastrofa. Jediné, co mu udělalo potěšení, byl konec večírku, když se jedna z přítomných dam odebírala domů a loučila s hostitelkou.

„Jaká to zcela neobvyklá večeře," řekla. „S výjimkou šampaňského všechny chody studené."

Régis se přímo třásl smíchy a přitom s velkou péčí vyjmul zátku z láhve tak dokonale, že nebylo slyšet nic kromě něžného zasyčení.

Régis byl objemný muž, tmavý a masitý, s hluboce modrýma očima, které – což jsme shledali překvapujícím – lze poměrně často v těch tmavých provensálských tvářích vidět. Na rozdíl od nás ostatních, společensky oblečených, měl na sobě tepláky – tmavošedé s červeným lemováním a s nápisem *Le Coq Sportif* na hrudi. Na nohou měl obuv rovněž sportovní – složitý výtvar s mnohobarevnou několikavrstevnou pryžovou podrážkou, vhodný

spíše na maraton než k večerní tabuli. Zpozoroval, že se na boty dívám.

„Když jím, tak musím mít pohodlí," vysvětlil mi, „a žádné oblečení není pohodlnější než to, které dělají pro sportovce. A pak..." potáhl za gumu v pase, „... dá se udělat místo pro nášup. *Très important.*" Přátelsky se zašklebil a pozdvihl sklenici. „Na zdraví Anglie a Angličanů, pokud si nechají svoje vaření jen pro sebe."

Většina Francouzů, se kterými jsme se setkali, měla určité výhrady k anglické kuchyni, aniž by o ní něco věděli. Ale Régis, ten věděl. Prostudoval si Angličany i jejich kulinární zvyklosti, a v průběhu večere nám vysvětlil přesně, v čem je problém.

Začne to od mrňava. Anglická nemluvnata se krmí kaší bez chuti a bez zápachu, pokrmem, který se hodí snad jen pro slepice. Ty sní cokoliv, *sans caractère, sans goût*. Francouzské nemluvně oproti tomu již od samého počátku, když ještě ani nemá zuby, dostane stravu pro lidi s chuťovými buňkami. Jako důkaz jsou tu výrobky firmy Gallia, jednoho z výrobců jídel pro děti. Prodávají mozeček, filety z platýze, kuře s rýží, tuňáka, jehněčí, telecí, plísňový sýr, polívčičky, zeleninku, moučníčky z kdoulí a borůvek, karamelový krém a jemný sýr. A to vše, a někdy mnohem více, dřív než je dítěti rok a půl. Rozumíte? Chuť se musí vycvičit. Zastavil se, sklonil se

nad talířem s kuřetem na estragonu, který se před ním právě objevil, nadechl se a upravil si ubrousek u krku.

Pak se dostal o několik let dál, když se rodící se labužník dostane do školy. Pamatujete si, zeptal se mě, co jste jedli ve škole? Samozřejmě, na tu hrůzu se nedá zapomenout. Přikývl. Školní obědy v Anglii jsou proslavené. Šedivé, žalostné a nesrozumitelné, jelikož se nikdy nedozvíte, co to vlastně je, to, co se snažíte spolknout. Ale ve vesnické škole, kam chodí jeho pětiletá dcerka, tam mají vyvěšený jídelní lístek na celý týden, aby děti doma nedostali to stejné, a každý den dostanou oběd o třech chodech. Jako včera. Malá Mathilda měla celerový salát s kouskem šunkové pizzy se sýrem, rýži s uzeným masem a zapečený banán. *Voilà* Výchova chuťových buněk pokračuje. Takže nevyhnutelně dojde k tomu, že dospělý Francouz si umí jídlo vychutnat daleko lépe a očekává od něj daleko více než dospělý Angličan.

Régis si rozřízl hrušku, aby ji mohl jíst se sýrem, a ukázal na mě nožem, jako bych to byl já, kdo může za špatně vychované buňky Angličanů. Tak jsme se dostali k restauracím, řekl. Zarmouceně potřásl hlavou a rozpažil na stole, dlaně vzhůru, pěsti sevřené. Tady – pozvedl levou ruku tak pět centimetrů nad stůl – máte hospody, *le pub*. Malebné, ale jídlo se v nich podává jen jako houba, do které nasákne pivo. A tady – pozvedl druhou ruku – máte drahé restaurace pro *hommes d'affaires*, za něž vše platí zaměstnavatel.

A co najdeme uprostřed? Régis pohlédl na prostor mezi oběma rukama, koutky úst dolů, v tučné tváři výraz beznaděje. Uprostřed je poušť, nic. Kde máte bistra? Kde máte poctivé městské restaurace? Kde máte zájezdní hostince? Může si někdo jiný než bohatý člověk zajít v Anglii do restaurace a dobře se najíst?

Byl bych mu rád oponoval, ale nedostávalo se mi munice. Kladl nám otázky, které jsme si sami kladli již tolikrát, když jsme bydleli na anglickém venkově, kde výběr byl omezen na hospody a namyšlené restaurace, které klamaly samy sebe, pokud šlo o kvalitu, a hosty, pokud šlo o účty na úrovni londýnských cen. Nakonec, poražení specialitami z mikrovlnky a stolním vínem okázale servírovaným z košíku příjemnými, ale neschopnými lidmi se jmény jako Justin nebo Emma, jsme to vzdali.

Régis si míchal kávu a rozhodoval se mezi calvadosem a vysokou ojíněnou láhví s hruškovicí od Manguina z Avignonu. Zeptal jsem se ho, které jsou jeho oblíbené restaurace.

„Vždycky, samo sebou, Les Baux," odušil. „Ale jejich ceny jsou nebetyčné." Potřepal rukou, jako by se spálil. „Tu a tam, ne denně. Ale normálně dávám přednost skromnějším zařízením, ne tak mezinárodním."

Jinými slovy, řekl jsem, spíše francouzským.

„Voilà!" uspokojil se Régis. „Spíše francouzským. Člověk hledá ten správný poměr mezi kvalitou a cenou. Ten se tu stále ještě dá najít, na každé úrovni. Mám to prostudované."

Tím jsem si byl jist, ale stále jsem se nedozvěděl žádné jméno, kromě Les Baux, kam si zajdeme, až vyhrajeme v loterii. Chtěl jsem něco ne tak velkolepého.

„Jestli chcete," řekl Régis, „mohlo by být docela zábavné dát si oběd ve dvou restauracích, velice rozdílných, a přitom vysoce kvalitních." Nalil si ještě jeden calvados – „pro trávení" – a opřel se dozadu. „Tak," prohlásil, „to bude můj příspěvek ke vzdělání Angličanů. Vaše paní půjde s námi, přirozeně." Jeho paní s námi bohužel nepůjde. Zůstane doma, musí vařit večeři.

Domluvil si s námi schůzku v Avignonu, v jedné z kaváren na Place de l'Horloge, kde jsme se měli dozvědět, do které ze dvou restaurací, které vybral, půjdeme napřed. Hlučně si do telefonu mlaskl a poradil nám, abychom si nedomlouvali nic na odpoledne. Po tom jídle, které pro nás naplánoval, nebudeme schopni ničeho jiného, než dát si digestiv.

Pozorovali jsme ho, jak přichází. Přímo se vzdouval a nadnášel. Na muže jeho velikosti se pohyboval vcelku ladně. Měl černé basketbalové botky a jako obvykle teplákovou soupravu, také černou, s růžovým nápisem UCLA na jednom z tlustých stehén.

Nesl si nákupní košík a pánskou kabelku, ve které si Francouzi nosí dokumenty a zásobní flaštičku kolínské.

Poručil si sklenku šampaňského a ukázal nám malé melouny velikosti jablka, které si právě koupil na trhu. Těm doma uřízne čepičku, malou část dužniny vydlabe a místo ní nalije směs vinného moštu a brandy, uzavře a na čtyřiaadvacet hodin uloží do ledničky. Melounky budou chutnat, jak nás ujistil, jako rty mladé dívky. Dosud nikdy jsem nemyslel na melouny v tomto smyslu, ale musel to být zřejmě jeden z nedostatků mé anglické výchovy.

Naposled něžně stiskl melounkům jejich malé zelené zadečky, uložil je zpátky do košíku a opět se vrátil k našim záležitostem.

„Půjdeme se najíst k Hiélymu," sdělil nám, „jen támhle na Rue de la République. Pierre Hiély je kníže mezi kuchaři. Vaří už nějakých dvacet pětadvacet let a je to nadaný člověk. Dosud nikdy jsem u něj nejedl nic podřadného." Pohrozil nám prstem. „*Jamais!*"

Kromě malého zarámovaného jídelníčku u vchodu se Hiély nijak nesnaží nalákat kolemjdoucí dovnitř. Úzké dveře se otevírají do úzké chodby, a restaurace je v prvním patře, kam se jde po schodech. Tvoří ji jediná velká místnost s krásnou parketovou podlahou, vymalováno je střízlivě, stoly jsou rozmístěny pohodlně daleko od sebe. Jako ve většině dobrých francouzských restaurací tady vítají osamělého zákazníka stejně okázale jako skupinu šesti. Stolky pro jednoho nejsou zastrčeny do mrtvého rožku, ale jsou

umístěny ve výklencích s okny do ulice. Dnes byly všechny obsazeny muži v oblecích, předpokládám místními byznysmeny, kterým se podařilo vyšetřit si dvě krat'oučké hodinky na rychlý oběd, než se budou muset vrátit zpět do kanceláře. Ostatní zákazníci, všichni kromě nás Francouzi, byli oblečení ležérně.

Pamatuji si, jak mě kdysi okázale nevpustili do jedné restaurace v Somersetu, protože jsem neměl vázanku. Ve Francii by se mi něco takového nikdy nestalo. Tady nás s Régisem, který vypadal jako uprchlík z tělocvičny pro tlouštíky, vítala jako krále samotná madame. Régis si odložil košík do šatny a optal se, jestli je monsieur Hiély v pořádku. Madame si dovolila usmát se. „*Oui, comme toujours*” – jistě, jako vždy.

Régis zazářil a potěšeně si zamnul ruce. Uvedli nás ke stolu. Régis číchal ve vzduchu, jestli se mu podaří uhodnout, co je k jídlu. V jedné z jeho oblíbených restaurací, pravil, mu šéfkuchař vždy dovolí zajít do kuchyně a vybrat si se zavřenýma očima jídlo jen po čichu.

Zastrčil si ubrousek pod krk a zamumlal cosi číšníkovi. „*Un grand?*” zeptal se číšník. „*Un grand,*” odpověděl Régis a o minutu později se na stole objevil orosený skleněný džbán. Régis nasadil profesorský tón. Naše výuka začínala. „V seriózní restauraci,” pravil, „se kdykoliv můžete spolehnout na domácí víno. Tohle je

Côtes-du-Rhône. *Santé!*" Dopřál si gargantuovský doušek, několik sekund víno převaloval v ústech, načež si spokojeně povzdechl.

„*Bon.* A teď mi dovolte, abych vám poradil s menu. Jak vidíte, můžeme využít *dégustation*, která je výtečná, ale patrně poněkud dlouhá, když jsme si zašli jen na jednoduchý oběd. Pak je tu velice dobrý výběr *à la carte*. Ale nesmíme zapomínat, proč jsme tady." Pohlédl na nás přes okraj své sklenky. „Jsme tu proto, abyste nabyli zkušenosti s *rapport qualité-prix*. Každý dobrý kuchař vás dobře nakrmí za pět set franků na osobu. Ale zkouška spočívá v tom, kde se můžete najíst dobře za méně než polovinu, takže bych vám navrhl malé menu. Jste pro?"

Byli jsme pro. Malé menu stačilo na to, aby začal slintat kterýkoliv z inspektorů průvodce Michelin, natož angličtí amatéři jako my dva. Vybrali jsme si, i když to vůbec nebylo snadné. Régis si zatím tiše mumlal nad vinným lístkem. Kývl na vrchního a zdvořile si s ním vyměnil pár slov.

„Poruším svá vlastní pravidla," prohlásil Régis. „Domácí červené víno je pochopitelně bezvadné. Ale tady," poklepal na vinný lístek před ním, „tady jsem objevil malý poklad z Domaine de Trévallon, severně od Aix. Není příliš těžké, ale má znaky kvalitního vína. Uvidíte."

Jeden z číšníků se odebral do sklepa a druhý se objevil s chuťovkou, která nás měla zaměstnat, než připraví první chod. Pro

každého malá miska plná smetanové tresčí pomazánky, na níž trůnilo mrňavé, ale perfektně usmažené koroptví vajíčko s černými olivami. Régis ztichl a soustředil se na jídlo do té míry, že bylo slyšet vrzání vlhkých zátek při otvírání láhví, tichý hovor číšníků a cinkání příborů na porcelánu.

Régis vytřel misku kouskem chleba – chléb používal coby část příboru a pomáhal s ním soustům na vidličku – a nalil trochu vína. „Dobrý začátek, že ano?“

A jak náš oběd začal, tak i pokračoval, *bien*. Zapečená husí játra s hustou, ale jemnou šťávou z hub a chřestu, a poté domácí jehněčí klobásky ze Sisteronu, okořeněné šalvějí a podlité zavařeninou ze sladkých červených cibulek, s bramborovou placičkou, tak tenoučkou jako ubrousek, křupavou a jemnou, která se na jazyku jen rozplynula.

Počáteční nezdolnou chuť k jídlu Régis poněkud ukojil, a tak mohl pokračovat v konverzaci. Pověděl nám o svých literárních plánech, které spřádal. Četl v novinách, že během festivalu v Avignonu by mělo být otevřeno mezinárodní středisko pro studium díla markýze de Sade. Rovněž je plánována inscenace opery na počest „božského markýze“, a má po něm být pojmenováno šampaňské. Tyto události naznačují vzrůstající zájem o toho starého mizeru a jak Régis konstatoval, i sadisté musí jíst. Takže Régis pro ně vydá knihu kuchařských předpisů.

„Pojmenuji to *Cuisine Sadique - Kuchařka markýze de Sade*," rozhodl se, „a všechny složky, přísady a příměsi budou muset utlouci, našlehat, rozdrtit nebo zapálit. V popisu postupů budu používat mnoha výrazů bolesti, a jsem si zcela jist, že kniha bude ‚šíleně‘ úspěšná na německém knižním trhu. Ale ocenil bych vaši radu, co se Anglie týče." Naklonil se vpřed a důvěrně ztišil hlas. „Je to pravda, že všichni muži, kteří navštěvovali anglické soukromé školy, mají rádi... jak bych to jenom řekl... malinké potrestání?" Upil vína a pozvedl obočí. „Naplácát na zadek, *non*?"

Řekl jsem mu, že by se měl snažit najít nakladatele, který vychodil školu v Etonu a vymyslet si předpis, ve kterém by se vyskytoval výprask rákoskou.

„*Qu'est-ce que ça veut dire*, výprask?"

Vysvětlil jsem mu to, jak nejlíp jsem uměl, a Régis přikývl. „*Ah oui*. Možná, že bychom mohli dát kuřecím prsíčkům výprask ostrou citronovou omáčkou. To by bylo velmi pěkné." Úhledným rukopisem si udělal několik poznámek na zadní stránku šekové knížky. „Bude to bestseller, o tom není pochyb."

Bestseller jsme opustili, jelikož přijeli s vozíčkem se sýry. Régis se proměnil v turistického průvodce říší sýrů, a často se zastavoval a poučoval nás i číšníka o správné rovnováze mezi tvrdým a měkkým sýrem, pikantním a sladkým, čerstvým a uleželým. Z

dvaceti či více sýrů na vozíku vybral pět a blahopřál si k předvídavosti, že budeme potřebovat ještě jednu láhev Trévallonu.

Kousl jsem do opepřeného kozího sýra a na nose pod brýlemi mi vyrazil pot. Víno mi sklouzlo dolů jako hedvábí. Pojedli jsme báječné jídlo, bez výjimky uspokojujivé a zručně servírované vysoce profesionálními číšníky. Pověděl jsem Régisovi, jak moc mi chutnalo, ale on se na mě podíval s úžasem.

„Ale ještě jsme neskončili. Ještě toho bude víc." Na stole se objevil talíř plný malinkých sněhových pusinek. „Ach," pochválil si to. „Tohle je předehra k moučnickům. Chutnají jako obláčky na modrém nebi." Rychle snědl dvě za sebou a rozhlédl se, aby se ujistil, že na nás číšník nezapomněl.

Přímo k našemu stolu přijel vozíček číslo dvě, o něco větší a více naložený než vozíček se sýry. U každého, kdo má problémy s váhou, by ten pohled vyvolal hlubokou depresi : misky s čerstvou šlehačkou a s tvarohem, čokoládový lanýžový dort s čokoládovou polevou, koláčky, lahodný sýr vacherin, rumové bábovky, ovocné koláče, šerbety, jahodové košíčky, kandované ovoce. Bylo to přespříliš i pro Régise. V sedě to nemohl zdárně posoudit, musel na to vstát. Slídl kolem vozíku, aby mu nic neuniklo. Co kdyby se ještě něco skrývalo za hromadou čerstvých malin?

Moje žena si vybrala zmrzlinu s medem. Číšník vydloubl porci zmrzliny lžící, kterou měl v horké vodě, a ladným pohybem zápěstí

ji překlopil do poháru. Zůstal stát poblíž a čekal na další pokyny.
„Co dál, madame?“

„Zatím děkuji.“

Régis si zdrženlivost mé ženy vynahradil tím, co nazval výběrem chutí – čokoládou, koláčky, ovocem a šlehačkou – a vykasal si na to rukávy teplákové bundy až nad lokty. Zřejmě i na něj už toho bylo až až.

Já jsem si objednal kávu. Nastalo zděšení. Régis i číšník se na mě upřeně zadívali.

„Vy si nedáte moučník?“ zeptal se číšník.

„Je to součást menu,“ poučil mě Régis.

Oba vypadali znepokojeně, jako by se mi náhle udělalo nevoľno. Nic naplat, Hiély mě prostě porazil.

Účtovali nám 230 franků na osobu, plus víno. Opravdu jsme si přišli na své peníze, i když dlouhatánské *menu de dégustation* by nás stálo jen 280 franků. Tak třeba příště, řekl Régis. Tak jo. Příště. Až se budu tři dny postit a dám si patnáctikilometrovou procházku.

Druhou část kurzu gastronomie jsme odložili kvůli Régisově každoroční kúře. Po dva týdny se omezoval v jídle – konzumoval jen tři chody místo obvyklých pěti – a játra si proléval minerálkou. Považoval to za nezbytné pro omlazení své tělesné soustavy.

Abychom náležitě oslavili zdárné dokončení kúry, domluvili jsme si oběd v restauraci *Le Bec Fin*. Dostavit jsem se měl

nejpozději ve tři čtvrtě na dvanáct, abychom dostali místo. Není prý těžké to najít, restaurace je přímo u Orgonu, na silnici RN7, a poznám ji podle hromady nákladních aut na parkovišti. Sako mohu nechat doma. Žena, v tom vedru moudřejší než já, se rozhodla, že nepojede a bude zatím hlídat bazén.

Když jsem dojel na místo určení, restaurace už byla úplně obklíčená nákladními auty, zaparkovanými co nejtěsněji u stromů, aby kabiny byly alespoň trochu ve stínu. Asi půl tuctu kamionů parkovalo těsně za sebou na protějším okraji silnice. Poslední, který přijel, se vtěsna do úzkého prostoru před oknem jídelny a se zasyčením hydrauliky zastavil. Řidič chvíli postával na slunci u kabiny a protahoval si unavená záda.

Výčep byl plný lidí a hluku. Velcí chlapi, velké kníry, velká břicha, mocné hlasivky. Régis stál v rohu se sklenicí v ruce a ve srovnání s ostatními vypadal štíhlý. Oblékl se vhodně na červenec: měl na sobě trenýrky a tričko bez rukávů, příruční taštičku si přehodil přes předloktí.

„*Salut!*“ Zbavil se posledního doušku svého pastisu a objednal ještě dva. „Tady je to trošku jiné, co? Ne jako u Hiélyho.“

Rozdíl s Hiélym nemohl být větší. Za nálevním pultem, který madame utírala mokrým nardem, se skvěl nápis *DANGER! RIS-QUE D'ENGUEULADE!* – Pozor! Riskujete, že vám vynadají! Otevřenými dveřmi k toaletám jsem uviděl ještě jeden nápis:

Douche 8 francs – sprcha 8 franků. Z kuchyně, kterou vidět nebylo, se ozývalo řinčení hrnců a vycházel z ní horký závan česneku.

Régise jsem se zeptal, jak překonal období kúry, kterou si naordinoval, a on se ke mně otočil bokem a spokojeně mi ukázal obrys svého bříška. Madame se na něj zpoza pultu zadívala, odřízla dřevěnou škrabkou ze sklenice piva nadbytečnou pěnu, a pozorně vyhodnotila Régisovu křivku, která začínala v polovině hrudníku a přepadala přes gumu jeho trenýrek. „Kdy se to má narodit?“ zeptala se.

Prošli jsme jídelnou a vzadu jsme našli volný stůlek. Malá tmavá ženička s milým úsměvem a nezkrotitelným ramínkem od podprsenky, které tvrdošíjně odmítalo zůstat na vykázaném místě, nám vysvětlila pravidla hry. K prvnímu chodu si pomůžeme sami v bufetu, a pak můžeme mít buď hovězí, nebo chobotnici, nebo farmářské kuře. Vinný lístek byl zcela stručný – červené nebo růžové, v litrových láhvích s plastovým uzávěrem a s miskou ledu. Popřála nám *bon appétit*, zhoupala se v kolenou, udělala téměř pukle, potáhla si ramínko a odešla s naší objednávkou do kuchyně.

Régis otevřel láhev s předstíranou obřadností a čichl si k plastové čepičce. „Z oblasti Var,” sdělil mi. „Je to víno nic nepředstírající, ale poctivé.” Upil doušek a protáhl je předními zuby. „*Il est bon.*”

Poznamenal jsem, že jsem někde četl, že ve Francii mají největší počet dopravních nehod v Evropě a dvakrát tolik než v severní Americe.

„Ale to nemá nic společného s alkoholem," řekl na to Régis. „Je to problém našeho národního ducha. Jako národ jsme netrpěliví a milujeme rychlost. Bohužel nejsme všichni dobří řidiči." Vytřel chlebem talíř a uchýlil se na půdu bezpečnější konverzace.

„Tohle kuře nemá chybu, nemyslíte?" Vzal z talíře kost a kousl do ní. „Má dobré silné kosti. Odchovali ho jaksepatří, na čerstvém vzduchu. Kosti kuřat z velkochovů jsou jako z papíru."

Kuře bylo opravdu vynikající. Nerozpadalo se, bylo křehké a perfektně upečené, stejně tak brambory a rajska jablíčka na česneku. Poznamenal jsem, že mě překvapila nejen kvalita vaření, ale i velikost porcí. A navíc, nečekal jsem žádný velký účet.

Régis si opět očistil vidličku a nůž a zavolal na servírku, aby nám přinesla sýr.

„To je úplně jednoduché," řekl. „Dálkový řidič je dobrý zákazník, věrný. Není mu zatěžko zajet si padesát kilometrů, aby se dobře najedl za rozumnou cenu. A řekne i ostatním řidičům, kde je restaurace, která si zaslouží zajížd'ku. A tak, pokud si zachovají svou úroveň, nikdy nebudou mít prázdné stoly." Zašermoval kolem dokola vidličkou s napíchnutým kusem francouzského sýru. „Vidíte?"

Rozhlédl jsem se, ale počítat jsem ani nemusel. Obědvalo tam aspoň sto mužských a dalších třicet čekalo ve výčepu.

„Obchod jim jde dobře. Ale kdyby kuchař začal škudlit nebo podvádět, nebo kdyby obsluhovali příliš pomalu, řidiči půjdou jinam. Během měsíce tu nebude nikdo. Možná pár turistů.“

Z venku se ozvalo zahřmění a v místnosti se náhle rozjasnilo. Nákladák, který stál u okna, odjel. Muž s křížkem na řetízku, který seděl u vedlejšího stolu, si nasadil tmavé brýle a pustil se do tříbarevné zmrzliny.

„Zmrzlinu, karamelový krém nebo palačinky?“ Černé ramínko od podprsenky číšnici opět spadlo, když sklízela z našeho stolu.

Régis potěšeně dojedl svůj karamelový krém za doprovodu tlumených cucavých zvuků a přisunul si zmrzlinu, kterou objednal pro mne. Asi ze mne nikdy nebude dálkový řidič. Nemám prostě takovou kapacitu.

Bylo stále ještě brzy, ani ne dvě, a místnost se začala vyprazdňovat. Zákazníci platili – velkýma rukama sahali do mrňavých peněženek a vyndávali pečlivě složené bankovky, a servírky poskakovaly a natahovaly se a lovily drobné a přály mužským šťastnou cestu.

Dali jsme si silnou kávu a spálili jsme si rty, jak byla pod hnědými bublinkami vařící, a pak calvados v malých kulatých skleničkách. Régis sklenku naklonil, až se její břicho dotklo stolu a

zlatá tekutina dosáhla přesně k okraji sklenky. Stará metoda, jak se přesvědčit, že jste dostali správnou míru, řekl.

Účet pro oba dělal sto čtyřicet franků. Stejně jako u Hiélyho jsme získali hodnotné jídlo za přiměřený obnos, a když jsme vyšli ven a udeřilo do mne slunce, jediné, čeho jsem litoval bylo, že jsem si nevzal ručník, abych si mohl dát sprchu.

„Prima," řekl Régis, „do večere bych měl být v pohodě." Potřásli jsme si rukama a on mi přitom začal vyhrožovat polévkou *bouillabaise*, na kterou si prý zajedeme do Marseille. Pojmeme to jako pokračování výuky.

Vrátil jsem se dovnitř, abych si dal ještě jednu kávu a zeptal se, jestli nepůjčují ručníky.

Sportovní a módní reportáž z přehlídky psů v Ménerbes

Stadion v Ménerbes, jediná rovná louka mezi vinohrady, je normálně dějištěm hlučných a nadšených utkání místního fotbalového mužstva. Obvykle tam bývá asi tucet automobilů zaparkovaných ve stínu pod piniemi, jejichž posádky věnují pozornost střídavě utkání a obsahu košíků s jídlem a pitím. Na jeden jediný den v roce, obvykle je to druhá neděle v červnu, se však *stade* zcela změní. Nad lesními stezkami vedoucími ke stadionu plápolají praporky v provensálských barvách krve a slunce, rudé a žluté. Jindy zarostlé mýtiny jsou čisté a posekané, aby bylo více místa na zaparkování, a cesta je ohrazena zástěnami z rákosí, aby kolemjdoucí nemohli nakukovat dovnitř, aniž by zaplatili vstupné patnáct franků. To vše proto, že se konec konců jedná o jednu z nejvýznamnějších místních událostí. Je to něco mezi výstavou psů v Crufts a dostihy v Ascotu, *Foire aux Chiens de Ménerbes*.

Letos začali opravdu brzy zrána, a navíc velice hlučně. Krátce po sedmé jsme otevřeli okenice a dveře a těšili jsme se na jediné ráno v týdnu, kdy náš soused dopřeje odpočinek svému traktoru. Ptáci zpívali, sluníčko zářilo a v údolí bylo ticho. Klid a mír. Perfektní klid a mír. A vtom to za kopcem, ani ne kilometr od nás, začalo.

Chef d'animation začal zkoušet mikrofony. Řev se odrážel od všech okolních svahů tak, že musel vzbudit alespoň půl Lubéronu.

„*Allo allo, un, deux, trois, bonjour Ménerbes!*“ Udělal pauzu, aby si mohl odkašlat. Znělo to jako lavina. „*Bon,*“ schválil to, „*ça marche*“ – funguje to. Načež to ztlumil, ale jen o jeden stupínek, a naladil Radio Monte Carlo. Bylo po klidném ránu.

Rozhodli jsme se, že počkáme a na výstavu půjdeme až po obědě. To už bude po prvních soutěžních kolech. Porota vyřadí všechny voříšky a psy pochybného chování, všichni se posílí dobrým obědem a nadejde okamžik loveckých zkoušek pro ty nejlepší čenichy v kraji.

Přesně v poledne tlampače i sborové štekání ztichly, až na občasnou tesknou psí serenádu na téma nuda či neopřetovaná touha. Jinak se celé údolí pohroužilo do němoty. Po celé dvě hodiny všechno, včetně psů, bylo až na druhém místě, za žaludky.

„*Tout le monde a bien mangé?*“ – všichni jste se pěkně napapali? – zahučely tlampače. Mikrofon přetlumočil napůl potlačené krknutí. „*Bon. Alors, on recommence*“ – fajn, můžeme pokračovat. A my jsme se vydali polní cestou ke stadionu.

Stinnou mýtinou nad parkovištěm obsadily stánky elitní skupinky obchodníků se specializovanými plemeny psů i s kříženci, kteří údajně vykazovali zvláštní schopnosti. Našli bychom tam stopaře divokých prasat, specialisty na králíky i ohaře na koroptve a sluky.

Vypadali jako šňůra perel kolem stromů, u kterých byli uvázáni, a většina z nich spala. Jejich majitelé vypadali jako *romanichels*: štíhlí a tmaví, pod hustými černými kníry jim probleskovaly zlaté zuby.

Jeden z nich si povšiml, že si moje žena prohlíží jeden zvrásnělý černohnědý vzorek, který se lenivě škrábal velikánskou zadní packou za uchem. „*Il est beau, eh?*” – krásný, co? prohlásil majitel a zablýskal na nás zuby. Shýbl se dolů a vzal psovi za krkem hrst volné kůže. „Má na sobě svou vlastní nákupní tašku. Takhle si ho lehce odnesete domů.” Pes se na nás podíval, jako by rezignoval nad tím, že se narodil s kůží několikrát větší než je potřeba, a packa se mu zastavila na půl cesty. Žena potřásla hlavou. „My už máme tři psy.” Mužský pokrčil rameny a pustil záhyby kůže z ruky. „Tři čtyři – sejde na tom?”

Čím blíže ke stadionu, tím více obchodní úroveň narůstala. Na stříšce budky z překližky a drátěného pletiva se skvěl nápis *Foxterrier, imbattable aux lapins et aux truffes. Un vrai champion*. Foxteriér nepřekonatelný, co se králíků a lanýžů týče. Pravý šampion. Šampion, menší a podsaditý bílohnědý pejsek, ležel na zádech, všechny čtyři krátké nožky ve vzduchu, a chrápal. Ani jsme viditelně nezpomalili, ale i to majiteli stačilo. „*Il est beau, eh?*” Psa probudil a zdvihl ho. „*Regardez!*” – koukněte se. Postavil ho na

zem a z plechového talíře položeného na kapotě dodávky vedle prázdné láhve od vína vzal kousek salámu.

„*Chose extraordinaire*,” prohlásil. „Tyhle psi, když žerou, nic nevyruší. Oni úplně ztuhnou. Zatlačíte jim na týl a zadní nohy se jim zdvihnou do vzduchu.” Schoval kousek salámu pod listí, ukázal psovi, aby si to našel, a zatlačil mu šlapkou na týl. Pes zavrčel a kousl ho do kotníku. Raději jsme popošli.

Stadion se zotavoval z oběda. Malé skládací stolky pod stromy dosud nesly stopy zbytků jídla a prázdných sklenic a láhví, až na jeden, na kterém spal kokršpaněl. Hlavu měl na talíři, který předtím dočista vylízal. Obecenstvo se pohybovalo rychlostí zpomalenou plnými žaludky a vedrem, šťáralo se párátky v zubech a prohlíželo si, co nabízí puškař.

Na dlouhém stole vystavoval třicet nebo čtyřicet úhledně srovnaných pušek, včetně jedné nejnovější senzace, která vzbuzovala živý zájem. Byla to matově černá zbraň kategorie pump-action proti demonstrantům. Evidentně by se dala použít i v případě hromadného povstání krvežíznivých králíků-zabijáků v místním polesí. Dále tam byly předměty, kterým jsme se nestačili divit. K čemu by mohly být lovci zapotřebí mosazné boxerské prstence a naostřené vrhací hvězdice, používané – alespoň podle přiložených instrukcí – japonskými ninji. Vystavené zboží nám připadalo v ostrém protikladu s gumovými kostmi a kvikavými

hračkami, které se prodávají na podobných psích výstavách v Anglii.

Vždycky si uvědomíte, když se dostanete na akci, kde se majitelé psů a jejich psi shromažďují *en masse*, jak se potvrzuje staré teorie, že ti dva se postupně začínají podobat jeden druhému. V jiných zemích světa se to většinou týká fyzické podobnosti – dámy a basseti se stejnými tvářemi, oknírovaní menší mužáci s huňatým obočím a skotští teriéři nebo vyhublí bývalí žokejové s chrtíky. Ve Francii je ovšem – Francie je Francie – zjevná snaha zdůraznit podobnost pomocí módních doplňků. Vyberete si prostě oblečení, které psa s jeho majitelem zharmonizuje.

V Ménerbes byli dva zcela jasní vítězové místního *Concours d'Élégance*. Oba byli se svými psy perfektně sladění a zcela zřetelně celí bez sebe z pozornosti, kterou vzbuzovali u ne tak dokonale vymóděných diváků. V sekci pro dámy to byla blondýnka oblečená do bílé košile, bílých šortek a bílých kovbojských holínek, která si na bílém vodítku vedla miniaturního bílého pudlíka, pečlivě vybírajíc cestu prachem k baru, kde si dala oranžádu, kterou cucala s delikátně pozdviženým malíčkem. Dámy z vesnice, rozumně oděné do pohodlných sukní a obuvi s plochým podpatkem, si ji prohlížely se stejným kritickým zájmem, jaký věnovaly plátkům masa u místního řezníka.

Sekci pro pány vyhrál hřmotný muž s dánskou dogou, která mu sahala až po pás. Pes byl čistokrevný, jasně černý. Muž měl na sobě upnuté černé triko, ještě upnutější černé džíny a černé kovbojské holínky. Pes měl těžký obojek z řetězu. Muž měl také kolem krku řetěz, ale s medailonem, který mu při každém kroku bušil do hrudní kosti, a na zápěstí měl neméně důležitý náramek. Nevím, jestli to bylo z důvodu nedostatku smyslu pro detail, ale pes náramek neměl. Přesto vypadali, když spolu pózovali před porotou, nesmírně mužně. Muž předstíral, že musí zvíře krotit pomocí hrubé síly, protože neustále potahoval za řetěz a výhrůžně mručel. Pes, mírný jako všechny dogy, zřetelně nevěděl, o co jde a že má budit hrůzu a neposlouchat, a zdvořile koukal po malých psících, kteří se mu motali pod nohama.

Zrovna jsme si říkali, jak dlouho bude trvat, než doga ztratí dobrou náladu a spolkně jednoho z mrňousů, kteří se mu shromažďovali u zadních nohou jako mouchy, když nás přepadl monsieur Mathieu se svými lístky do tomboly. Za mizerných deset franků jsme mohli vyhrát jeden ze sportovních či gastronomických pokladů, které věnovali místní obchodníci: horské kolo, mikrovlnku, brokovnici nebo *maxi* salám. Ulevilo se mi, že mezi cenami není ani jedno štěně. Monsieur Mathieu se ušklíbl. „Jeden nikdy neví, co dávají do těch salámů," řekl. Ale když uviděl výraz

hrůzy ve tváři mé ženy, poplácal ji po rameni. „*Non, non. Je rigole*” – ne, dělám si legraci.

Ve skutečnosti tam bylo tolik štěnat, že by z nich klidně mohli vyrobit horu salámů. Celé hromádky jich ležely nebo hemžily se pod každým stromem, na dekách, v kartonech či v doma vyrobených budkách vybavených starými svetry. Nebylo to lehké, když jsme chodili od jedné chlupaté hromádky se stem nožek ke druhé. Moji ženu velice snadno ovlivní cokoliv se čtyřma nohama a vlhkým nosem, a prodejní taktika většiny obchodníků neznala studu. Už při nejmenší známce zájmu sebrali z hromady jedno štěně a vrazili jí je do náruči, kde promptně usnulo. „*Voilà! Comme il est content!*” – dívejte, jak je spokojené! Viděl jsem, jak ji to zviklává.

Zachránil nás tlampač, který představil odborníka, jenž měl posuzovat polní zkoušky. Byl oděn do *tenue de chasse*, což je čapka, košile a kalhoty barvy khaki, a měl hluboký vykouřený hlas. Zřejmě nebyl zvyklý mluvit do mikrofону, a navíc byl z Provence, takže nebyl schopen udržet ruce v klidu. Jeho komentář tudíž částečně přicházel a částečně odcházel, tak jak ukazoval mikrofónem na různé části terénu, zatímco jeho slova mizela ve vánku.

Soutěžící se seřadili na vzdálenějším konci stadionu. Bylo tam půl tuctu ohařů a dva psi podezřelého původu barvy blátivé. Na poli byly bez ladu a skladu rozmístěny hromádky větviček zvané

bosquets, ve kterých se budou skrývat živé koroptve, které jejich chovatelé ukazovali ve zdvižených rukou, aby je každý viděl.

Lovcova technika mluvení do mikrofону se poněkud zlepšila a my se díky tomu dozvěděli, že koroptve uvážou uvnitř těch hromádek, jednu na každého psa, ale pokaždé v jiné hromádce, a že psi ptákům nic neudělají, takže pokud koroptve neraní strachem mrtvice, zůstanou naživu. Pes prostě jen označí hromádku s uvázaným ptákem, a ten, který to udělá nejrychleji, vyhraje.

První koroptev schovali a vypustili prvního soutěžícího. Pes proběhl kolem dvou hromádek, aniž by si čichl, ale pak, na metr od třetí se zastavil a ztuhl.

„*Aha! Il est fort, ce chien!*” – ten je dobrý, co? – hulákal lovec. Pes na chvilku vzhlédl, odkud pochází ten hluk, a pak pokračoval. Plížil se teď jako zpomalený film a položil každou packu na zem nesmírně opatrně předtím, než zdvihl další. Krk a hlavu měl nataženou k hromádce a vůbec si nevšímal vzrušených komentářů lovce, který se rozplýval nad soustředěnými a jemnými pohyby soutěžícího.

Metr od vyděšené koroptve pes ztuhl s jednou packou vzhůru, hlavu, krk, hřbet a oháňku v perfektní přímce.

„*Tiens! Bravo!*” vykřikl lovec a začal tleskat, přičemž zapomněl, že má v jedné ruce mikrofón. Majitel soutěžícího psa si pro něj doběhl a oba se sportovním poklusem triumfálně vrátili na startovní

čáru. Oficiální časoměřič, dáma na vysokých podpatcích a ve vypracovaných černobílých šatech s krátkou sukní, zapsala do svých listin čas psem dosažený. Muž s koroptví odběhl uschovat ptáčka v jiné hromádce a druhý soutěžící vyběhl.

Okamžitě se vydal k hromádce, ze které vyndali první koroptev, a zastavil se.

„*Beh oui*,“ prohlásil lovec, „pach po koroptvi tam zůstal. Ale počkejme.“ Tak jsme čekali. Pes taky čekal. Pak ho čekání unavilo, a on, zřetelně rozladěný tím, že ho poslali za ničím, zdvihl u hromádky nohu a vrátil se k pánovi.

Muž přes koroptve přenesl nešťastnou kořist do další hromádky, ale musela to být mimořádně páchnoucí koroptev, protože pes za psem se vždy zastavili nejprve u první a potom většinou i u druhé hromádky, hlavu vztyčenou a packu ve vzduchu, než to vzdali. Postarší pán vedle nás nám to vysvětlil. Koroptev měli vést na provázku od jedné hromádky ke druhé, aby po sobě zanechala stopu. Jak jinak ji může pes najít? Potřásal nespokojeně hlavou a vydával sykové zvuky jazykem za zuby. Psi přece nejsou jasnovidci.

Poslední soutěžící, jeden z těch barvy blátivé, pozoroval se vzrůstající netrpělivostí jednoho ze soupeřů za druhým, jak se vydávají na lov. Kničel a tahal za vodítko. Když na něj přišla řada, bylo jasné, že nepochopil pravidla. Bez jakýchkoliv ohledů na

hromádky a koroptev oběhl stadion a zmizel ve vinici se řvoucím majitelem v patách. „*Oh là là,*” komentoval to lovec. „*Une locomotive. Tant pis*” – ten jede jak lokomotiva. Co naděláš.

Později, jak slunce zapadalo a stíny se začaly prodlužovat, monsieur Dufour, prezident loveckého sdružení „*Le Philosophe*”, předal vítězům ceny a usadil se s přáteli ke gigantické paelle. Dlouho do noci bylo slyšet smích a cinkání sklenic a kdesi mezi vinicemi se ozývalo volání majitele psa barvy blátivé.

Jak dělali reklamu ve Vogue

Možná proto, že si moc dobře pamatuje, jak mu bylo za mlada, když byl bez domova a bez pravidelného jídla, hledá Kluk každou příležitost, jak nám udělat radost. Nosí nám dárečky – ptačí hnízdo, které našel pod stromem, kořen vinné révy, na půl sežvýkaný sandál, který si schovával pro sebe, nebo plnou tlamu podrostu z lesa. Položí tu špínu pod jídelní stůl jako projev štědrosti a je přesvědčen, že se nám tím zavděčí. Přispívá k domácím pracím tím, že po sobě zanechává roztroušené listí a uprášené otisky tlapek. Pomáhá v kuchyni tak, že si hraje na mobilní drtič odpadků, které spadnou seshora. Nikdy není od nás dál než na dva tři metry a zoufale, hlučně a neobratně se nás snaží potěšit.

Snahu každého okouzlit si neschovává jen pro nás. Osvojil si vlastní, sice zvláštní, ale dobře míněný způsob, jak vítat návštěvy. Pustí na zem tenisový míček, který má normálně schovaný na jedné straně uvnitř své obrovité tlamy, a zaboří svou neméně obrovskou hlavu do slabin každému, kdo vejde do dveří. Domnívám se, že je to obdoba mužného potřesení rukou. Naši přátelé si na to už zvykli. Pokračují v hovoru a Kluk, který takto splnil své společenské povinnosti, se odebere lehnout si na nejbližší pár nohou.

Reakce na jeho přivítání odráží téměř přesně střídání ročních období. V zimě, kdy naše návštěvy pochází většinou z Lubéronu, tak jako my, hlavy ve slabinách si nikdo buď ani nevšimne, nebo jí

udělí přátelské poplácání a listí či zlomky větviček si ze starých manšestráků v klidu opráší. Zvedání sklenky ke rtům pokračuje bez přerušení. Jakmile se tento hladký průběh promění ve vydešené poskočení, rozlité nápoje a rozpačité pokusy o odstranění přátelského čumáku z choulostivých míst neposkvrněných bílých šatů, je nám jasné, že nastalo léto. A s létem přichází letní návštěvy.

Každoročně je jich víc a víc. Přitahuje je slunce a scénická krajina, tak jako odjakživa, ale teď tu máme navíc dvě nové atrakce.

První z nich je praktická: do Provence se dnes dostanete daleko snadněji než kdysi. Rychlovlak TGV ukrojí další půl hodinu z už beztak poměrně rychlé čtyřhodinové cesty z Paříže do Avignonu. Malé avignonské letiště se rozrostlo a brzy mu určitě začnou říkat Avignon International. Aby patřičně oslavili zahájení přímých letů mezi Marseille a New Yorkem, postavili před marseilleským letištěm obrovský zelený model Sochy svobody.

Potom ovšem došlo k tomu, že Provence byla znovuobjevena – a to nejen Provence jako celek, ale především její městečka a vesnice, kde nakupujeme jídlo a kde se přehrabujeme ve stáncích trhovců. Sesypala se na nás móda.

Bible obětí módy, časopis *Women's Wear Daily*, který nařizuje, jak vysoko má být lem od země, jaká je optimální velikost poprsí a kolik mají vážit náušnice v New Yorku, se vloni vydal do St. Rémy a do Lubéronu. V něm pak otiskli fotografie lidí s vysokým

postavením, kteří sem jezdí na léto, jak lisují baklažány, usrkují koktejly, obdivně zírají na své přistřižené cypřiše a všeobecně se oddávají oddychu a prostým radostem venkovského života ve společnosti lidí sobě podobných – pochopitelně s úslužným fotografem v závěsu.

V americkém vydání časopisu *Vogue*, který nemá na světě konkurenci, co se množství reklamních stránek napuštěných parfémů týče, se mezi horoskopy Atheny Starwoman a nejnovějšími zprávičkami o pařížských bistrech objevil článek o Lubéronu. V úvodu článku autor Lubéron popsal jako ‚tajemství jižní Francie‘, tajemství, které vydrželo jen dva další řádky, než odhalil, že Lubéron je nejmódnější oblastí Francie. Protiklad toho, jak se tajemství shoduje s módou, může objasnit právě jen dotýčný redaktor, který článek zplodil.

Pro redaktory francouzského vydání *Vogue* to ovšem žádné tajemství nebylo, jelikož o tom již nějakou dobu věděli. Samozřejmě to také v úvodu ke článku nezapomněli čtenářům zdůraznit. Poté s jemnou a nenápadnou poťouchlostí čtenářům sdělili, že s Lubéronem už skončili, načež ho shodili jako předraženou snobárnu, která vyšla z módy.

Tak to skutečně nemohli myslet. Ne, nemohli. Lubéron zdaleka nevyšel z módy, a navíc sem jezdí čím dál tím víc Pařížanů i cizinců, kteří, alespoň podle *Vogue*, jsou ‚často slavní‘. (Jak často

jsou slavní? Jednou za týden? Dvakrát týdně? To neřekli.) A pak čtenáře pozvali, aby se s těmi slavnými setkali. Pojd'te s námi, pravil *Vogue*, navštívíme jejich soukromý svět.

Sbohem soukromí. Na celých dvanácti stránkách časopisu se můžeme oddávat potěšením z fotografií oněch 'často slavných' lidí a jejich děcek, jejich pejsků, jejich zahrad a jejich bazénů. Je tam také mapa – Kdo je kdo? –, která nám znázorní, kde se tihle šikézni členové lubéronských horních deseti tisíc snaží – neúspěšně, jak se ukázalo – ukrýt. Ovšem hrát si tady na schovku, to je vyloučená věc. Tihle postižení si totiž ani nemohou zaplavat, ani si zajít na skleničku, aniž by se odněkud z křoví nevynořil fotograf a nezachytil ten kouzelný moment pro potěchu čtenářů *Vogue*.

Mezi všemi těmi fotografiemi umělců, spisovatelů, architektů interiérů i exteriérů, politiků a podnikatelů, se vyskytla fotografie muže, který, jak zněl popis, zná všechny domy v celé oblasti a který se nechá pozvat na večeři i třikrát za jediný večer. Neuvážlivý čtenář by si mohl pomyslet, že je to důsledek toho, že vyrůstal v bídě nebo toho, že trpí neukojitelnou chutí na jehněčí v těstíčku, ale to ani nápad. Náš muž totiž pracuje. Je to realitní agent, který musí vědět, co kdo hledá a co kdo prodává, a v průběhu jednoho večera si prostě nemůže dopřát pohodlné posezení u jediného stolu, aby byl v obraze.

Být realitním agentem v Lubéronu je hektická záležitost, a to zejména nyní, když jsme se dostali do módy. Ceny nemovitostí se nafoukly jako bříško po trojnásobné večeři, a i my sami jsme během té krátké doby, co tu sídlíme, byli svědky nárůstu cen, kterému se dá těžko věřit. Příjemné staré zbořenisko s půlkou střechy a dvěma hektary pozemku nabídli jedněm našim přátelům za tři miliony franků. Jiní přátelé se zase rozhodli, že si místo toho raději postaví nový dům, a týden se zotavovali z šoku z odhadní ceny pět milionů. Domek s možností v jedné z nejpoblárnějších vesnic? Milion franků.

Platy realitních agentů jsou pochopitelně v relaci k těmhle číslům ozdobeným šňůrkami nul, i když procentuální podíl mírně kolísá. Slyšeli jsme, že se provize pohybují mezi třemi a osmi procenty a že někdy to platí kupující a jindy zase prodávající.

Čili mu to může vynést dost na pohodlné živobytí. Navíc, když se na to tak díváte, vám to může připadat jako docela prima způsob obživy. Je zajímavé prohlížet si domy jiných lidí. A často mohou být jak prodávající, tak i kupující docela zajímaví (nikoliv pokaždé počestní nebo spolehliví, jak se přesvědčíme, ale obvykle je to zábava). Být realitním agentem v žádoucím koutu světa teoreticky nabízí stimulující a výnosný způsob, jak strávit čas mezi jednou a druhou večeří na účet někoho jiného.

Na neštěstí má všechno své stinné stránky, a tou hlavní je konkurence. Adresy realitních agentů a jejich reklamy zaplnily takřka šest zlatých stránek v seznamu Vaucluse. Inzerují nemovitosti stylové, nemovitosti určitého charakteru, nemovitosti exkluzivní, nemovitosti kvalitní, nemovitosti výběrové a nemovitosti zaručeně půvabné. A ti, co hledají dům, který by si mohli dovolit, jsou zmateni terminologií a nevědí, co si vybrat. Jaký je rozdíl mezi charakterem a stylem? Je lepší se zajímat o něco exkluzivního nebo o něco výběrového? K vytouženému majetku vede jen jedna cesta. Člověk vezme své sny a svůj rozpočet k realitnímu agentovi a stráví s ním celé dopoledne, celý den, nebo i celý týden mezi statky, usedlostmi, okouzujícími domy a jinými bílými slony, které jsou momentálně v nabídce.

Realitního agenta najdete v Lubéronu snadněji než řezníka. Za starých dobrých časů to byl místní notář, kdo věděl, jestli stará Bertrandová prodává svou farmu, nebo jestli je tam prázdný dům na prodej, protože někdo umřel. Do jisté míry ta tradiční úloha notáře, coby rozvědčíka přes nemovitosti, přešla na realitního agenta, a skoro v každé vesnici je alespoň jeden. V Ménerbes jsou dva, v Bonnieux tři. V Gordes, protože je to tam teď v módě, mají čtyři, jak jsme nedávno spočítali. (Bylo to právě v Gordes, kde jsme byli svědky nelítostného konkurenčního boje. Jeden realitní agent zastrkoval svoje letáčky pod stěrače všech aut zaparkovaných na

Place du Château. V diskrétní vzdálenosti ho sledoval druhý agent, který všechny letáčky pečlivě odstraňoval a dával tam svoje. Museli jsme bohužel odjet, dřív než jsme se mohli přesvědčit, zda se za sloupovím neschovávají třetí agent se čtvrtým a nepočínají si podobně jako ti první dva.)

Bez výjimky jsou všichni agenti ihned od začátku šarmantní a ochotní a mají složky plné fotografií svůdných nemovitostí, z nichž některé jsou dokonce i za ceny skládající se nikoliv ze sedmi, ale jen ze šesti cifer. Bohužel jsou to ty, které právě prodal. Jsou tu ale přece jiné - mlýny, kláštery, ovčácké chatrče, velkolepé panské domy, vily s věžičkami a statky všech možných velikostí a tvarů. Jaký to výběr! A to, prosím, u jediného agenta.

Pak si zajdete ke druhému, a ke třetímu, a co se nestane. Dostaví se pocit definitivního *dejà vu*. Ty fotografie se vám zdají povědomé. Zabrali je totiž z jiného úhlu. ale není pochyb, že jde o stejné mlýny, kláštery a statky, které jste si prohlíželi u předešlého agenta. Takže jste odhalili další problém, který komplikuje život realitním agentům v Lubéronu: prostě tam není domů na prodej takový dostatek, aby byli všichni uspokojeni.

Stavební omezení ve většině lokalit v Lubéronu jsou poměrně přísná a většinou si na ně všichni dávají pozor. Tedy skoro všichni, vyjma sedláků, kterým, jak se zdá, všechno projde a kteří si dělají, co chtějí. Nabídka nemovitostí, které jsou nesporně lákavé, je tedy

dosti omezená. Tato situace vyústí v loveckých choutkách a řada agentů stráví hubené zimní měsíce tím, že jezdí vůkol, oči a uši nastražené, a loví zprávy, kde se co může prodat a koupit a jaký nečekaný stavební klenot se objeví na trhu. Když se něco objeví a když je agent šikulka a umí přesvědčit, je tu šance, že se mu dostane exkluzivní a tudíž lukrativní provize. Obvykle však dojde k tomu, že si prodejce nasmlouvá dva nebo i tři agenty a nechá na nich, aby si mezi sebou vyříkali, jak se o provizi podělí.

To přináší více problémů. Kdo vlastně přivedl kupce? Kdo nemovitost ukázal jako první? Agenti musí spolupracovat, ale soutěž mezi nimi co chvíli vyplouvá na povrch. Nic nevede k nedorozumění víc než debata o tom, jak se rozdělit o provizi. Dojde k obviněním a protiobviněním, k poukazování na neetické praktiky a dokonce i k požadavkům, aby je klient rozsoudil. Tohle všechno vede často k narušení vzájemných vztahů, na kterých se zpočátku, v naději na budoucí obchody, dohodli. Z váženého kolegy se přes noc stane podvodník. Co naděláš, takový je život...

A to není jediný kříž, který chudák agent nese na svém hřbetě. Má totiž klienty a k tomu jejich nepředvídatelné a často nepoctivé jednání. Čím to, že se z toho na první pohled nevinného a poctivého potěru zničehonic vylihne žralok? Samozřejmě že určitou roli hrají peníze, ale oni jsou tak pevně rozhodnutí dobrat se k dohodě a smlouvat do poslední chvíle, do poslední žárovky, což už není ani

tak snaha ušetřit pár posledních franků nebo centimů, nýbrž touha po vítězství a rozhodnutí vyhrát za každou cenu. A agent, chudák, stojí na palebné čáře.

Dohady o ceně jsou pravděpodobně stejné na celém světě. Ale v Lubéronu je navíc jedna komplikace místního rázu, jen tak, aby se vody zčeřily ještě víc. Kupci, kteří se tu objevují, pochází většinou z Paříže, nebo jsou to cizinci, a prodávající jsou místní vesničané – *paysans du coin*. A mezi jejich vlastním přístupem k obchodnímu jednání jsou podstatné rozdíly, které mohou způsobit, že pro všechny strany nastane období týdnů až měsíců beznadějného zoufalství.

Sedlák prostě není schopen přijmout ano jako odpověď. Jestliže přijmete cenu za statek po babičce bez smlouvání, okamžitě se ho zmocní zoufalé podezření, že si řekl málo. Tím by trpěl až do smrti a žena by mu denně připomínala, že soused dostal za svůj statek po babičce daleko lepší cenu. Takže v okamžiku, kdy se kupující uklidní a domnívá se, že koupil nemovitost, prodávající si to začne rozmýšlet. Bude třeba se dohodnout. Sedlák si domluví další schůzku s agentem, jelikož je třeba vyjasnit nějaké menší detaily.

Agentovi sdělí, že možná zapomněl sdělit kupujícímu, že to pole u statku – a co čert nechtěl, právě to pole, v jehož rožku se nachází jediný zdroj vody, vskutku skvělá studna – nebylo zahrnuto do ceny. Není to nic důležitého, ale mělo by se to připomenout.

Kupující se zděsí. To pole bylo bez jakýchkoliv pochyb zahrnuto v ceně. Po pravdě řečeno, je to jediné místo na celém pozemku, kde by se dal upravit tenisový kurt. Jejich zděšení agent přetlumočí sedlákovi a ten jen pokrčí rameny. Co je mu po tenisových kurtech? Nicméně, jakožto člověk rozumný a uvážlivý, a přesto, že to je jedno z jeho nejpłodnějších a nejlepších polí, s nímž by se velice nerad loučil, je ochoten vyslechnout, co by mu za něj nabídli.

Kupující jsou obvykle netrpěliví a nemají času nazbyt. Pracují v Curychu nebo v Londýně, a nemohou si dovolit každých pět minut zajíždět do Lubéronu prohlížet si nemovitosti. Oproti tomu má sedlák času habaděj a nemá na spěch. Nikdy. A nejezdí nikam. Jestli se to neprodá letos, navýší cenu a prodá to napřesrok.

Takže se diskutuje tam a zpátky a kupující i agent jsou z toho čím dál tím víc nervóznější. Ale když se dohoda uzavře, a většinou k tomu dojde, snaží se nový majitel na všechny problémy zapomenout. Vždyť je to, konec konců, báječná nemovitost – jeho vysněný dům – a aby to oslavil, bez prodlení se tam vydá, prochází domem z místnosti do místnosti a plánuje, jak si to tam pěkně upraví.

Něco tu však neseďí. Ta skvostná starožitná litinová vana na nožičkách odtud zmizela. Nový majitel volá agenta. Agent volá sedláka. Co se stalo s tou vanou?

Vanou? Jde snad o onu posvátnou vanu po babičce? Vanu, která je nedílnou součástí rodinného dědictví? To mi ani neříkejte, že by někdo mohl očekávat, že by takový drahocenný předmět, a navíc s takovou sentimentální hodnotou, mohl být zahrnut do prodejní smlouvy. Nicméně, jakožto člověk rozumný a uvážlivý, je samozřejmě ochoten uvážít rozumnou nabídku.

Případy tohoto druhu vedly k tomu, že se kupující nyní ubírají cestou vedoucí ke kupní smlouvě – to jest k momentu, kdy se oficiálně stanou majiteli nemovitosti – velice opatrně, připomínajíce právníka, který si utváří názor na novou kauzu. Sepisují seznamy okenic, klepadel na vratech, kuchyňských dřezů, polen v kůlně, dlaždic na podlaze i stromů v sadu. A v jednom přímo báječně nedůvěryhodném případě, jak jsem se dozvěděl, vyhotovili tyhle seznamy v několika ověřených kopiích a ani těm pak nedůvěřovali, coby obraně proti právníckým kličkám na poslední chvíli.

V důsledku obav z toho nejhoršího si kupující sjedná služby místního *huissier*, což je druh notáře. Jeho úkolem je zajistit, aby bez jakýchkoliv právních pochyb prodávající neodmontoval ani držáčky na toaletní papír. Ocitl jsem se v pokušení představit si, jak se sedlák s notářem spolu tísni na toaletě a probírají se potřebnými formalitami: „Pozvedněte pravou ruku a opakujte po mně: místopřísežně prohlašuji, že jsem v nemovitosti ponechal patřičná

příslušenství a zařízení ve funkčním stavu, a toto vybavení obsahuje..." Je těžké si to představit.

Přes tyto a jiné zádrhele se však trh s nemovitostmi čile hýbe a ceny dosahují ještě před deseti lety nepředstavitelné výše. Nedávno jsem zaslechl realitního agenta, jak popisuje Provence coby Kalifornii Evropy, a to nikoliv jen z důvodů klimatických, ale i kvůli něčemu neodolatelnému, co se dá jen těžko popsat a vysvětlit, a co prý vynalezli v Kalifornii – kvůli životnímu stylu.

Jak mně osobně se zdá, onoho životního stylu lze dosáhnout přetvořením poklidné venkovské komunity v jakýsi komplikovaně elegantní prázdninový tábor, obsahující co nejvíce městských prvků, a pokud by tu byla nějaká půda nazbyt, i golfové hřiště. A pokud k něčemu takovému v našem koutku Provence došlo, tak jsem to asi zmeškal. Zeptal jsem se tedy našeho místního realitního agenta, kam bych si jako měl zajít, abych se poučil, o čem se to tu vlastně mluví.

Podíval se na mě, jako bych spadl z nebe. „Copak jste nebyl v poslední době v Gordes?"

Gordes jsme poprvé navštívili asi tak před šestnácti lety. Z téhle oblasti kouzelných vesnic a městeček bylo ze všech nejhezčí – barvy medové, usazené na vrcholku kopce, z něhož dohlédnete až na druhou stranu pláně, nad níž se tyčí Lubéron. Přesně to, co realitní agenti nazývají klenot či obživlá pohlednice. Byl tam

renesanční zámek, úzké ulice vydlážděné čtverhrannými kostkami a skromné vymoženosti nezkažené vesnice: řezník, dva pekaři, jednoduchý hotýlek, ušmudlaný výčep a mrňavá pošta, které vládl muž, jehož, jak jsme předpokládali, najali pro jeho vytrvalou nevrlost.

Krajina za městečkem byla stále zelená, pokrytá klečí ze zakrslých doubků a borovic, a křížovala ji zmeť pěšinek kolem kamenných zídek. Mohli jste se tam toulat celé hodiny a nespátřit jediné stavení kromě ojedinělých letmých pohledů na staré taškové střechy ve skulinkách mezi stromy. Řekli nám tehdy, že možnosti jakékoliv výstavby jsou tu natolik omezené, že je to v podstatě přímo zakázané.

Tak tomu bylo před šestnácti lety. Dnes jsou Gordes stále ještě půvabné, ale jen z dálky. Když dojedete na úpatí cesty pod městečkem, uvítají vás kulisy poutačů inzerujících hotely, restaurace, čajovny a všechny možné vymoženosti a atrakce pro návštěvníky, kromě veřejných záchodků.

V pravidelných odstupech stojí podél ulic napodobeniny pouličních lamp z devatenáctého století, které vypadají špičatě a k domům z ošlehaného kamene se nehodí. Jakmile přijedete do zatáčky, odkud se rozprostírá pohled na městečko, zjistíte, že tam stojí nejméně jedno auto, jehož posádka fotografuje. Za poslední zatáčkou pokryli větší plochu asfaltem a udělali parkoviště. Pokud

ho budete ignorovat a pojedete až do městečka, budete se asi muset vrátit. Na náměstíčku Place du Château, které se teď už také schovává pod asfaltem, je obyčejně plno aut z celé Evropy.

Starý hotel je tam pořád, ale vedle otevřeli zbrusu nový. O několik metrů dál najdete Sidney Food, *Spécialiste Modules FastFood*. Je to obdoba MacDonalda. Pak je tam butik Souleiado. A kdysi příjemně zaplivanou kavárnu úděsně vylepšili. Vlastně vylepšili všechno. Protivu z pošty dali do penze, veřejné záchodky rozšířili a celé městečko se změnilo spíš v místo pro návštěvníky než pro domorodce. Dokonce si můžete zakoupit oficiální trička Gordes, abyste měli důkaz, že jste tady skutečně byli.

O kilometr dál po silnici je ještě jeden hotel ohrazený zdí, aby tam nebylo moc vidět, a vybavený pláckem, kde může přistávat vrtulník. Stavební omezení v zeleném pásu kolem městečka se nějak podařilo zjednodušit a teď tam stojí obrovská dvojjazyčná tabule, oznamující francouzsky i anglicky mluvícím zájemcům, že si mohou zakoupit luxusní vily s elektronickým zabezpečením a plně vybavenými koupelnami za ceny od dvou a půl milionu franků.

Zatím tam ještě nejsou poutače s informacemi o tom, kde mají svá sídla slavní lidé z Vogue, ale turisté v autobusech na cestě zpět z opatství Abbaye de Sénanque se mohou dohadovat, který z těch napůl schovaných domů je ten pravý. Jednoho dne nějaký podnikavec vydá mapu podobnou těm, které si lze zakoupit v

Hollywoodu, a tam se dozvíte, kde bydlí která hvězda, takže se tím více přiblížíme Kalifornii. Mezitím vířivky firmy Jacuzzi i klusající sportovci natolik zevšedněli, že už tak nepřitahují pozornost, a tak se z podhůří ozývá víc a víc tlumených úderů tenisových míčků a ospalé vrčení míchaček na cement.

Ke stejným úkazům došlo už dříve na mnoha místech světa. Lidi přitáhne krajina svou krásou a sliby klidu a míru, a tak ji přetransformují na zpanštělé předměstí včetně koktejlových večírků, poplašných zařízení proti zlodějům, aut s pohonem na všechny čtyři a ostatních nezbytností důležitých pro vesnický život.

Mám pocit, že to místním lidem zas až tak moc nevadí. Proč by taky? Vyschlé parcely, které neuživily ani malé stádečko koz, se náhle cení na milion. Obchody a restaurace prosperují. Zedníci, stavební truhláři, zahradní architekti i stavitelé tenisových kurtů mají plno objednávek, a každý na tom vydělá. Pěstování turistů je výnosnější než pěstování vinné révy.

Ménerbes se tenhle rozvoj zatím nedotkl. Určitě ne viditelně. Výčep *Café du Progrés* pořád zůstává tvrdošíjně staromódní. Malou elegantní restauraci, kterou otevřeli před dvěma lety, už zase zavřeli. A až na jednu vylepšenou kancelář realitního agenta vypadá náměstíčko tak, jak si ho pamatujeme před léty.

Ale ve vzduchu je něco cítit. Ménerbes si vysloužilo titul *Un des plus beaux villages de France* – jedna z nejhezčích vesnic Francie –

a několik místních obyvatel začalo věnovat nebývalou pozornost sdělovacím prostředkům.

Má žena si všimla tří důstojných matron sedících v řadě na kamenné zídce se svými třemi psíky v řadě před nimi. Byl to hezký obrázek, a tak se zeptala, jestli si je může vyfotografovat.

Nejstarší dáma si ji prohlédla a na okamžik zauvažovala. „A pro koho je to?“ zeptala se. Zřejmě tu už byli z *Vogue*.

Většinou sucho s občasnými přeháňkami

Stejně jako většina našich sousedů-zemědělců z údolí si předplácíme služby meteorologické stanice z Carpentras. Dvakrát týdně od nich dostáváme výtisk podrobné předpovědi počasí. Vcelku přesně předpovídají, kolik nám nadělí slunka a kolik deště, možnost bouřek a jak se budou ve Vaucluse pohybovat teploty.

Už na začátku roku začaly předpovědi počasí i statistiky vykazovat hroživé známky toho, že se počasí chová jinak, než by mělo. Pršelo málo, tuze málo.

Předešlá zima byla mírná a na horách bylo tak málo sněhu, že jarní bystřiny doslova jen kapaly. Zima byla také suchá. V lednu napršelo jen 9,5 milimetru oproti normálu přes 60 milimetrů. Únorové deště také zklamaly a stejné to bylo i v březnu. Letní protipožární opatření – zákaz vypalování polí – zavedli již na jaře. Tradičně deštivé jarní počasí bylo jen vlahé a počátek léta měl daleko i k tomu. V Cavaillonu napršel v květnu jen 1 milimetr, zatímco průměr je 54,6 milimetru, a v červnu napršelo 7 milimetrů oproti průměru 44. Studny začaly vysychat a ve Fontaine de Vaucluse voda významně klesla.

Hrozba sucha visí nad farmáři v Lubéronu jako dávno splatný dluh. Když slunce spaluje úrodu a půda začíná být suchá jako troud, konverzace na polích i ve vesnicích nabírá pochmurný tón. A neustálá hrozba požárů ke klidu nepřispívá.

Stačí jediná jiskřička v lese – nedbale odhozený nedopalek cigarety nebo doutnající zápalka – a o zbytek se postará mistrál. Jiskru promění v ohýnek a ohýnek v ohnivou záplavu, která se umí prodrat podrostem rychleji než sprintér. Slyšeli jsme o mladém hasiči, který na jaře zahynul poblíž Murs. Hasil plameny před sebou, když náhle letící jiskra, možná od žárem puklé šišky, zapálila podrost za ním a plameny jej zcela odřízly od bezpečí. Stalo se to ve vteřině.

Je to tragédie, když k požáru dojde náhodou, ale udělá se vám opravdu špatně, když zjistíte, že požár někdo založil schválně. Bohužel, často tomu tak je. Sucho přitahuje pyromany a ti si nemohli přát nic lepšího než letošní suché léto. Jednoho chytli už na jaře, když se chystal zapálit kleč. Byl to mladík, který se chtěl stát hasičem, ale nevzali ho. Chtěl se pomstít pomocí krabičky zápalek.

Poprvé jsme zahlédli stopy kouře za horkého, ale větrného večera čtrnáctého července. Obloha nad námi byla bez mráčku – čisté, vypulírované nebe, které s sebou často nese mistrál. O to zřetelnější byla černá skvrna prostírající se nad Rousillonem, který leží pár kilometrů odtud v údolí. Pozorovali jsme ji z cesty nad domem a bylo slyšet hukot motorů, jak letka požárních letounů Canadair letěla nízko nad Lubéronem se svým těžkým nákladem vody. Pak se objevily vrtulníky, které měly bombardovat oheň vodou. Z Bonnieux se ozývalo naléhavé, paniku budící ječení sirén. Oba jsme

se nervózně ohlíželi. Náš dům stojí necelých sto metrů od lesa, a sto metrů není žádná překážka pro rozzuřený oheň poháněný vichřicí.

Toho večera, když břichaté a pomalé canadairy létaly mezi ohněm a mořem, jsme si uvědomili, že je možné, že další kus lesa, který zachvátí plameny, by mohl být nedaleko od nás. Hasiči, kteří k nám o Vánocích přišli s kalendářem, nám vysvětlili, co máme v takovém případě dělat: vypnout elektřinu, zavřít okenice, polít je vodou a zůstat uvnitř. Žertem jsme říkali, že se uchýlíme do vinného sklípku se dvěma sklenicemi a vývrtkou – lepší nechat se upéct na víně než za střízliva. Po tom, čeho jsme byli svědky, nám to už tak směšné nepřípadalo.

Navečer vítr ustal, a záře nad Rousillonem už nebyla větší než z osvětlení na místních kurtech pro *boules*. Zkontrolovali jsme si předpověď počasí na zítřek. Moc dobré to nebylo: krásné počasí, teplo a slunečno, silný mistrál.

Ranní vydání *Le Provençal* přineslo podrobné informace o požáru v Rousillonu. Než se čtyřem stům hasičů, deseti letadlům a armádním vojákům podařilo požár uhasit, zničil více než čtyřicet hektarů lesa kolem vesnice. Uveřejnili fotografie koní a stáda koz, které bylo nutno zachránit, a siluetu jednoho hasiče, odrážející se proti zdi plamenů. Navíc tam byly zprávy o třech dalších menších ohniscích požáru. Přesto se zpráva neocitla na první straně. Tour de France totiž dorazila do Marseille.

Zajeli jsme do Rousillonu o několik dní později. Tam, kde býval krásný zelený les, se rozprostíralo spáleniště – ožehlé a ošklivé pahýly stromů se jako zkažené zuby tyčily z okrové půdy svahů. Jako zázrakem se požár navzdory tomu pustošení nedotkl žádného obydlí v blízkosti. Zajímalo nás, jestli lidé zůstali uvnitř, jak nařizovali hasiči, nebo utekli, a ani jsme si nedovedli představit, jaké to muselo být, zůstat sedět uvnitř temné místnosti a naslouchat hučení požáru, jak se blíží blíž a blíž, a cítit, jak se stěny domu rozehrívají.

Srážky v červenci dosáhly jen pěti milimetrů, ale mudrci v restauraci nás ujišťovali, že srpnové bouřky Lubéron pěkně zmáčí a že si hasiči budou moci odpočinout. *Le quinze août* – patnáctý srpen – vždycky přinese pořádný déšť, který vypláchne táborníky ze stanů, zaplaví cesty, napojí les a s trochou štěstí utopí žháře.

Čekali jsme na déšť každý den, ale nedočkali jsme se ničeho jiného než slunce. Levandule, kterou jsme zasadili na jaře, nám uhynula. Tráva před domem zapomněla na svoji ctižádost stát se trávnickem a proměnila se ve špinavě žlutou slámu. Půda se scvrkla a vystavila na odiv svoje uzlovité kotníky a kosti, kameny a kořínky, které předtím vidět nebylo. Šťastnější sedláci, kteří si zavedli zavlažování, začali do vinic pouštět vodu. Naše réva uvadala. Faustin obcházel vinice a také uvadal.

Voda v bazénu byla sice jako polévka, ale mokrá polévka, a jednoho večera vůně vody přilákala stádečko *sangliers*. Z lesa se těch divokých prasat vynořilo jedenáct a zarazili se tak padesát metrů od domu. Jeden kanec zastávky bystře využil a dal se do lásky. Náš Kluk projevil nevídanou udatnost, tanečními přískoky se vydal směrem k zamilovanému pářečku a vzrušeně štěkal sopránem. Páreček se sice nenechal moc vyrušovat a pokračoval v počaté práci, ale i při tom na Kluka svorně vykročil, takže tomu nezbylo než uchýlit se zpět do dvora a vykazovat udatnost, aniž by se vydával v nebezpečí. *Sangliers* si to s tím bazénem rozmysleli a odpochovali vinicí směrem k Jackyho melounům na druhé straně silnice.

Patnáctého srpna bylo zrovna tak sucho jako celou první půlku měsíce, a kdykoliv zavanul mistrál, čekali jsme, že se ozvou sirény a hučení canadairů. Jeden žhář dokonce zatelefonoval hasičům a slíbil jim, že založí požár, hned jak přijde příhodný vítr, takže vrtulníky každý den hlídkovaly po celé délce údolí.

Žháře ale neuhlídali a udělal to znovu. Tentokrát poblíž Cabrières. Vítr donesl popílek až k nám na dvůr a kouř zakryl slunce. Zápach požáru vyděsil i naše psy. Vytrvale štěkali a kničeli do závanů větru. Růžovou a červenou večerní oblohu zakrývaly šedivé čmárance, a za nimi se skrývala smutná a děsivá záře.

Jedna známá z Cabrières se uchýlila toho večera k nám. Několik ulic na okraji vesnice pro jistotu evakuovali. S sebou si přinesla jen pas a jedny čisté kalhotky.

Po tomhle požáru jsme už žádný nezažili, přestože lubéronský žhář stále ještě vyhrožoval. Srpen se dobral ke svému konci a oproti obvyklým 52 milimetrům napršelo 0,0. Když se jednoho zářijového dne dostavila jedna nesmělá přeháňka, stáli jsme na dvoře a nabírali jsme plným dechem chladný a vlahý vzduch. Poprvé po mnoha týdnech les zavoněl, tak jak má.

A když pominulo bezprostřední nebezpečí požárů, místní obyvatelé si začali stěžovat na to boží dopuštění, které sucho uvaluje na jejich žaludky. S jedinou výjimkou – vína, které podle předpovědí vinařů z Châteauneuf mělo být mimořádně vynikající – byly gastronomické předpovědi zdrcující. Nedostatek deště v červenci znamenal, že v zimě nebudou téměř žádné lanýže, nebo budou jen malinké a bude jich málo. Lovná zvěř z vyprahlého Lubéronu prchla za vodou na sever a jen těžko se vrátí, takže lovci, když si budou chtít zalovit, budou muset střílet jeden na druhého. Podzimní tabule holt nebude taková, jaká má být.

Naše vzdělání také utrpělo. Monsieur Menicucci, mezi jehož mnohými talenty se skrývala i schopnost lehce vyhledat a spolehlivě identifikovat lesní houby, nám slíbil, že nás vezme s sebou na houby – a budou jich tam na nás čekat kila. Všechno nám

vysvětlí v lese i v kuchyni a pěkně si přitom vypijeme lahvinku Cairanne.

Nadešel říjen a výpravu za houbami jsme museli odvolat. Poprvé za dobu, co pamatuje, stěžoval si Menicucci, v lese nic nebylo. Přišel k nám jednou zrána, nůž, hůl a košík nachystaný, boty proti hadům pečlivě zašněrované, a nic. Strávil v lese zcela neplodné jitro šťouráním v mechu a musel to vzdát. Zkusíme to napřesrok. Jeho drahá žena bude zklamaná, jakož i sousedovic kočka, která miluje lesní houby.

Kočka?

Beh oui, ale ta kočka má mimořádný čich a lehce pozná jedlé houby od jedovatých. Příroda se ubírá cestami podivuhodnými, řekl Menicucci, a často se to nedá vědecky vysvětlit.

Zeptal jsem se, co ta kočka dělá s houbami, které jsou podle ní jedlé. Žere je, odvětil Menicucci, ale ne syrové. Má je ráda na olivovém oleji a posypané posekanou petrželkou. Je to prostě její slabůstka. Není to úžasné?

V listopadu náš les oficiálně vyhlásili za troudník a došlo k invazi pracovníků státní lesní správy, *Office National des Forêts*. Jednoho tmavého oblačného rána jsem pochodoval tak tři kilometry od domu, když jsem zpozoroval oblak kouře a zaslechl jekot pil. Na mýtině u konce cesty stály vojenské kamiony a velikánská žlutá mašina, jakýsi kříženec mezi buldozerem a maxitraktorem. Mezi

stromy se míhali mužští v olivově zelených uniformách a výhrůžně vypadajících přilbách a brýlích, tesali do podrostu a pálili jej na hromadách v syčících plamenech plazících se po zelených větvích plných mízy.

Důstojník, hubený muž s tvrdou tváří, se na mne podíval, jako bych vstupoval na cizí pozemek, a sotva mi pokynul, když jsem řekl *bonjour*. Obyčejný civilista a ještě k tomu cizinec!

Obrátil jsem se směrem k domovu a zastavil jsem se u té žluté potvory. Řidič, zřejmě také civil, podle toho, že měl na sobě popraskanou koženou vestu a nevojenskou kostkovanou čepici, nadával a snažil se uvolnit matku. Když odhodil klíč a zkusil to perlíkem – provensálským všelékem na tvrdohlavá mechanická zařízení – ujistil jsem se, že to není voják. Tak jsem zkusil další *bonjour* a tentokrát se mi dostalo příjemnější odezvy.

Vypadal téměř jako mladší bratr svatého Mikuláše, sice bez vousu, ale se stejně kulatou zarudlou tváří, jasnýma očima a knírem posypaným pilinami vířícími ve vzduchu. Zamával perlíkem směrem k vyhlazovací četě mezi stromy. „To je jak za války, že jo?”

Nazval to ve správném armádním názvosloví *opération débroussaillage* – akce podrost. Dvacet metrů na každé straně cesty vedoucí k Ménerbes zbaví podrostu a prořežou. Tím se podstatně sníží riziko ohně. On tady pojíždí za četou a to, co neshoří, semele.

Poplácal žlutou příšeru po boku a sdělil mi, že ona klidně sežere kmen stromu a vyplivne jen třísky.

Trvalo to týden, než se dostali blíž k nám. Kraj lesa oholili a mýtiny umazali od popele. A za nimi se plazila žlutá příšerka, pár set metrů denně, a s nepotlačitelnou chutí k jídlu žvýkala, co jí dali. a plivala vůkol.

Řidič k nám jednou večer zašel a řekl si o sklenici vody. Nabídnutým pastisem nepohrdl. Omluvil se, že zaparkoval nad zahradou. S parkováním měl problémy, řekl. Při nejvyšší rychlosti deset kilometrů za hodinu si nemohl denně zajet domů do Apt.

Na druhou skleničku pastisu si sundal čepici. Rád si s někým po práci popovídá, říkal. Celý den je v té mašině sám a neslyší nic než hlomoz. Ale ta práce je užitečná. O les se nikdo nestaral celá léta. Je přidušený starým kletím a kdyby napřesrok přišlo zase sucho...
pof!

Zeptali jsme se ho, jestli už toho žháře chytli, ale zakroutil hlavou. Šílenec se zapalovačem, řekl. Doufejme, že příští dovolenou stráví v Cévennách a ne tady.

Přišel k nám znovu druhý den večer a přinesl nám camembert, aby nám ukázal, jak si ho máme ukuchtit. Tak, jak si ho dělá on sám, když je v lese v zimě a potřebuje něco teplého k snědku a na zahřátí.

„Uděláte si ohýnek," řekl a názorně na stole ukazoval, jak urovnat větvičky, „a vyndáte sýr z dřevěné krabičky a vybalíte ho z papíru. Pak vložíte sýr zpět do krabičky, *d'accord?*“ Aby se ujistil, že jsme to pochopili, pozdvihl camembert jako svátost a poklepal na krabičku.

„*Bon.* A teď dáte krabičku na žhavé uhlíky ohýnku. Dřevěný obal shoří. Kůrka sýra zčerná. Sýr se roztaví, ale..." pozdvihl důležitě ukazováček „... ale je zapečetěný v kůrce. Nemůže vám utéct do ohně."

Napil se pastisu a utřel si knír hřbetem ruky.

„*Alors,* teď si vezmete bagetu, kterou jste si přinesli a rozříznete ji podél. Načež – bacha na prsty – vezmete sýr z ohně, propíchnete nožem kůrku a nalejete roztavený sýr do bagety. *Et voilà!*

Usmál se, rudé tváře naduté, a poplácal si břicho. Jak jsme si už dávno všimli, veškerá konverzace v Provinci se dříve nebo později stočí k jídlu.

Počátkem nového roku nám přišly předplacené meteorologické statistiky. I přes neobvykle deštivý listopad naše celoroční srážky zůstaly víc než o polovinu pod normálem.

Nastala další mírná zima. Spodní voda je pořád ještě níž, než má být, a odhadují, že třicet procent podrostu v lesích je mrtvých, a tudíž suchých. První velký požár v létě zničil téměř dva a půl tisíce hektarů lesa poblíž Marseille a na dvou místech spálil dálnici.

Šílenec se zapalovačem byl stále na svobodě a pravděpodobně tak jako my studoval předpovědi počasí.

Koupili jsme si velkou ohnivzdornou krabici a uložili jsme do ní veškeré naše důležité dokumenty – pasy, různá potvrzení, křestní listy, smlouvy, povolení, účty za elektřinu – všechno, co jsme považovali za důležité jako důkaz naší existence ve Francii. Pozbýt domov v ohni by byla katastrofa, ale pozbýt v ohni totožnost, to by nám život zcela znemožnilo. Krabice půjde do toho nejbezpečnějšího kouta vinného sklepa, vedle Châteauneuf-du-Pape.

Pokaždé, když zaprší, radujeme se jako děti. Faustinovi to slouží jako důkaz toho, že už nejsme tak angličtí.

V Châteauneuf-du-Pape se nevyplivuje

V srpnu se v Provinci pracuje co nejméně, vyhledává se chládek, chodí se pomalu a pouze na krátké vzdálenosti. Nejlépe to vědí ještěrky. Já jsem se ale poučit nenechal.

Už v půl desáté dopoledne bylo skoro třicet stupňů. Usedl jsem do auta a okamžitě jsem si začal připadat jako kuře na rožni. Prostudoval jsem mapu, abych se vyhnul těm nejfrekventovanějším turistickým tahům a řidičům nákladňáků pološilených vedrem, a z nosu mi na mapu ukápl pot přesně na to místo, kam jsem se chystal. Châteauneuf-du-Pape, malé městečko se skvělým vínem.

Před několika měsíci, v zimě, jsem se na večeři konané na oslavu zasnub dvou našich přátel setkal s mužem jménem Michel. Objevily se první láhve vína. Pronesly se první přípitky. A já jsem si všiml, že zatímco většina z nás si prostě připíjela, Michel se oddával svému vlastnímu, zcela osobitému rituálu.

Než vzal sklenici do ruky, zíral na ni. Pak ji něžně objal dlaní a třikrát nebo čtyřikrát s ní zatočil. Pozdvihl sklenici do úrovně očí a díval se, jak víno stéká po vypouklé vnitřní stěně sklenice. Pak obsah představil chvějícím se nozdram a pečlivě jej pročichal. Poslední otočka a pak první doušek, ale ne opravdový, zatím jen na zkoušku.

Bylo zřejmé, že než bude vínu dovoleno sklouznout hrdlem dolů, bude muset projít řadou testů. Napřed ho Michel v ústech po

několik zadumaných vteřin převaloval. Našpulil ústa, nasál do nich vzduch a vyrobil pár bublavých zvuků. Zrak pozvedl k nebesům a střídavě nafukoval a pak vtahoval tváře za účelem volného průtoku kolem jazyka a stoliček, až nakonec viditelně uspokojen výkonem vína na překážkové dráze jeho chuťových buněk konečně polkl.

Všiml si, že ho pozorují, a ušklíbl se. „Není špatné." Napil se znovu, tentokrát bez větších komplikací a pozdravil sklenici zdvižením obočí. „Je to dobrý ročník, pětaosmdesátý."

Během večere jsem se dozvěděl, že Michel je profesionální vinař. Kupuje hrozny a prodává nektar. Specializuje se na víno z jihu, Tavelem rosé počínaje (což bylo oblíbené vínko Ludvíka XIV., jak nám prozradil), přes zlatavá vína bílá a těžkými červenými z Gigondas konče. Ale ze všech vín z jeho obsáhlé sbírky, jeho nejlepší, které si prý dá i na smrtelné posteli, je Château-neuf-du-Pape.

Popisoval ho, jako by hovořil o ženě. Rukama přímo ohmatával prázdný vzduch a jemně si pusinkoval špičky prstů. Hovořil o hutnosti, vůni a síle. Dosti často, prohlásil, se vyskytne Châteauneuf o síle patnácti procent. A dnes, kdy vína z Bordeaux se zdají rok od roku slabší a slabší, a kdy vína burgundská si mohou dovolit jen zámožní Japonci, víno z Châteauneuf je výhodná koupě. Pozval mě, abych zašel k němu do sklepa a viděl to na vlastní oči. Nachystá pro mě *dégustation*.

V Provincii se období, které uplyne mezi plánováním schůzky a uskutečněným dostaveníčkem, často protáhne na měsíce, někdy i na léta, takže jsem neočekával žádnou bezprostřední akci. Zima ustoupila jaru, jaro létu a léto se začalo v srpnových vedrech rozpouštět – srpen je určitě ten nejméně vhodný měsíc roku na hrátky s patnáctistupňovým vínem –, když přišlo od Michela pozvání.

„Tak zítra v jedenáct dopoledne," řekl. „Ve sklepe v Châteauneuf. K snídani snězte co nejvíce chleba."

Udělal jsem, co mi řekl, a jako zvláštní opatření jsem si dal navíc lžíci olivového oleje, což mi jeden místní labužník doporučil coby nejlepší způsob, jak si pokrýt stěny žaludku ochrannou vrstvou proti útokům mladého a silného vína. A jak jsem tak jel točitými silničkami směrem k vinnému sklepu, říkal jsem si, že stejně nebudu muset moc polykat. Odborníci přece poválí víno na jazyku a vyplivnou.

Konečně se přede mnou se objevil Châteauneuf a celý se v tom horkém vzduchu jakoby třásl. Bylo těsně před jedenáctou. Městečko je celé a bez výjimky oddáno vínu. Všude visí svůdné nápisy, tabule oprýskané sluncem, jiné čerstvě natřené, nápisy na obrovských láhvích připevněných na zeď nebo postavených u vinice, nebo naražených na kůl u cesty k vinařství. *Dégustez! Dégustez!*

Projel jsem bránou ve vysoké zdi, která chrání Caves Bessac před vnějším světem, zaparkoval jsem ve stínu a odlepil jsem se od sedadla. Ucítil jsem, jak se mi slunce přilepilo na temeno jako těsný klobouk horkého vzduchu. Přede mnou se objevila dlouhá budova s cimbuřím a bez oken. Jediným otvorem ve zdi byla velká dvojité vrata. V nich stála skupinka lidí odrážejících se na pozadí ztemnělého interiéru. Všichni v rukou třímali veliké a ve slunci třpytící se číše.

Ve sklepe byl příjemný chládek a číše, kterou mi Michel podal, byla krásně vychlazená. Byla to největší sklenice na víno, ze které jsem kdy pil, křišťálový kbelík na stopce, jehož břicho se směrem nahoru zužovalo do tvaru akvária pro zlatou ryбку. Michel řekl, že se do něj vejdou tři čtvrtě láhve.

Když jsem po tom jasu venku přivykal na přítmi sklepa, uvědomoval jsem si, že to není jen tak obyčejný sklípek. Klidně by se tam v těch tmavých hlubinách ztratilo i pětadvacet tisíc láhví. Ve skutečnosti tam láhve ani moc vidět nebyly, jen bulváry sudů – obrovské sudy ležící na boku a kolem nich ochoz ve výši pasu. Horní křivky sudů byly v úrovni nějakých dvou a půl nebo tří metrů nad námi. Na tvář každého sudu křídou načmárali, co se v něm skrývá, a poprvé v životě jsem se mohl procházet vinným lístkem: Côtes-du-Rhône-Villages, Llistrac, Vacqueyras, Saint-Joseph,

Crozes-Hermitage, Tavel, Gigondas – tisíce litrů od každého, tichounce dřímajících, než dospějí.

„*Alors*“, pobídl mě Michel, „tady se nemůžete procházet s prázdnou sklenicí. Co si dáte?“

Bylo toho tam na výběr přespříliš. Nevěděl jsem, kde začít. Požádal jsem Michela, aby mě provedl tím bludištěm sudů. Viděl jsem, že všichni ostatní již měli načepováno – řekl jsem, že si dám to samé.

Michel přikývl. Bude to tak nejlepší, řekl, protože na to máme asi dvě hodiny a nemá cenu zdržovat se mladým vínem, když je tu přece tolik vyzrálých pokladů. Byl jsem rád, že jsem si dal ten olivový olej. Cokoliv, co se dá popsat jako vyzrálý poklad, by se přece nemělo vyplivovat. Ale po dvou hodinách polykání bych tu ležel jako jeden z těch sudů, takže jsem se zeptal, jestli je povoleno vyplivovat.

Michel mávl svojí sklenicí směrem k malému kanálku na začátku Bulváru Côtes-du-Rhône. „Plivejte, pokud musíte, ale...“ Dal mi jasně najevo, že by to byla tragédie, kdybych si odepřel to potěšení doušků do hloubky propracovaných chutí, kulatého finišu a dokonalého uspokojení, kterého se člověku dostane po vypití uměleckého díla.

Sklepmistr, hubený postarší muž v plátěné kazajce barvy světle

modré, se objevil vyzbrojen nástrojem, který mi připomínal obrovské kapátko do očí. Metr skla s gumovou zduřeninou na jednom konci. Namířil do mé sklenice a vytlačil mi štědrnou dávku bílého, doprovázenou příslušným žalmem: „Hermitage 86, vůně akátových květů, suché, ale kyselinky nepřilíš."

Točil jsem číší a číchal a probublával a polykal. Báječné. Michel měl pravdu. Plivat tohle do kanálu by byl hřích. Ulevilo se mi, když jsem viděl, že ostatní to, co jim ve sklenicích zbylo, vylévají do velkého džbánu. Později z toho bude čtyřhvězdičkový ocet.

Pomalů jsme se probírali všemi bulváry. Na každé zastávce se sklep mistr vyšplhal na žebřík, prorazil v sudu zátku a vnořil do něj svůj žíznlivý sosák. Pak slezl dolů tak opatrně, jako by nesl nabitou pušku. Jak jsme se propracovávali směrem do hlubin sklepa, jako nabitá puška to vypadalo čím dál tím víc.

Počáteční výstřely obsahovaly vína bílá, pak růžová a pak lehčí červená. Jak jsme se stěhovali hlouběji do temných koutů sklepa, víno také temnělo. A těžklo. A bylo silnější. A každé servírovali za doprovodu delších a delších obdivných litanií. Červené Hermitage, vonící po fialkách, malinách a moruších, bylo víno mužné. Côtes-du-Rhône Grande Cuvée bylo jako elegantní plnokrevník, jemné ale hutné. Ten výrazný vinařský slovník na mne učinil téměř stejně velký dojem, jako vína sama – robustní, živočišné, svalnaté, dobře stavěné, masité, smyslné, divoké – sklep mistr se ani jedinkrát

neopakoval. Zajímalo mě, jestli se už tak narodil, s touhle schopností básníka, nebo jestli si denně před spaním opakoval slovíčka.

Konečně jsme se dobrali k Michelovu divu světa, k Château-neuf-du-Pape 1981. Přestože by mohlo dozrávat ještě řadu let, bylo to už dnes mistrovské dílo – s hlubokou barvou, vůně koření a lanýžů, hřejivé a vyrovnané, a to se ani nezmiňuji o obsahu alkoholu blížícím se k patnácti procentům. Připadalo mi, že se Michel do své číše ponořuje celý. Bylo to potěšení pozorovat někoho, kdo miluje to, co dělá.

S viditelnými nesnázemi se se svou sklenicí rozloučil a podíval se na hodinky. „Budeme muset jít," řekl. „Vezmu s sebou něco, abychom měli u oběda co pít." Zašel do kanceláře na začátku sklepa a vynořil se s bedničkou s dvanácti láhvemi. Za ním vyšel jeho kolega s dalšími dvanácti. Na oběd nás šlo osm. Kolik z nás to přežije?

Vyšli jsme ze sklepa a sluneční svit mě oslepil. Osobně jsem dával přednost douškům než napití, ale přesto mi, když jsem se ubíral k autu, v hlavě ostře luplo. Zřejmě to bylo varování před věcmi příštími. Potřeboval jsem vodu. Zoufale jsem se potřeboval napít vody, dřív než začnu být jen čichat k vínu.

Michel mě plácl do zad. „Nic nepředčí malou ochutnávku v tom, aby člověk dostal správnou žízeň," poučil mě. „Klidně se uklidněte, máme s sebou zásoby." Panebože.

Restaurace, kterou Michel vybral, byla asi půl hodiny odtud, ve vesnici blízko Cavaillonu. Byl to statek s hostincem, kde vařili správná provensálská jídla ve venkovském prostředí. Bylo to dost schované a těžko se to hledalo, takže jsem ho měl následovat a hlavně se neztratit.

Lehko se to řekne, ale těžko udělá. Pokud vím, nejsou k mání žádné statistiky, které by podpořily moji teorii, ale vlastní pozorování a zkušenosti, vedoucí téměř k srdečnímu záchvatu, mě přesvědčily, že hladový Francouz řídí auto dvakrát rychleji než Francouz najedený, což je v každém případě rychleji, než omezená rychlost a zdravé smysly nařizují. Michel přesně mé teorii odpovídal. Jednu chvíli byl přede mnou a vzápětí byl jen obláčkem prachu na třpytícím se obzoru, v zatáčkách jel po trávě a plnou rychlostí se valil vesničkami obluzenými poledním vedrem. Jeho žaludeční šťávy vřely. Když jsme dorazili k restauraci, veškeré pobožné myšlenky na vodu mě opustily. Potřeboval jsem se napít něčeho pořádného.

V jídelně hostince byl chládek a hlučno. Velký televizor v rohu, který všichni ignorovali, hlučel naplno. Ostatní hosté, většinou mužští, byli opálení od slunce a na sobě měli staré košile a trička

bez rukávů na práci venku. Jak nosili čepice, měli zplihlé vlasy a bílá čela. Voříšek v rohu čichal ve vzduchu a nos se mu z těch vůní linoucích se z kuchyně chvěl. Uvědomil jsem si, že mám děsný hlad.

Představili nám hostinského jménem André, jehož vzezření mi připomínalo některá vína, která jsme ochutnávali. Tmavý a plný, a v jeho buketu jsem cítil stopy česneku, gauloisek a pastisu. Měl volnou košili, krátké kalhoty, gumové sandály a nápadný černý knír. Jeho hlasivky přehlušily i hlomoz v hostinci.

„*Eh, Michel!* Co si dáš? Oranžádu, kokakolu? Dal se do vybalování láhví z bedniček a ze zadní kapsy kalhot vyndal vývrtku. „Jeden kbelík s ledem, lásko má, když dovolíš.”

Jeho žena, rovněž plná a usměvavá, se vynořila z kuchyně s podnosem a naskládala jeho obsah na stůl. Dva kbelíky s ledem, talíře s růžovým salámem černě tečkovaným zrnky pepře, misku s jasně červenými ředkvičkami a hlubokou mísu s hustou *tapenade* z oliv a ančoviček, které se někdy říká černé máslo Provence. André otvíral láhve jako stroj, čichl ke každé zátce, kterou vytáhl a rovnal láhve do dvojstupu uprostřed stolu. Michel mi vysvětlil, že to jsou některá z vín, které jsme pro nedostatek času nestihli ve sklepě ochutnat, většinou mladá Côtes-du-Rhône, a navíc půl tuctu starších, a jako posilu také Gigondas, abychom měli čím zapíjet, až dojde na sýr.

Obědy ve Francii z nějakého nepochopitelného důvodu pravidelně porazí i ty nejmenší zbytky mé vůle, které si schovávám do zálohy. Usadím se ke stolu pevně rozhodnut chovat se střídme, jíst a pít zdrženlivě, a tu náhle, o tři hodiny později tam stále ještě jsem se sklenicí v ruce a v pokušení pokračovat. Nemyslím si, že je to chtivost. Myslím, že je to tou atmosférou místnosti plné lidí, kteří se oddávají jídlu a pití. A zatímco jedí a pijí, debatují. A to nikoliv o politice nebo o sportu či o obchodech, ale o tom, co mají před sebou na talíři a ve sklenici. Porovnávají si navzájem omáčky, probírají recepty, vzpomínají na jídla, která měli předtím a plánují jídla příští. Svět a jeho problémy přijdou na řadu později, ale jídýlko má momentálně přednost a ve vzduchu je cítit spokojenost. Nelze tomu odolat.

Pomalů jsme se dali do jídla jako atleti během rozcvičky. Ředkvička se rozřízne, aby se dala namáznout bělounkým másličkem a trošku se posolí hrubými krystalky soli. Pepř v plátku salámu vám podráždí jazyk. K tomu si dáte topinky z chleba od včera s *tapenade*. Vychlazená bílá a růžová vína. Michel se ke mně naklonil přes stůl. „Nevyplivovat!“

Hostinský, který si mezi povinnostmi upíjel ze sklenky červeného, přinesl první chod s takovou obřadností, jak jen bylo pro muže v krátkých kalhotách a gumových sandálech možné. Na stůl položil hlubokou mísu se stěnami ožehnutými do černa. Zapíchl do

paštiky starý kuchyňský nůž a vrátil se se skleněným hrncem plným okureček a miskou s cibulovou zavařeninou. „Tak, děti, dobrou chuť“.

Víno změnilo barvu, jelikož Michel rozléval mladé červené, a paštika kolovala již podruhé. André nechal karet a přišel si pro další sklenku. „Tak co, chutná?“ Řekl jsem mu, jak báječně mi chutná jeho cibulová zavařenina. Poradil mi, abych si nechal místo na další chod, který – a zamlaskal si na prsty – je opravdový kulinární triumf, *alouettes sans tête* – doslova skřivánek bez hlavičky, který speciálně pro nás připravila jeho obdivuhodná Monique.

Přes to hrůzostrašné jméno je to jen závitok z tenoučkého hovězího naditý řezy nasoleného vepřového s česnekem a petrželkou, naložený v olivovém oleji, suchém bílém víně, hovězím vývaru a protlaku z rajčat, úhledně ovázaný nitkou. Nevypadá to vůbec jako skřivánek, ale spíše jako vznešená klobáska, ale jakýsi výtvarně nadaný provensálský kuchař si zřejmě myslel, že skřivánek zní lépe než hovězí závitok, a jméno se ujalo i jinde, kde se mu říká španělský ptáček.

Monique tedy přinesla *alouettes*, o nichž André prohlásil, že je střelil dnes ráno. Byl to muž, pro něhož bylo nemožné pronést vtípek, aniž by to doprovodil fyzickou pointou, a jeho plácnutí do zad mě málem složilo do mísy s provensálským lečem zvaným *ratatouille*.

Skřiváci bez hlaviček přímo cvrlikali česnekem a Michel se rozhodl, že to chce hutnější víno. Takže povýšil Gigondas od sýrů na skřivánky a baterie umořených láhví na konci stolu povážlivě narůstala. Zeptal jsem se Michela, jestli jde po obědě do práce. Vypadal překvapeně. „Já ale jsem v práci," řekl. „Takhle já nejraději prodávám víno. Dolejte si."

Donesli salát a pak proutěný podnos se sýry – tučnými bílými kozími sýry, jemným Cantalem a kolem smetanového St. Nectaire z Auvergne. To inspirovalo Andrého, který se usadil do čela stolu, k nové anekdotě. Malého chlapečka z Auvergne se zeptali, jestli má raději maminku nebo tatínka. Chlapeček se na chvilku zamyslel. „Nejraději mám uzené," odpověděl. André se otrásal smíchy a já jsem byl rád, že jsem mimo jeho dostřel.

Pak přinesli kbelík šerbetu a jablkový koláč s polevou, ale já už jsem nemohl. Když André uviděl, že vrtím hlavou, poslal mým směrem hlasité pokárání. „Pěkně všechno snězte. Budete potřebovat veškeré své síly. Po obědě si dáme boules."

Když jsme vypili kávu, zavedl nás ven, abychom se podívali na jeho stádečko koz, které měl v ohradce za restaurací. Schovávaly se do stínu a trochu jsem jim záviděl. Nemusely hrát boules na slunci, které se mi laserovými paprsky přímo zavrtávalo do lebky. Nebylo to dobré. Oči mě z toho jasu pálily a žaludku se chtělo spát a trávit

v klidu. Omluvil jsem se, našel jsem si kousek trávníku pod platanem a uložil jsem ten svůj oběd na zem.

André mě probudil něco po šesté a zeptal se, jestli zůstanu na večeři. Vařili skopové nožičky v balíčku, a shodou okolností tři nebo čtyři láhve Gigondas šťastně přežily dnešní oběd. Za určitých obtíží se mi podařilo uprchnout domů.

Moje žena rozumně strávila den ve stínu u bazénu. Prohlédla si moje zmačkané vzezření a dotázala se, jak jsem se měl.

„Doufám, že ti tam dali něco k jídlu," pravila.

Večere s Pavarottim

Publicita předcházela tu událost po měsíce. Fotografie vousaté tváře korunované baretem se objevovaly v novinách i na plakátech, a počínaje jarem kdokoliv v Provinci, kdo se alespoň trochu vyznal v hudbě, slyšel ty zvěsti: samotný císař pán Pavarotti, jak se jej rozhodl nazývat *Le Provençal*, se v létě dostaví k nám do Provence, aby nám zazpíval. A navíc to bude koncert, který uslyšíte jen jedenkrát za život, a to z toho důvodu, že se totiž Maestro rozhodl zpívat nikoliv v avignonské opeře, ale v *salle de fêtes* v Gordes. Pohrdl střechou nad hlavou, která by mu poskytla ochranu před živly, a bude zpívat pod širákem, obklopen starobylými kvádry, položenými tam před nějakými devatenácti stoletími jeho soukmenovci z Itálie, když se rozhodli vybudovat antické divadlo ve městě Orange. Vskutku oslnivá událost.

I bez diváků působí antické divadlo dojmem zcela mimořádným. Kolosální stavba, postavená v neuvěřitelném měřítku, má tvar písmene D. Přímá stěna spojující oba konce polokruhu je 102 metrů dlouhá a 37 metrů vysoká. Je zcela neporušená. Kromě patiny, kterou na kameni zanechaly dva tisíce let počasí, vypadá, jako by ji postavili včera. Za stěnou, v oblouku vydolovaného svahu, který jim dává přirozený sklon, jsou vestavěna stupňovitá sedadla, na nichž se pohodlně usadí 10 000 diváků.

Původně seděli podle společenské třídy: vpředu soudci a místní senátoři, za nimi duchovní a členové řemeslnických cechů, pak obyčejný muž z ulice se ženou, a na konci, na bidýlku, v uctivé vzdálenosti od počestných občanů, seděli žebráci, prostitutky a tak dále. Teď, o dva tisíce let později, se pravidla změnila. Sedadla nejsou přidělována podle sociálního původu, ale podle toho, jak rychle se člověk umí pohybovat. Koncert bude určitě zcela vyprodán, takže abychom dostali lístky, museli jsme vyvinout okamžitou a rozhodnou iniciativu.

Zatímco my dva jsme se stále rozhodovali, iniciativu projevil náš přítel Christopher, muž, který, pokud jde o to někam večer jít, projevuje kázeň přímo armádní. Zařídil naprosto vše a vydal nám následující rozkazy: nástup na přehlídku v 18.00 hodin, večeře v Orange pod rozkvetlou magnolií v 19.30 hodin, usazení v divadle v 21.00 hodin. Mužstvo vybaveno polštářky za účelem ochrany sedacího svalstva před kamennými sedátky. Příděl tekutin bude uskutečněn během přestávky. Návrat na základnu přibližně v 01.00 hodin.

Někdy je to docela příjemná úleva, když někdo za vás všechno zorganizuje. A tohle byl ten případ. Vyrazili jsme přesně v šest, do Orange jsme dorazili přesně o hodinu později a shledali jsme celé město ve sváteční náladě. Každíčká kavárna praskala ve švech a stolky a židle navíc se přelévaly až do vozovek, takže to byla

zkouška pro řidiče, kolika číšníkům se s úspěchem vyhnou. A už teď, dvě hodiny před začátkem představení, se směrem k divadlu hrnuly stovky lidí s polštářky a košíky s jídlem. Restaurace nabízely speciální jídelníčky ‚Večírek s Pavarottim‘. Celé město jako by si mnulo ruce v očekávání věcí příštích. Načež se dalo do deště.

Jakmile první kapky zapleskaly do prachu na dlažbě, které se po celé dlouhé týdny voda ani nedotkla, celé město vzhlédlo k nebesům – číšníci, řidiči, majitelé polštářků a nepochybně i sám Maestro. *Quelle catastrophe!* Bude zpívat pod deštníkem? Jak bude orchestr moci hrát na mokré nástroje? Jak bude dirigent dirigovat s taktovkou, od které budou létat kapky? Po celou dobu, než přeháňka ustala, tisíce lidí ani nedýchalo.

Ale v devět večer nebylo po dešti ani památky a když hvězdy vycházely nad obří čelnou zdí divadla, zařadili jsme se do zástupu milovníků hudby krok sun krok se vlnícího kolem stánků se suvenýry před vchodem. Kompakty, pásky, plakáty a trička – všechno možné zboží jako na pop koncertu, včetně nálepek na auto ‚I love Luciano‘.

Fronta popocházela a zastavovala se, jako by tam za vchodem byla nějaká překážka. Až když jsme vešli dovnitř, uvědomil jsem si proč. Každý se zastavil – musel se zastavit – alespoň na pár vteřin pod jevištěm, aby vstřebal ten pohled, který se naskytne Pavarottimu.

Tisíce a tisíce tváří, bledých oproti temnému pozadí, formovalo jeden půlkruh za druhým, a ty půlkruhy mizely do tmy směrem vzhůru. Ze spodu vám to způsobovalo něco jako obrácenou závrať. Úhel pohledu ze starověkých stupňů amfiteátru vypadal nepřírozně strmý a diváci tam na těch bidýlkách vypadali zcela nejistě, jako by se každou chvíli měli zřítit dolů pod jeviště. Zvuk, který se z amfiteátru ozýval, byl neskutečný – více než šepot, ale méně než hovor, neustávající tichý šum hovoru uzavřený a zesílený kamennými zdmi. Cítil jsem se, jako bych vstoupil do lidského úlu.

Vyšplhali jsme k našim místům nějakých třicet metrů vzhůru, přímo proti výklenku se sochou císaře Augusta oděného do císařské tógy a napřaženou rukou ukazujícího přímo do obecnstva. Za jeho časů žilo v Orange nějakých pětáosmdesát tisíc lidí. Dnes je to necelých třicet tisíc, a většina z nich, jak se zdálo, se snažila najít aspoň několik volných centimetrů kamene k sezení.

Dáma operního objemu, která po tom výstupu jen funěla, se zřítila na svůj polštářek hned vedle mne a počala se ovívat programem. Byla místní, z Orange, s kulatou tváří a veselá, a sdělila mi, že tady v divadle byla již mnohokrát. Ale dosud nikdy, řekla, tu v obecnstvu neviděla tolik lidí. Začala počítat hlavy a nakonec to odhadla na třináct tisíc. Chválabohu, že přestalo pršet.

Vtom se ozval potlesk a začali se objevovat členové orchestru, kteří se usadili na jevišti a dali se do ladění nástrojů. Úryvky

melodií jasně pronikaly šumem obecnstva. Zahřmění tympánů orchestr umlčelo a všichni, orchestr i diváci, se obrátili směrem k pozadí jeviště. Přímo pod sochou Augusta byl černým závěsem zahalen hlavní vchod na jeviště. Tisíce hlav kolem nás se jednohlasně předklonilo, jako kdyby to s nimi někdo nacvičil, a černou záclonou prošla černobílá postava dirigenta.

Vybuchla další exploze potlesku a ze sedadel nad námi se ozval ostrý a neučesaný pískot. Madame vedle mne se pohoršila. Tady snad nejsme na fotbale. To je nepřístojné chování. Po pravdě řečeno, je pravděpodobné, že tomu tak bylo i za starých časů. Pískot se ozýval seshora, kde za Augusta sedávali žebráci a prostitutky na sedadlech, ze kterých by se vzdělaný potlesk snad ani čekat nedal.

Orchestr hrál předeheru od Donizettiho a hudba se vznášela a klesala ve večerním vzduchu a omývala staré divadlo zvukem. Akustika tu byla takřka nemilosrdně přesná. Jediná falešná nota a celá Orange by to slyšela.

Dirigent se uklonil a vydal se směrem k zácloně. Nastala chvilíčka – ne více než vteřinka – kdy těch třináct tisíc lidí úplně ztichlo. A pak, do řevu, který takřka připomínal fyzický úder do těla, se objevil náš muž, černé vlasy, černý plnovous, bílá vázanka a frak, a v ruce vlající objemný bělostný kapesník. Rozpažil, jako by chtěl obecnstvo obejmout. Pak sepal ruce a uklonil se. Pavarotti byl připraven.

Nad námi, ze sedadel pro žebráky a prostitutky, se ovšem pískalo i nadále, a to ne jen tak obyčejně, ale na prsty, jako na taxík na druhém konci města. Madame vedle to považovala za skandál. Operní chuligáni, mínila a udělala ššššš. Ššššš udělalo ještě asi tak tisíc dalších lidí. Pískání žebráků a prostitutek zesílilo. Pavarotti tam stál a čekal, hlavu skloněnou, ruce založené po boku. Dirigent zvedl taktovku. Za doprovodu uhasínajícího pískotu začali.

„*Quanto é cara, quanto é bella*“ zpíval Pavarotti. Znělo to tak snadně – objem jeho hlasu jako by divadlo zmenšil do velikosti obývacího pokoje. Stál nehnutě, váhu přenesenou na pravou nohu, patu levé nohy lehce zvednutou ze země, kapesník povlávající větrem a uvolněný hlas zcela pod kontrolou.

Skončil svým obvyklým rituálem, který pak zopakoval po každé árii: po odeznění poslední noty trhnul hlavou směrem vzhůru, nasadil široký úsměv, ruce napřed široce rozpažil a pak je sepjál, uklonil se a potřásl si rukou s dirigentem. To vše za bouřlivého potlesku, odrážejícího se od zadní stěny.

Pak ještě zazpíval, ale dříve než potlesk utichl, odvedl ho dirigent k zácloně a zmizeli. Předpokládal jsem, že si jde uklidnit hlasivky a namazat je lžící medu. Madame od vedle však poskytla jiné vysvětlení, které mě následující dvě hodiny dosti trápilo.

„Bylo mi řečeno, pravila, „že si dává mezi jednotlivými áriemi lehkou večeři.“

„No to snad ne, madame," já na to.

„Sšššš. Bude hrát flétna."

Když flétna dohrála, madame pokračovala ve svých teoriích. Pavarotti, soudila, je velký mužský a proslulý labužník. Představení je dlouhé. A zpívat, tak jak on zpívá, *comme un ange* – jako anděl – , je namáhavá a náročná práce. Čili je to docela logické, že si během těch přestávek, kdy není na jevišti, dá něco na posilněnou. Kdybych si dal tu práci a prostudoval si program, mohlo by mi být jasné, že ho sestavili tak, aby se mezi jednotlivá čísla, během orchestrálních mezihér, vešla správně rozvržená večere o šesti chodech. *Voilà!* Podíval jsem se na program a musel jsem uznat, že by mohla mít pravdu. Bylo to docela možné. Snadno jsem si představil, jak se mezi jednotlivými áriemi objevuje jídelní lístek:

DONIZETTI

(Insalata di carciofi)

CILEA

(Zuppa di fagioli alla Toscana)

ENTRACTE

(Sogliole alla Veneziana)

PUCCINI

(Tortellini con funghi e piselli)

VERDI

(Formaggi)

MASSENET *(Granita di limone)*

ENCORE

(Caffè e grappa)

Navíc tu bylo ještě jedno, daleko viditelnější znamení, že ta zpěvácká večeříčka by nemusela být jen výplodem zvrhlé představivosti nějaké madam. Tak jako všichni ostatní jsem bez přemýšlení přijal, že ten bílý kus látky elegantně propletený v Pavarottiho prstech je kapesník. Ale byl to kus látky, zcela nadměrný, o moc větší než prostý kapesník. Zmínil jsem se o tom madame a ona přikývla.

„*Évidement*,“ souhlasila, „je to ubrousek.“ Čímž prokázala platnost své teorie, takže mohla v klidu prožít zbytek koncertu.

Pavarotti byl nezapomenutelný, a to nejen v tom, jak zpíval, ale v tom, jak nahrával obecenstvu, riskoval občasné odchýlení od repertoáru a poplácával dirigenta po tváři, když to vyšlo, a odcházel ze scény a přicházel zpět s bezchybným načasováním. Po jedné z přestávek se vrátil s dlouhou modrou šálou kolem krku, která mu sahala až po pás. Proti večernímu chladu, pomyslel jsem si.

Madame to však vysvětlila docela jinak. Měl zřejmě menší nehodu s omáčkou, a tudíž skvrnu na náprsence, kterou musel schovat. Není božský?

Oficiální program skončil, ale orchestr se zatím nehýbal. Z míst vyhrazených pro žebráky a prostitutky vycházelo vytrvalé skandování – Ver-di! Ver-di! Ver-di! Tentokrát se k nim přidal i zbytek obecnstva, až Pavarottiho donutili, aby nám posloužil nášupem *Nessun Dorma* a *O Sole Mio*. Obecnstvo přímo řádilo, orchestr se neustále klaněl, hvězda se naposledy poklonila a byl konec.

Trvalo nám půl hodiny, než jsme se dostali ven a zahlédli obrovský mercedes, jak právě odjíždí od divadla. „Vsadím se, že je to on," prohlásil Christopher. „Docela by mě zajímalo, kde si dá večeři." Protože neseděl vedle madame, neměl ani potuchy o tom, co se během představení dělo za černou záclonou v zákulisí. Třináct tisíc lidí strávilo večeři s Pavarottim, aniž by o tom měli potuchy. Doufám, že to není naposledy, co přijel do Orange, a že příště na program natisknou i jídelní lístek.

Přednáška na téma pastis

Plechové stolky a okopané rákosové židle stojí ve stínu masivního platanu. Schyluje se k polednímu a obláčky prachu vykopnuté do vzduchu plátkami staršího mužského, šourajícího se přes náměstí, se ostře odráží ve slunci a chvíli se vznášejí. Číšník v kavárně vzhledne od svých novin a pomalu se přijde zeptat, co si dáme.

Přinese malou sklenku, asi tak do čtvrtinky plnou, a dokonce i orosenou karafu s vodou – to se ale stává jen v případě, že se ho znenadání zmocní záchvat štědrosti. Přidáte-li vodu do pastisu, obsah sklenice se zakalí a zabarví do tónu kdesi mezi mlhavě šedou a nažloutlou, a vy ucítíte sladkou vůni anýzu.

Santé. Právě teď pijete pastis, mléko Provence.

Pokud mne se týče, nejsilnější složkou pastisu není ani anýz, ani alkohol, ale *ambiance* – prostředí, a to určuje, jak a kde se má pít. Neumím si představit, že bych ho pil ve spěchu. Nedovedu si ani představit, že bych ho pil v hospodě v Londýně nebo v baru v New Yorku, ani kdekoliv, kde etiketa zákazníkům nařizuje nosit ponožky. Nechutnalo by to tam jaksepatří. Chce to horko, sluneční jas a iluzi, že se zastavil čas. Prostě Provence.

Než jsme se sem přistěhovali, považoval jsem pastis za komoditu, část francouzského rodinného stříbra, vyráběnou dvěma

obrovskými podniky. Mám na mysli Pernod a Ricard, a tím je řečeno vše.

Poté jsem začal objevovat další – Casanis, Janot, Granier a spoustu dalších neobvyklých značek. V jedné hospůdce jsem jich napočítal pět, v jiné sedm. Každický Provensálec, se kterým jsem o věci diskutoval, byl pochopitelně zkušený znalec. A každý z nich mi poskytl naprosto odlišné, důrazné a pravděpodobně nepřesné vysvětlení, včetně kritiky těch značek, které by nenabídl ani vlastní tchyni.

Jen díky naprosté náhodě jsem se setkal s profesorem pastisu. A vzhledem k tomu, že to byl současně i vynikající kuchař, chodit k němu na výuku nepředstavovalo pro mne žádnou újmu na zdraví.

Michel Bosc se narodil poblíž Avignonu a emigroval do Cabrières, pár kilometrů od svého rodiště. Před dvanácti lety si tam otevřel restauraci, *Le Bistro à Michel*, a veškeré výtěžky soustavně investoval zpátky do restaurace. Vybudoval velkou terasu, rozšířil kuchyni a přidal čtyři pokoje pro příliš unavené či přejedené hosty. Vcelku se mu podařilo udělat z restaurace příjemné místo s čilým ruchem.

Avšak přes všechna vylepšení a příležitostný výskyt módní klientely v létě se jedna věc nezměnila. Výčep vedoucí do ulice zůstal tím, čím byl – výčepem vesnické hospůdky. Každý večer se tam vyskytovalo půl tuctu mužských se zahnědlými tvářemi,

oblečených do venkovských modráků, kteří si tam zaskočili jen tak, ne na večeři, ale pohádat se o boules a dát si sklenku nebo dvě. Čeho? No přece pastisu.

Přijeli jsme tam jednoho večera a Michel stál za nálevním pultem a předsedal neformální degustaci. Místní odborníci porovnávali sedm nebo osm různých druhů, a přiznám se, o některých z nich jsem nikdy předtím vůbec neslyšel.

Degustace pastisu vůbec nepřipomíná slavnostní, tlumený a takřka náboženský rituál ve sklepech Burgundska nebo Bordeaux. Tady musel Michel takřka křičet, aby přehlušil mlaskání a cinkot sklenic na plechovém pultu.

„Ochutnejte tady tenhle," nabídl mi. „Chutná jako od maminky. Dělají ho ve Forcalquier." Posunul po pultu mým směrem sklenici a dolil ji vodou z orosené konvice, ve které rachotily kostky ledu.

Upil jsem. Takhle že to dělávaly maminky? Po dvou třech sklenkách budu rád, když čtvernožky vylezu po schodech nahoru do jednoho z těch čtyř pokojů. Podotkl jsem, že mi to připadá dosti silné, a Michel mi ukázal láhev: 45 procent, silnější než brandy, ale pořád ještě v normě, co se týče pastisu, i když slabší než jeden, který mu kdysi někdo daroval. Po dvou sklenkách tamtoho, prohlásil, by měl i dospělý mužský dost a složil by se s úsměvem na tváři, *plof!* Ale byl to speciál, a podle toho, jak na mne Michel

mrknul, jsem usoudil, že se asi poněkud vymykal předepsaným normám.

Zničehonic zmizel z výčepu, jako by si vzpomněl, že má v troubě *soufflé*, ale vzápětí se vrátil s předměty, které postavil přede mne na pult.

„Víte, na co to je?“

Byla tam vysoká sklenice se spirálovým vzorkem a s krátkou tlustou stopkou, nižší zavalitá sklenice úzká jako náprstek, ale dvakrát tak vysoká, a něco, co vypadalo jako zploštělá plechová lžička zdobená symetrickými řádkami dírek. Stvol lžičky byl hned za plochou hlavičkou zakřivený do U.

„Tady byla odjakživa restaurace,“ řekl Michel. „Tyhle věci jsem našel, když jsme dělali stavební úpravy. Viděl jste někdy něco takového?“

Neměl jsem ani potuchy, co to je.

„Za starých dob byly ve všech výčepech. Z těchhle se pil absint.“ Obtočil si jeden ukazováček kolem nosu a nos uhnul stranou, gestem znázorňujícím opilce. Vzal menší skleničku. „Téhle se říkalo *dosette*, je to stará odměrka na absint.“ Sklenka byla tlustá a když jsem ji vzal do ruky, byla těžká jak olovo, ale dobře se držela. Vzal druhou sklenici a lžičku položil přes okraj. Účko ve stvolu přesně pasovalo.

„Bon. Semhle" – poklepal na hlavičku lžičky – „semhle se dal cukr. Pak se lila voda přes cukr a dírkami kapala do absintu. Na konci devatenáctého století to byl nápoj velice módní."

Absint, jak mi Michel vysvětlil, byl zelený likér, který původně destilovali z vína a pelyňku. Nápoj to byl velice hořký, povzbuzující a halucinogenní, návykový a nebezpečný. Vyráběl se ze sedmdesátiprocentního alkoholu a mohl způsobit slepotu, vyvolat padoucnici a šílenství. Říká se, že pod vlivem absintu si Van Gogh uřízl ucho a Verlaine zastřelil Rimbauda. Nazvali podle něj i zvláštní onemocnění – absintismus. Náruživci často zcela pozbyli rozumu a zemřeli. Z tohoto důvodu postavila francouzská vláda v roce 1915 absint mimo zákon.

Jednoho pána ten zákaz ale vůbec nepotěšil. Byl to Jules Pernod, majitel palírny absintu v Montfavetu poblíž Avignonu. Avšak přizpůsobil se době a začal vyrábět nápoj, jehož základem je zákonem povolený anýz. Okamžitě slavil úspěch. Navíc jeho zákazníci zůstávali naživu a chodili si pro další.

„Jak vidíte," řekl Michel, „výroba pastisu se narodila v Avignonu, stejně jako já. Tak si dejte ještě jednu."

Z police vzal láhev Graniera a na to jsem mu řekl, že mám stejnou doma. Granier, „*Mon pastis*", jak říká nálepka, pochází z Cavaillonu. Je to pastis barvy jemnější než ostře nazelenalý Pernod,

a podle mé chuti jemnější. Navíc mám tendenci podporovat místní průmysl, zejména když chutná tak dobře.

Granier mi projel hrdlem a stále ještě jsem nepadl. Michel proto rozhodl, že jako pokračování mé první lekce musím zkusit ještě jeden *grande marque*, abych mohl uvažovat na téma variace chuti a barvy. Nalil mi Ricarda.

Jenže nastala chvíle, kdy už nebylo snadné udržet si nezaujatý a vědecký postoj a srovnávat jeden pastis s druhým. Vlastně mi chutnaly všechny. Chuť mají čistou, jemnou a záludnou. Jeden mohl obsahovat o kapku více lékořice než jeho soused, ale po určitém množství vysoce alkoholických skleniček mi chuťové buňky mírně otupěly. To otupění není nepříjemné a navíc povzbuzuje chuť k jídlu, ale veškeré stopy kritického rozlišení, které jsem byl schopen zaznamenat zpočátku, se mi vypařily již někde mezi druhou a třetí sklenkou. Takže coby znalec pastisu jsem neměl naději. Hlad jsem měl, spokojený jsem byl, ale naději jsem neměl.

„Jak vám chutnal Ricard?“ zeptal se Michel. Odpověděl jsem, že Ricard byl prima, ale že mám dojem, že jsem během první lekce absorboval už dostatek znalostí.

Po několik dní jsem si dělal poznámky, na co všechno bych se ještě chtěl Michela zeptat. Kupříkladu mě zajímalo, jak je možné, že značka je tak dobře známá a společnost si našla své pevné místo

na trhu, a přitom původ nápoje je zahalený stejnou mlhou jako ten zakalený nápoj sám. Kdo vynalezl pastis předtím, než si ho Pernod přivlastnil? Proč zapustil pastis kořeny v Provinci spíše než třeba v Burgundsku nebo na Loire? Zajel jsem zpátky k profesorovi.

Kdykoliv se zeptáte Provensálce na něco o Provinci – ať už jde o počasí, jídlo, historii, zvyky a návyky zvířat či lidí – vždycky se vám dostane přehršle odpovědí. Provensálec rád poučuje, obvykle za podstatného příkrášlování osobními drobnostkami, a to zejména u stolu s jídlem. A tak tomu bylo i tentokrát. Michel připravil oběd v den, kdy restaurace obvykle zavírala, a pozval pár přátel, které popsal coby „*hommes responsables*“, zodpovědné muže, kterým nebude činit žádné potíže doprovázet mě na cestě za poznatky.

Pod velikánským bílým slunečníkem na dvoře restaurace se nás sešlo osmnáct. Byl jsem představen tolika novým tvářím, že si je všechny ani nepamatuji: vládní úředník z Avignonu, vinař z Carpentras, dva manažeři od Ricarda a několik štamgastů z Cabrières. Jeden návštěvník dokonce přišel v kravatě, ale brzy si ji sundal a pověsil ji jako oprátku na vozíček s pitím. Což byl začátek i konec veškerých formalit.

Většina hostů sdílela Michelovu vášeň pro boules a vinař z Carpentras přivezl s sebou několik bedniček vlastního speciálního *cuvée*: vinětky na láhvích zobrazovaly různá stadia hry. Zatímco se chladilo *rosé* a vytahovaly zátky z červeného, štědře rozlévali onen

sportovní nápoj zcela nezbytný pro úspěšné utkání v boules, *le vrai pastis de Marseille, le pastis Ricard*.

Narozen roku 1909 a dosud nezbeda, jak ho popsal jeden z jeho manažerů, poskytl nám Paul Ricard klasický příklad energického a inteligentního využití situace. Ricardův otec byl obchodník s vínem a mladý Paul musel objíždět výčepy a bistra v Marseille. V té době nebyly zákony o alkoholických nápojích příliš přísné a řada hospod si vyráběla svůj vlastní pastis. Ricard se rozhodl, že do toho půjde také, ale na rozdíl od ostatních přidal to, co oni neměli, nadání pro reklamu. *Le vrai pastis de Marseille* třeba ani nebyl o moc lepší než ty ostatní, ale byl dobrý a o moc lepší, co se marketingu týče, díky Ricardovu talentu. Zanedlouho byl jeho pastis nejpopulárnější, v Marseille určitě.

Ricard byl připraven expandovat a dospěl k rozhodnutí, které patrně urychlilo jeho úspěch o řadu let. V oblasti kolem Marseille se pastis prodával všude, byl to lidový nápoj, ale soutěž byla tvrdá. Navíc Marseille se netěšilo té nejlepší pověsti mezi sousedy. (I dnes každého Marseillana považují za chvástala, náfuku, za někoho v podstatě nedůvěryhodného, kdo sardinku vyličí coby velrybu.) Ovšem směrem na sever se dal pastis prodávat jako něco exotického. A čím dále od Marseille, tím se reputace města zlepšovala. Do nápoje se dalo přilít něco jižanského půvabu – takový mírně čtverácký, zrelaxovaný a slunný půvab, který by mohl

zapůsobit na severana přivyklého sychravým zimám a šedé obloze. Takže Ricard se vydal napřed do Lyonu a nakonec do Paříže, a vyšlo mu to. Dnes stěží najdete jedinou hospodu kdekoliv ve Francii, která by neměla láhev *le vrai pastis de Marseille*.

Ten člověk od Ricarda, který mi tuhle historii vyprávěl, mluvil o svém šéfovi se zřetelným zalíbením. Monsieur Paul, tvrdil, byl *un original*. Někdo, kdo každý den přijímal jako výzvu. Když jsem se zeptal, jestli se šéf, tak jako řada ostatních kapitánů průmyslu, plete do politiky, odpověděl mi krátkým zachechtáním. „Politici? Na ty leda zvrací.“ Měl jsem sice k tomuhle postoji určité sympatie, ale představa pastisového barona coby prezidenta Francie se mi zamlouvala a byl jsem si jist, že by volby lehce vyhrál na inzerát *Un Ricard, sinon rien* – dejte si Ricarda, jinak nic.

Ricard ovšem pastis nevynalezl. Právě tak jako Pernod plnil do láhví něco, co tu již dávno bylo. Odkud se to vzalo? Kdo byl ten člověk, který jako první přimíchal anýz, lékořici a cukr do alkoholu? Byl to mnich (mniši totiž z jakéhosi nejasného důvodu měli určitý vztah k alkoholickým vynálezům jako šampaňské a Benediktinka), který se jednoho požehnaného dne kdesi v klášterní kuchyni o tenhle objev zasloužil?

Nikdo u naší tabule nevěděl přesně, jak se první sklenice pastisu na tomhle žízlivém světě objevila, ale je třeba říci, že nedostatek znalostí nikdy nezabrání Provensálci vyjádřit svůj názor coby

nezvratnou pravdu, nebo předělat legendu na věrojatnou dějinnou událost. Nejnepravděpodobnější, zato však nejpopulárnější, byla teorie poustevnická – pokud jde o vynálezy neobvyklých aperitivů, poustevníci jsou téměř na úrovni mnichů.

Tenhle případný poustevník žil v chatrči hluboko v lesích na svazích Lubéronu. Sbíral byliny, které vařil v obrovské bublající kádi, takové té, co používají všechny čarodějnice, kouzelníci a alchymisté. Ty šťávy na dně kádě, které se z bylin vyvařily, se vyznačovaly zvláštními vlastnostmi. Nejenže jimi poustevník tišil svoji žízeň, ale uchránily ho před ranou morovou, která zdecimovala obyvatelstvo Lubéronu. Poustevník byl štedrý muž a podělil se o svůj výrobek s nemocnými, kteří se také vzápětí z moru zotavili. Uvědomil si, zřejmě zrovna tak jako Paul Ricard, že jsou tu určité širší možnosti pro jeho zázračný nápoj, opustil svoji chatrč a udělal to, co by udělal každý poustevník se smyslem pro obchod: odstěhoval se do Marseille a otevřel si hospodu.

O něco méně malebný, nicméně pravděpodobnější důvod, proč se Provence stala rodištěm pastisu bylo, že potřebné složky byly lehce k dostání. Byliny byly levné nebo i zdarma. Většina venkovanů pěstovala svoje vlastní víno a páčila svoje vlastní likéry značky bolehlav, a až donedávna bylo právo pálit vlastní destiláty majetkem rodiny a dědilo se z generace na generaci. Tohle právo vláda sice zrušila, ale zbylo několik *distillateurs*, kteří mají

oprávnění vyrábět až do své smrti sami pro sebe svoje nápoje, takže *pastis maison* – domácí pastis, se stále ještě vyskytuje.

Madame Bosc, Michelova žena, se narodila blízko Carpentras a pamatovala si, že její dědeček si pálil ‚tuplovaný‘ pastis se zakázaným obsahem alkoholu, nápoj, který byl schopen porazit i kamennou sochu. Jednoho dne dědečka navštívil místní četník. Úřední návštěva na služební motorce a v plné uniformě není dobré znamení. Dědeček četníka přesvědčil, aby si s ním přitůkl tím jeho smrt’ákem. Jedna sklenka pastisu, pak druhá a třetí. Co bylo důvodem návštěvy, se nikdo nikdy nedozvěděl, ale dědeček musel dvakrát dojet se svou dodávkou na četnickou stanici. Napřed odvezl bezvědomého četníka a motorku, potom jeho holínky a pistoli, které našel pod stolem.

Tak tomu bývalo. A někde v Provinci tomu tak stále je.

V břiše Avignonu

Za oněch krátkých minut těsně před rozbřeskem poskytuje Place Pie uprostřed Avignonu lehce beznadějný pohled. V architektonickém slova smyslu je to obdoba vesnického voříška. Po dvou stranách náměstí je vidět sice sešlé, nicméně elegantní staré budovy, stojící tváří v tvář obludným památníkům moderního urbanismu na protějších stranách. Absolvent fakulty ‚železobetonové‘ se tam zřejmě vyřádl, poté co mu dali volnou ruku. Nic horšího s tím udělat nemohl.

Uprostřed té bolavé pastvy pro oči naskládali neopracované kvádry betonu coby lavice, na něž se unavený poutník může posadit a pár okamžiků se kochat druhou impozantní ohavností, třemi ušmudlanými poschodími, které jsou během týdne již od osmi ráno nacpány automobily. Důvodem takového množství aut a důvodem, proč i já osobně jsem byl na Place Pie v této denní době, kdy jsem mohl obdivovat nanejvýš růžový nádech rozbřesku na pozadí šedého betonu, byla skutečnost, že nejlepší jídlo v Avignonu je k vidění a prodává se pod parkovištěm, na tržišti *Les Halles*.

Dojel jsem tam pár minut před šestou a zaparkoval na jednom ze zbývajících míst v druhém podlaží. Pode mnou, na náměstí, jsem uviděl dva zpustlíky s pokožkou stejné barvy jako beton, na kterém seděli. Sdíleli litrovku červeného, ze které si střídavě přihýbali. Přišel k nim policajt a pokynem ruky je poslal pryč. Pak tam stál s

rukama v bok a pozoroval, kam jdou. Odšourali se tím shrbeným způsobem poražených, kterým už nic nezbyvá a kteří už nemají kam jít, a usadili se na chodníku na druhé straně náměstí. Policajt pokrčil rameny a odešel.

Kontrast mezi tichou a mdlou prázdnotou náměstí a vnitřkem *Les Halles* byl neočekávaný. Vně dveří bylo město stále ještě ve spánku. Uvnitř bylo jasné světlo, jasné barvy, zmatek, křik a smích. Pracovní den v plném a hlučném rytmu.

Musel jsem uskočit, aby mě nepřejel vozík navršený paletami s broskvemi. Mužský, který ho tlačil, skandoval: „Přejeďu! Porazím!“ a zabočil za roh. Za ním přijížděly další kymácivé vozíky. Rozhlížel jsem se, kam se před tím super rychlým ovocem a zeleninou ukrýt, a zahlédl jsem nápis Bufet. Jestliže mělo být mým osudem, aby mě něco přejelo, tak ať k té tragédii dojde raději v bufetu.

Nápis hlásal, že majiteli tohoto útulku jsou Jacky a Isabelle, a ti se ocitali ve stavu obležení. Bufet byl tak nacpaný, že tři návštěvníci četli jedny noviny a všechny stolky v dohledu byly obsazeny lidmi, kteří přišli buď na snídani nebo, podle toho co jedli, i na oběd. Nedalo se to poznat. Namáčeli si loupáčky do kouřící kávy se smetanou ve velkých těžkých šálcích a vedle stály sklenice s červeným vínem a talíře se salámem v rozříznutých bagetách, dlouhých jako předloktí, nebo pivo a nakrájená horká pizza. Málem jsem dostal chuť na takovou snídani šampionů, čtvrt

litru červeného a chléb se salámem, ale pít před rozbřeskem je odměnou jen pro ty, kteří celou noc pracovali. Dal jsem si kávu a snažil se vystopovat, jestli je v tom zmatku před mýma očima nějaký systém.

Les Halles zabírají prostor odhadem šest set čtverečních metrů a ani centimetr nezůstal nevyužitý. Mezi čtyřmi řadami stánků různých velikostí jsou tři uličky, a v tuto ranní dobu bylo těžké představit si, jak by se k nim zákazníci dostali. Před mnoha z nich byly do výše naskládány palety, pomačkané krabice a podestýlka z papírové vlny, a podlaha byla vyzdobena oběťmi úrazů – ztracenými listy salátu, rozdrcenými rajčaty, fazolkami na útěku – jimž se nepodařilo udržet se během posledního krkolomného úseku rozvážky.

Stánkaři, zaměstnaní psaním cen na tabulky a urovnáváním zboží, se hlasitě dožadovali kávy, kterou jim dodávala servírka od Isabelle. Soudě podle toho, jak s táčem bezchybně vybalancovaným v ruce zdolávala překážky, musela mít akrobatický výcvik. Dokonce držela perfektní rovnováhu i v rizikové oblasti stánků s rybami, kde podlaha byla posetá ledem, který sekali mužští s červenýma rukama a gumovými zástěrami a lopatami ho nakládali na plechové tácy pod ryby.

Chrastělo to jako šterk na skle, ale z druhé strany vším tím hlukem pronikaly jiné, ještě bolestnější zvuky, jak řezníci

nacvičenými a nebezpečně rychlými rozmachy sekáčky přetínali kosti a šlachy. Doufal jsem, s ohledem na jejich prsty, že si k snídani nedali čtvrt litru vína.

O půl hodiny později bylo možné vydat se bez rizika z bufetu. Hromady palet zmizely, vozíky byly zaparkované stranou a doprava probíhala spíš pomocí nohou než na kolečkách. Armáda košťat odstranila zbytky popadaného ovoce a zeleniny, na plastových plackách s bodci se objevily ceny, kasy se odemkly, kafe se vypilo, a v *Les Halles* měli otevřeno.

Nikdy předtím jsem neviděl tolik čerstvých potravin v takovém výběru na tak omezeném prostoru. Napočítal jsem padesát stánků a většina z nich prodávala jen jeden druh zboží. Na dvou z nich prodávali jen olivy – všechny možné druhy oliv na všechny možné způsoby: řecké olivy, olivy v bylinkovém oleji, olivy s červeným pepřem, olivy z Nyons, olivy z Les Baux, olivy, které vypadaly jako malé černé švestky nebo jako podlouhlé zelené hrozny. Měli je srovnané v nakloněných dřevěných kádích, lesknoucích se, jako by každou z nich zvlášť vypulírovali. Na konci byla jediná kád', ve které nebyly olivy. Byly v ní ančovičky z Collioure, naskládané těsněji než sardinky. Byly ostré a slané, jak jsem zjistil, když jsem se k nim sklonil a přičichl. Madame za pultem mi jednu nabídla na ochutnání s macatou černou olivou. Zeptala se, jestli vím, jak se

dělá *tapenade*, pomazánka z oliv a ančoviček. Jedna miska denně, a dožiju se prý stovky.

Další stánek, další specialita: všechno, co peří má. Oškubaní a vyvržení holubi, kapouni, kachní prsíčka, kachní stehýnka, tři různí zástupci kuřecí aristokracie, včetně té nejlepší, *poulets de Bresse*, s červenomodrobílými stužkami jako medailemi. *Légalement contrôlée*, upozorňovaly nálepky, vydané *Comité Interprofessionel de la Volaille de Bresse*. Představil jsem si, jak vážený člen komise uděluje kuřecímu zástupci medaili a poceluje ho přitom na každou stranu zobáčku, jak se ve Francii sluší a patří.

Pak tam měli ryby, žábry vedle žáber na stáncích podél celé jedné stěny, třicet nebo kolik metrů lesknoucích se šupin a téměř živých očí. Hromady ledu, které byly cítit mořem, oddělovaly sépie od červeného tuňáka, ropušnice od mořského vlka, tresku od rejnoka. Pyramidy mušlí, měkkýšů, mořských hlemýžďů, malinkých šedých garnátů a velikých krevet, ryby na smažení, ryby do polévky, humři barvy kalené oceli a záblesky jasné žluti z citronů na mísách na pultu, šikovné ruce s dlouhými tenkými noži, rozřezávající a čistící ryby, a čvachtání gumových holínek na mokré kamenné podlaze.

Blížila se sedmá a na výzvědy začaly přicházet první paničky, přetlačovaly se, šťouraly prstíkem a přemýšlely, co dnes večer uvařit. Trh otevírá v půl šesté a první půlhodina je jen pro

maloobchod a restaurace, ale neviděl jsem nikoho natolik odvážného, že by se postavil do cesty odhodlané avignonské matroně, která se rozhodla uskutečnit veškeré nákupy před šestou. To nejlepší se koupí brzy zrána, říkali nám, a to nejlevnější před zavírací dobou.

Ale copak je možné čekat tak dlouho, když jste obklopeni takovým pokušením? Jen v průběhu několika metrů jsem se asi tak dvanáctkrát v duchu najedl. Mísu hnědých vajíček od drůbeže z volného výběhu jsem si představil jako zapečenou zeleninu se šunkou z Bayonne, kterou měli na vedlejším stánku, a s paprikami, jež byly o metr dál. Vydrželo mi to, než jsem dospěl k lososům a kaviáru. Ale hned vedle byly sýry, salámy, králíci a zajíci, a vepřová paštička, velké světlé kbelíky s *rillettes* z vepřového a s kachním masem naloženým v sádle – byl by hřích neochutnat všechno.

Málem jsem svoje průzkumy přerušil z důvodu pikniku na parkovišti. Bylo tam všechno, co jsem potřeboval – chléb z jednoho stánku, víno z druhého – vše v rozmezí dvaceti metrů, čerstvé a krásně vyložené. Měl jsem snad někdy lepší příležitost začít nový den? Uvědomil jsem si, že moje chuť k jídlu se přizpůsobila prostředí, ve kterém jsem se nalézal, a předstihla mě o několik hodin. Na hodinkách jsem měl půl osmé. Žaludek mi našeptával

poledne. K čertu s hodinkami. Odebral jsem se nabýt morální podpory dalším šálkem kávy.

V Les Halles jsou tři bufety – Jacky and Isabella, Cyrille and Evelyne a nejnebezpečnější z nich Chez Kiki, kde otvírají první láhve šampaňského dlouho před tím, než se většina obyvatel Avignonu probere ze spánku. Uviděl jsem dva velké mužské, jak si připíjí, flétny s šampaňským delikátně v tlustých prstech od hlíny, a ještě víc hlíny na botách. Zřejmě dnes ráno prodali svoje saláty dobře.

V uličkách a u stánků teď bylo plno čile nakupujících místních lidí s podezřívavým výrazem ve tváři, typickým pro ty, kdo hodlají nakoupit jen to nejjemnější, nejšťavnatější a nejlepší. Jedna dáma si nasadila brýle na čtení, aby mohla zblízka prozkoumat řádku kvěťáků, které, podle mne, vypadaly jeden jako druhý. Vzala jeden do ruky, potěžkala ho, zadívala se na jeho uzavřenou bílou hlavu, čichla si a dala ho zpět. To stejné udělala třikrát, než si jeden vybrala, a pak přes brýle ostře sledovala stánkaře, jestli jí ho nevyměnil za jiný, méně dokonalý, ze zadní řádky. Vzpomněl jsem si, jak mě napomenul zelinář v Londýně, abych nic nebral do ruky. Tady by způsobilo veřejné pohoršení, kdyby chtěl někdo něco takového nařídit. Ovoce a zelenina se prostě nekupuje, aniž by si je člověk neosahal. A kdyby se našel stánkař, který by nebyl ochoten v tomhle lidem vyhovět, vyhnali by ho z tržnice.

Les Halles otevřeli v Avignonu již v roce 1910, ale tuhle novou tržnici otevřeli až v roce 1973. To byla veškerá informace, kterou se mi podařilo vyloudit ze slečny v kanceláři. Když jsem se zeptal, kolik se tam toho prodá za den či za týden, jen pokrčila rameny a odpověděla *beaucoup* – moc.

A *beaucoup* toho tam určitě bylo. Lidi si to odnášeli v nacpaných a navršených zavazadlech, otlučenými kufry počínaje a kabelkami, do kterých se vešly nevídané nákupy, konče. Postarší mužík s křivýma nohama, vyhlízejícíma z krátkých kalhot, a s motoristickou helmou dotlačil svůj skútr až ke vchodu a zaskočil si dovnitř pro svůj ranní nákup – plastovou bednu plnou melounů a broskví, dva velikánské, k prasknutí přeplněné košíky a plátěný pytel s tuctem baget. Pečlivě si náklad na mašině rozmístil. Bedna s ovocem, zajištěná pružinou, přišla na nosič za sedadlem, košíky zavěsil po stranách na řídítka, a pytel s chlebem si dal na záda. A když tlačil moped s tím nákladem jídla na celý týden ven, zavolal na jednoho stánkaře „Tak zase zítra!“.

Pozoroval jsem, jak se zařadil do provozu na Place Pie. Malinký motor kýchal a škytal, on měl hlavu skloněnou nad řídítky a bagety mu koukaly z pytle jako zlaté šípy z toulce. Bylo jedenáct a v hospůdce naproti už měli připravené stolky a židle na oběd.

Pohlednice z léta

Trvalo nám tři roky, než jsme si zvykli na to, že žijeme v jednom příbytku, ale na dvou zcela rozdílných místech.

To, co považujeme za normální život, nastává v září. Mimo dny, kdy jsou v městečku trhy, se davy nevyskytují. Během dne jsou okresky poměrně volné, až na traktor a občasnou dodávku. V noci doprava ustane úplně. Ve všech restauracích vždycky najdete místo, možná s výjimkou nedělního oběda. Společenský život je občasný a nenáročný. V pekárně dostanete chléb, instalatér má čas si s vámi poklábosit a pošťák si s vámi rád dá skleničku. Po počáteční explozi během první soboty honební sezony je i v lese ticho. Na každém pozemku jsou vidět ohnuté postavy vinařů v plné práci mezi révou, pomalu se pohybují podél jedné řady tam a podél druhé zpět. Od poledního do dvou je mrtvo.

Jinak tomu je v červenci a v srpnu.

Měli jsme za to, že jsou to měsíce jako každý jiný. Samozřejmě je horko, ale není nutné se tomu nějak zvlášť přizpůsobovat, jen je potřeba zajistit odpolední siestu.

Chyba. Tam, kde žijeme v červenci a v srpnu, je pořád Lubéron, ale není to ten samý Lubéron. Je to Lubéron prázdninový, a veškeré naše pokusy žít normálním životem během nenormálních časů vždy zcela ztroskotaly. Byl to takový neúspěch, že jsme dokonce

uvažovali o tom, že zrušíme léto a odjedeme někam, kde je šedo a chladno, třeba na Hebridy.

Ale kdybychom to udělali, scházelo by nám to. Všecko by nám scházelo, i ty dny a příhody, kterými jsme prošli propocením, podráždění a nadmíru utahaním jako mátohy. Rozhodli jsme se tedy, že se letnímu Lubéronu přizpůsobíme a pokusíme se prožít letní prázdniny tak jako zbytek světa. A stejně jako ostatní budeme posílat pohlednice známým daleko od nás, abychom jim dali vědět, jak báječně se máme. Následuje několik příkladů.

Letiště Marignane

Byly tři hodiny odpoledne a po letadle, které mělo přistát v jednu, stále ještě nebylo ani vidu ani slechu.

Když jsme volali na letiště, tvrdili nám, že přistane včas. Běžná optimistická lež. Vyjel jsem tedy z domu v půl dvanácté a strávil nejteplejší hodinu dne na dálnici za neustálých pokusů vyhnout se náhlému úmrtí uprostřed rojů řízených střel typu ‚malý renault‘, které brzy zrána vystřelují z Paříže s cílem Côte d'Azur. Udivovalo mě, že se ta auta dají řídit, když mají v podstatě všechna čtyři kola ve vzduchu.

Un petit retard, napsali na tabuli s přílety. Malé zpoždění. Nic moc, tři čtvrtě hodiny. Tak akorát na kávu či dvě. Odlet do Oranu se také opozdil a letištní hala byla pokryta kobercem arabských dělníků a jejich rodinek cestujících domů. Děti hnízdlily mezi

přecpanými taškami z modro-bílo-růžové proužkované umělé tkaniny. Tmavé, zbrázděné tváře mužů nabraly trpělivý a rezignovaný výraz.

Dívka u přepážky odpověděla na můj dotaz tím, že ukázala na světelnou tabuli: čtyřicet pět minut zpoždění. Když jsem jí řekl, že let má už hodinu zpoždění, pokrčila rameny a nahlédla do křišťálové koule svého počítače. Je to tak, jak říká tabule. Čtyřicet pět minut. Odletělo letadlo z Londýna? Určitě. Jenže já vím, že je vycvičená v klamání zvědavců, stejně jako všichni ostatní.

Letadlo přistálo těsně před pátou a vybledlí a špatně naladěni cestující se začali trousit ven. Několik prvních hodin dovolené strávili sezením na asfaltu na londýnském letišti Heathrow. Někteří z nich omylem mrskli pas na přepážku, za kterou seděla imigrační pracovnice. Ta se jim pomstila tím, že jejich pas prolistovala stránku po stránce s úzkostlivou a rozčilující důkladností a po každé stránce si navíc naslinila prst.

Naši přátelé se vynořili zmačkaní, ale v dobré náladě. Počkáme pět minut na zavazadla a pořád ještě dojedeme domů včas, abychom si mohli před večeří skočit do bazénu, říkali jsme si.

O čtvrt hodiny později jsme stále ještě čekali u prázdného dopravního pásu. Letecká společnost laskavě zařídila odlišnou dovolenou pro jedno ze zavazadel – Newcastle, Hongkong, kdo ví?

–, takže jsme se zařadili za ostatní trosečníky u přepážky ‚ztráty zavazadel‘.

Domů jsme dojeli v půl osmé, přesně osm hodin poté, co jsem se pro ně vydal.

Saint-Tropez

Cherchez les nudistes! Takto byl vyhlášen neomezený hon na milovníky přírodního koupání. Očekávalo se, že zcela jistě dojde ke zvýšení počtu žádostí o přijetí do služeb místní policie v Saint-Tropez.

Starosta, monsieur Spada, vydal příkaz, že jménem bezpečnosti a hygieny se od této chvíle zakazuje koupání ‚bez‘ na veřejných plážích. „*Le nudisme intégral est interdit,*“ řekl monsieur Spada a obdařil policii plnou mocí zatknout a uvěznit všechny provinilce. Tedy, možná ne uvěznit, ale zajistit je a dát jim pokutu dvacet eur. Nebo dokonce tři sta eur, kdyby šlo o veřejné pobouření. Otázka, kde by měl mít nudista schovaných tři sta eur, vzbudila nebývalý zájem místních obyvatel.

Mezitím si skupinka odpůrců nařízení zřídila utajené velitelství za jednou skálou u Plage de la Moutte. Mluvčí skupinky prohlásila, že nikdo z nich za žádných okolností plavky nosit nebude.

Přijďte, tady se vám bude líbit.

Melounové pole

Faustinův bratr Jacky, šlachovitý malý mužík kolem šedesátky, pěstuje melouny na poli proti našemu domu. Pole je to dosti velké a on na tom dělá sám, všechno ručně. Na jaře ho vídávám už brzy zrána, pracuje šest až sedm hodin, ohnutý jako skoba vykopává motykou plevel, který by dusil jeho úrodu. Nepoužívá žádné postřiky – kdo by taky chtěl jíst chemické melouny? – a mám dojem, že ten tradiční způsob pěstování se mu prostě zamlouvá.

Ted', když melouny zrají, přijde v šest ráno a vybere ty dozrálé. Odveze je do Ménerbes, kde je naloží do mělkých dřevěných lísek. Z Ménerbes je odvezou do Cavaillonu a z Cavaillonu do Avignonu, nebo do Paříže, nebo někam jinam. Jacky z toho má legraci, když si pomyslí, že někde lidé zaplatí slušné peníze jen proto, aby si mohli dát něco tak jednoduchého, jako je meloun.

Když se mi podaří vstát včas, chytím ho, ještě než odjede do Ménerbes. Vždycky se najde pár melounů, které jsou příliš zralé na to, aby někam cestovaly, a on mi je za pár drobných prodá.

Když se vracím domů, slunce vystoupí nad vrcholek hory a náhle mě začne hřát na tváři. Melouny v mých rukou jsou pořád ještě po noci chladné. Dáme si je k snídani, čerstvé a sladké, ani ne deset minut poté, co je sklídl.

Za nálevním pultem

Za určitých okolností přestane být bazén přepychem a stane se životní potřebou. Tyto okolnosti nastanou, když se rtuť teploměru vyšplhá na třicet osm stupňů. Kdykoliv si někdo z našich známých chce pronajmout dům na prázdniny, vždycky je upozorníme na význam bazénu. Někteří dokonce poslechnou.

Jsou ale tací, kteří neposlechnou a už dva dny po příjezdu nám telefonují a říkají to samé, co jsme jim my řekli před několika měsíci. Je tak horko. Příliš horko na tenis, příliš horko na cyklistiku, příliš horko na výlety, příliš horko, příliš horko. Ach, kdyby tu tak byl bazén. Bud'te šťastní, že ho máte.

Následuje pauza plná naděje. Nevím, jestli si to jen představuji, nebo jestli opravdu slyším, jak jim kapky potu stékají na otevřený telefonní seznam.

Domnívám se, že v tu chvíli je třeba nebýt bezohledný, ale nápomocný. Blízko Apt je veřejná plovárna, pokud vám ovšem nevadí, že ji budete muset sdílet s několika sty malých hnědých dervišů na školních prázdninách. Pak je tu moře, sotva hodinku odtud. No, možná dvě hodinky, vezmete-li v potaz prázdninovou dopravu. Nezapomeňte si s sebou vzít láhve s minerálkou, abyste se nedehydratovali.

Nebo si zavřete okenice proti slunci, zůstaňte přes den v chládku a večer hopla! Vyskočíte čerství do večerního vzduchu. Sice se neopálíte, ale nebude vám hrozit úžeh.

Takové brutální a nevhodné návrhy mi proběhnou hlavou těsně předtím, než ten beznadějný hlas náhle nabere veselejší nádech. Ovšemže! Vždyť bychom si mohli zaskočit k vám. Brzy zrána, jen se smočit, předtím než vstanete. Jen se namočit. Ani nebudete vědět, že jsme tam byli.

Přijdou v poledne, a ne sami, ale s přáteli. Zaplavou si. Vyválí se na slunci. A k jejich vlastnímu překvapení dostanou žízeň. A to je ten důvod, proč jsem za nálevním pultem. Žena je v kuchyni a chystá oběd pro šest. *Vivent les vacances* – ať žijí prázdniny.

Malá technická závada

Jedna naše známá se rozhodla, že svoje staré auto dá jako protihodnotu za nové, a mladý prodejce z autosalonu se rozhodl, že ji oblaží svým obchodním uměním. Přestože bylo horko, byl v oblečku a bujně poskakoval kolem nového automobilu, poukazoval na jeho různé vymoženosti a rachotil přitom svými náramky a neustále si upravoval manžety.

Naše známá se obrnila trpělivostí a vydržela to. Pak navrhla, že by se snad hodila zkušební jízda, jakožto skutečná zkouška tolik vychvalovaných předností vozu.

Přirozeně, děl prodejce, ale pozor! A aby to zdůraznil, sundal si tmavé brýle. Tenhle model je daleko temperamentnější než váš starý. Když jsem s ním dnes ráno přijel, i na mne to učinilo patřičný dojem. Jen se dotknete plynu a přímo letíte. Uvidíte.

Po velice pečlivé úpravě sedadla a posledním varování, týkajícím se neuvěřitelné rychlosti, kterou je vozidlo tak dychtivě předvést, předal naší známé klíček od zapalování.

Motor si jedinkrát odkašlal a pak zesnul. Druhý a třetí pokus měly stejný výsledek. Úsměv na mladíkově tváři zmizel. Vypadalo to, že si auto žádá mužné ruky. Zasedl sám do sedadla u volantu, ale nastartovat se nepodařilo ani jemu. To je neuvěřitelné! Co by tomu mohlo být? Otevřel kapotu a pohlédl na motor. Potopil se pod palubní desku a hledal, jestli tam nevisí volný drát.

Co když je tam málo benzínu, zeptala se naše známá? Mladíkovi se jen tak tak podařilo skrýt opovržlivý výraz v tváři. Aby uspokojil tu dámu bez mozku, která si dovoluje klást tak pitomé otázky, otočil klíčkem a zkontroloval měřidlo. Sušší než suché. Vyletěl z auta. Bohužel tento malý autosalon není spojen s čerpací stanicí, a tak není benzin hned po ruce. Mohla by madame přijít dnes odpoledne? Ne? *Merde.*

Nutnost uzavřít obchod se projevila jako silnější než vedro a ztráta pověsti, a tak se ten mladý muž ve slušivém oblečku musel vydat kilometr dolů po silnici s plechovkou a ponechat naši

známou, aby mu pohlídala salon. Zažertovala sice, že si příště, až bude kupovat nové auto, přiveze vlastní benzin, ale vtípek moc nezabral.

Po kolena v levanduli

Zastříhoval jsem levanduli zahradnickými nůžkami, ale moc mi to nešlo a vypadalo to amatérsky. Tucet keříků mi zabral celou hodinu. Když přišla Henrietta s košíkem baklažánů, dostalo se mi vítané příležitosti toho nechat.

Henrietta se podívala nejdřív na levanduli, potom na ty nůžky a potrásla hlavou nad nevědomostí svého souseda. Copak nevím, jak se stříhá levandule? Co to dělám s těmi nůžkami? Copak nemám srp?

Odešla ke své dodávce a vrátila se se zčernalým srpem se starou korkovou zátkou napíchnutou na špičce. Byl kupodivu lehký a natolik ostrý, že bych se s ním i oholil. Několikrát jsem s ním švihl vzduchem, ale Henrietta zase zakroutila hlavou. Zřejmě to chtělo lekci sekání.

Vykasala si sukni a zaútočila na řádek levandule tak, že shrnula dlouhé stonky do snopku a jedním plynulým šmahem je odsekla těsně nad zemí. Během pěti minut pořezala víc než já za hodinu. Vypadalo to, že je to snadné: ohnout, shrnout, odseknout. Nic na tom není.

„Voilà!" řekla Henrietta. „Když jsem byla malá, žila jsem v podhůří Alp a tam jsme měli hektary levandule a žádnou mechanizaci. Všichni používali srp."

Vrátila mi ho zpátky, řekla, ať si dávám pozor na nohy, a odjela za Faustinem na vinici.

Nebylo to tak snadné, jak se zdálo. Můj první keřík vypadal jako neúpravně požvýkaný a ne useknutý chumáč. Uvědomil jsem si, že srp je zcela jistě pro praváky a já coby levák musím změnit techniku a sekat směrem od sebe. Žena vyšla ven a pravila, abych si dával pozor na nohy. V přítomnosti ostrého náradí mi totiž nedůvěřuje. Uklidnilo ji, že sekám od sebe. I přes mé nadání pro sebezranění se nedalo očekávat, že bych si něco amputoval.

Došel jsem k poslednímu keříku a vtom se Henrietta vrátila. Pohlédl jsem na ni, očekávaje pochvalu, a řízl jsem se do ukazováčku až na kost. Krev tekla proudem. Henrietta se mě zeptala, jestli si dělám manikúru. Někdy má dost podivný smysl pro humor. O dva dny později mi přinesla nový srp jako dárek a nařídila mi, že ho nesmím používat bez rukavic.

Vosy alkoholičky

Provensálská vosa je sice malá, ale má d'ábelské žihadlo. Také užívá nečestnou metodu varianty útoku a úprku v bazénu. Plácá

se na vodě za svou nic netušící obětí a čeká, až oběť zvedne ruku a – *tuk* – bodne vás hluboko do podpaždí. Bolí to několik hodin a často ti, kteří to přežijí, se do vody oblékají. Je to taková místní varianta soutěže Miss Mokré tričko.

Nevím, jestli mají vosy všude rády vodu, ale tady ji prostě milují. Plavou u mělkého konce, dřímají v kalužích na dlažbě, pozorují, kdy se objeví nechráněné podpaždí a končetiny jemnějšího druhu. Po jednom katastrofálním dni, během něhož přímé zásahy obdržela nejen podpaždí, ale i vnitřní stehna (některé vosy se zřejmě umí i potápět, zadržovat dech a útočit pod vodou), jsem byl odeslán zakoupit past na vosy.

Po dlouhém pátrání jsem zjistil, že je mají v drogerii v jedné cavaillonské postranní uličce. Měl jsem štěstí, protože za pultem stál odborník přes vosy na slovo vzatý. Ukázal mi poslední model pasti, umělohmotného potomka starobylých skleněných visacích pastí, které se občas najdou na bleších trzích. Tuhle dokonce navrhli speciálně pro použití v okolí bazénů. V případě správné instalace jí vosy nemohou odolat.

Sestávala ze dvou částí. Základnu tvořila kulatá vypouklá miska sedící na třech nožičkách, s trychtýřkem směřujícím nahoru. Jeho vršek byl spojen s miskou a měl za úkol zabránit vosám, které se chytly, aby neuletěly.

To byla, jak pravil odborník, ta jednodušší část. Mnohem složitější, promyšlenější a umělečtější je vnadidlo. Jak přesvědčíte vosu, aby se vzdala prostého potěšení zaútočit na masité části lidského těla a dobrovolně vlezla do trychtýřku? Co ji odláká od bazénu?

Strávíte-li v Provinci určitý čas, zjistíte, že musíte počítat se stručnou instruktáží, kdykoliv si cokoliv kupujete, ať už jde o organicky pěstované zelí (dvouminutová lekce) nebo o novou postel (půl hodinová lekce, nebo i delší, v závislosti na tom, jak moc vás bolí záda). U pastí na vosy očekávejte zhruba patnáct minut. Posadil jsem se na stoličku a naslouchal.

Vosy, jak bylo zjištěno, mají rády alkohol. Některé mají rády sladký, jiné ovocný. Jsou dokonce i takové, které se vám doslova proderou tam, kde cítí anýz. Je to, jak mi sdělil odborník, otázka pokusů, vybalancování příchutí a hutností, než si najdete ten správný recept, který vyhovuje choutkám vaší místní vosí populace.

Navrhl mi několik základních receptů: sladký vermut s medem a vodou, rozředěný rybízovou šťávou, černé pivo s troškou pálenky a neředěný pastis. Jako zvláštní přídavek natřete trychtýřek medem, a pod ním vždycky musíte nechat trošku vody.

Odborník sestavil past na pultu a dvěma prsty simuloval vosu na procházce. Zarazí se, protože ucítí vodu. Prsty se zastavily. Přiblíží se k vodě, a vtom si uvědomí, že o něco výš se skrývá něco daleko

lepšího. Vyleze trychtýřkem nahoru, aby to prozkoumala, skočí do koktejlu *et voilà!* a nemůže ven, jelikož je příliš opilá na to, aby slezla trychtýřkem dolů. Zemře, ale zemře spokojená.

Koupil jsem dvě pasti a vyzkoušel všechny recepty. Fungovalo to na všechny, čímž jsem se utvrdil, že vosy mají vážný problém s alkoholismem. Od té doby, když si u nás doma host nasaje nadmíru silných tekutin, říkáme, že se ztřískal jako vosa.

Lubéronska choroba

Většina letních onemocnění, ať už omezujících pohodlí nebo bolest či únavu způsobujících, je okolím přijímána s pochopením. Od nikoho, kdo se zotavuje z explozivního vlivu přebytku klobásek, se neočekává, že by se zúčastňoval společenského života uhlažené společnosti dřív, než se mu udělá lépe. Totéž platí pro spáleniny třetího stupně způsobené slunečním zářením, otravu po nadměrné konzumaci růžového vína, uštknutí škorpionem, nadbytek česneku nebo závratě způsobené nadměrným vystavením francouzské byrokracii. Jeden trpí, ale je mu dovoleno trpět v klidu a míru.

Vyskytuje se však ještě jedna choroba, horší než uštknutí škorpionem nebo zkažená klobáska, choroba, kterou jsme sami zažili a viděli mnohokrát i u jiných obyvatel tohoto tichého kouta Francie. Příznaky onemocnění se obyčejně objevují v polovině července a vydrží do prvních zářijových dnů. Skelné a krhavé oko, zívání, ztráta chuti k jídlu, vznětlivost, letargie a mírná forma

rozštěpu osobnosti, která je vyjádřena nevysvětlitelným a náhlým nutkáním vstoupit do kláštera.

Nazývá se to *maladie du Lubéron* – lubéronská choroba, čili vlezlá společenská únava. Ostatní projevují nemocným asi tolik soustrasti, jako milionáři, který má potíže se služebnictvem.

Pokud bychom vyšetřili pacienty – to jest stálé obyvatele – uvědomili bychom si, jak se choroba vyvíjí. Usedlíci mají svoji práci, svoje místní přátele, svoji běžnou rutinu. Rozhodli se, že budou žít v Lubéronu a nikoliv v jedné z koktejlových metropolí světa, protože to tak chtěli. Hledali cestu, jak z toho všeho zcela nebo alespoň částečně utéct. Tahle výstřednost se chápe a toleruje nanejvýš deset měsíců v roce.

Zkuste to vysvětlit v červenci nebo v srpnu. Přijede návštěva. Přifrčí letadlem nebo se přiřítí upocená po silnici a dychtí po společnosti. Vyrazíme si s místními! K čertu s houpací sítí a knihou, s vycházkami po lese. K čertu se samotou, my chceme mezi lidi – lidi při obědě, lidi na připití, lidi u večeře –, a tak se pozvání přijímají a oplácejí, a každický den po celé ty dlouhé týdny se odehrává něco společenského.

A když prázdniny končí poslední večeří doprovázenou mnoha láhvemi, i na tvářích návštěvníků je možno pozorovat určité stopy únavy. Netušili, že to tu bude tak živé. A myslí to jen napůl žertem,

když říkají, že se z té dovolené budou po několik dní zotavovat. A je to tady takové pořád? Jak to vydržíte?

Není a nevydržíme. Tak jako mnoho našich známých mezi jednotlivými návštěvami kolabujeme, vážíme si dní bez ničeho a večerů bez společnosti, jíme méně a pijeme méně, a chodíme brzy spát. A každoročně, když se usadí prach zvířený návštěvami, probíráme to s ostatními zhroucenými usedlíky a přemýšlíme, jak to udělat, aby ta léta nebyla takovou zkouškou výdrže.

Všichni souhlasí, že musíme být tvrdší. Naučit se říkat ne častěji než ano. Zatvrdíme svá srdce proti hostu, který nás zaskočí, protože nemůže najít hotel, proti ubohému dítěti bez bazénu, proti zoufalci, který ztratil peněženku. Budme tvrdí. Pomožme, budme laskaví, budme i přihroublí, ale nade vše, budme tvrdí.

A přece je mi to jasné – myslím, že je nám to všem jasné – příští léto to bude to samé. Asi se nám to líbí. Či vlastně líbilo by se nám to, kdybychom z toho nebyli tak utahaní.

Náves

Na návsi zakázali parkovat a podél třech stran postavili stánky a stoly, na čtvrté straně se objevilo lešení osvětlené barevnými žárovkami a na něm pódium z prken. Před kavárnou se obvyklá řádka stolků s židlemi zdesetinásobila, a museli vzít na výpomoc číšníka, aby zvládli tolik hostů roztažených od řeznictví až po poštu. Děti a psi se honí davem, odvážnější děti kradou ze stolů

kostky cukru a utíkají před holemi staříků, kteří na ně výhrůžně, ale ne vážně, mávají. Nikdo dnes nepůjde spát brzy, protože se koná výroční večírek.

Začne to už odpoledne přátelským přípitkem při oficiálním zahájení stánkového prodeje. Místní řemeslníci, čerstvě oholení a s tvářemi lesklými, stojí za stánky se sklenkou v ruce, nebo provádějí poslední úpravy svého zboží. Prodávají se tu hrnčířské výrobky a bižuterie, med a levandulový olej, malby a umělecké řezby, knihy, pohlednice, kožené zboží, vývrtky, pokroucené střenky z olivového dřeva a vzorkované sáčky se sušenými bylinami. Žena, která prodává pizzu, se jen ohání, protože po víně dostávají lidé hlad.

Lidé přichází, pojedí a odchází. Nadejde noc, teplá a klidná, hory v dálce je vidět jen jako černé hrbolky oproti tmavnoucí obloze. Muži z harmonikářského tria na pódiu naladí a spustí první z mnoha dalších *paso dobles*, zatímco rocková skupina z Avignonu, která bude vystupovat později, sedí v baru u piva a pastisu.

Nastoupí první taneční páry – děda a jeho vnučka s nosem přitisknutým na přezku dědova pásku a s nohama hledajícíma rovnováhu na jeho nohou. Přidají se k nim matka, otec a starší dcera a tančí ve trojici. Potom přichází několik postarších párů, které se drží velice upjatě. Tváře těchto mužů a žen jsou plně soustředěny na složité kroky, kterým se naučili před padesáti lety.

Paso doble orchestr okázale ukončí své vystoupení slavnostní fanfárou harmoniky a bubnu a nastoupí rocková skupina. Pět minut se rozechřívají elektronickými výbuchy, které se odráží od kamenných stěn kostela naproti pódiu.

Zpěvačka skupiny, dobře vyvinutá mladá dáma v černých přiléhavých šatech a křiklavě oranžové paruce vzbudila pozornost ještě před tím, než začala zpívat. Starý děda, s kšiltem téměř nad bradou, si přitáhl židli z kavárny přímo pod pódium a usadil se proti mikrofonu. A když zpěvačka začala zpívat, přidalo se k němu ze stínu několik vesnických chlapců, kterým staříkův příklad dodal odvahu, a všichni zírali jako zhypnotizovaní na černou pánev, rotující přímo nad jejich hlavami.

Vesnická děvčata tančila pro nedostatek mužských partnerů spolu, co nejbližší k zádům fascinovaných chlapců. Jeden z číšníků odložil podnos a uklonil se před jednou hezkou dívkou, která seděla s rodiči. Začervenala se a sklonila hlavu, ale matka ji postrčila, ať si jde zatancovat. Jdi, prázdniny se chýlí ke konci.

Po hodině hudby, která málem vyrazila okna ve všech domech kolem návsi, dospěla skupina do finále. S intenzitou hodnou Edith Piaf za jedné z nejsmutnějších nocí, nám zpěvačka věnovala píseň *Comme d'habitude*, jinak též známou coby Sinatrova *My Way* neboli Udělám to po svém, a s oranžovou hlavou skloněnou nad mikrofonem skončila vzlykáním. Starý pantáta pokynul hlavou a

udeřil holí do země. Tanečníci se odebrali do baru, podívat se, jestli zbylo pivo.

Normálně by se na poli za Pomníkem padlých konal ohňostroj. Letos, protože je tak mimořádné sucho, ho zakázali. Ale jinak to bylo prima slavnost. A viděli jste pošťáka, jak tancoval?

Zatkněte toho psa!

Přítel z Londýna, který mi občas zasílá zprávy o událostech mezinárodního významu, jež by mohly uniknout pozornosti našeho místního deníku *le Provençal*, mi poslal výstřížek z novin, a ten mě zneklidnil. Pocházel z listu *The Times* a odhaloval podnikání neskutečně darebné, které dokáže zasáhnout každého Francouze na tom nejcitlivějším místě.

Gang darebů dovážel z Itálie do Francie bílé lanýže (někdy se jim opovržlivě říká „průmyslové lanýže“), obarvené na tmavo vývarem z vlašských ořechů, aby vypadaly jako pravé černé lanýže. Černý lanýž, jak ví každý labužník, má neskonale lepší chuť než jeho bílý bratránek a neskonale vyšší cenu. Dopisovatel *The Times* podle mého názoru podstatně podcenil částky, které se tady platí. Odhadl to na osmdesát eur za kilo, což by způsobilo frontální útok na taková lahůdkářství jako je Fauchon v Paříži, kde jsem viděl lanýže vystavené jako drahokamy za tisíc čtyři sta za kilo.

To však nebyl ten hlavní důvod. Důležitá byla podstata zločinu. Francouzi, kteří sami sebe představují coby strážce světové gastronomie, se nechají podvést padělanými lahůdkami, chuťové buňky to nezaregistrují a tobolek jim někdo vyprázdní jakoby nic. A co horšího, ten podvod se ani nezakládal na tuzemských lanýžích druhé třídy, ale na vybledlém odpadu z Itálie. Z Itálie, panebože!

Kdysi jsem zaslechl jednoho Francouze, jak vyjadřuje svoje názory na italskou kuchyni jedinou větou: napřed nudle a pak nic. A přesto si stovky, možná tisíce italských imitátorů našly cestičku do znaleckých žaludků Francouzů pod tou nejhrubší maškarádou. Taková to byla hanba, že by jeden klidně ronil slzy do svých *foie gras*.

Vzpomněl jsem si na Alaina, který mi slíbil, že mě vezme s sebou na lov lanýžů na úpatí Mount Ventoux a ukáže mi, jak si vede jeho miniaturní prasátko. Když jsem mu ale zavolaal, pravil, že sezona je velice bídná kvůli letnímu suchu. A navíc, pokus s prasátkem skončil neúspěchem. Na práci se nehodilo. Nicméně, pár lanýžů má, pokud bychom měli zájem, a byť jsou malé, jsou dobré. Domluvili jsme se, že se setkáme v Apt, kam potřeboval zajet kvůli psovi.

V Apt je jedna hospůdka a ta je vždy, když se koná trhový den, plná mužských, prodávajících lanýže. Zatímco čekají na zákazníky, tráví čas tím, že jeden druhého podvádí v kartách, a chlubí se, za kolik jsou schopni prodat deset deka hub a bláta projíždějícímu Pařížanovi. V kapsách mají skládací váhy a kapesní nůž s dřevěnou rukojetí, kterým malinko zakrojí do lanýže, aby se zákazník mohl přesvědčit, že je to houba černá. Vůně tabáku a černé kávy v hospodě se mísí s pronikavou až hnilobnou vůní obsahu umazaných plátěných sáčků na stolech. Upíjejí z prvních dopoledních skleniček růžové víno a jejich hovor je většinou tlumený a tajnůstkářský.

Když jsem čekal na Alaina, všiml jsem si dvou mužů, jak se hrbí nad svými sklenicemi, hlavy u sebe, a mezi větami se pokradmu rozhlíží. Jeden z nich si vyndal zlomenou propisku značky Bic a poznamenal si cosi na dlaň. Ukázal to tomu druhému a pak si do dlaně plivl a pečlivě ty důkazy smazal. Co to asi mohlo být? Číselný kód od pokladny vedlejší banky? Nebo varování ‚Neříkej nic! Táhle ten brejlatej mužskej nás pozoruje...‘.

Alain přišel a všichni v hospodě se na něj podívali právě tak jako na mne. Připadal jsem si, jako bych se chystal udělat něco nebezpečného nebo nezákonného, a ne si jen koupit přílohu k omeletě.

Přinesl jsem s sebou výstřižek z *The Times*, ale pro Alaina už to byla stará novinka. Doslechl se o tom od známého z Périgordu, kde tyto zprávy vyvolaly nejen oprávněné pohoršení mezi počestnými obchodníky s lanýži, ale i hrůzná podezření v myslích jejich zákazníků.

Alain přijel do Apt, aby dohodl koupi nového psa na hledání lanýžů, kterého si chtěl pořídit. Majitele sice znal, ale ne moc dobře, a tak počítal s tím, že jednání se může protáhnout. Vyvolávací cena byla dosti vysoká, čtyři tisíce eur, a věřit se nedalo nikomu. Budou muset sjednat polní zkoušky, upřesnit, jak je pes starý, co vydrží a co je schopen vyčenichat. Jeden nikdy neví.

Zeptal jsem se na jeho miniprasátko. Alain pokrčil rameny a prstem si přejel pod krkem. Pes je nakonec jediným řešením, pokud člověk není ochoten akceptovat obtíže s prasetem normální velikosti. Ale najít pravého psa, psa, jehož hodnotu lze vyjádřit jeho vlastní váhou v bankovkách, to není tak jednoduché.

Specializované plemeno psů na hledání lanýžů prostě neexistuje. Většina psů na hledání lanýžů, které jsem kdy viděl, byla malá, nepopsatelná a uštěkaná stvoření, která vypadala, že někde mezi předky, před mnoha a mnoha generacemi, se pravděpodobně vyskytl teriér. Alain sám měl postaršího německého ovčáka, který za mlada podával slušný výkon. Všechno spočívalo v nadání, v instinktu a ve výcviku, ale nikdo nemohl zaručit, že pes, který pracoval dobře pro jednoho majitele, bude zrovna tak dobře pracovat pro majitele nového. Alain se najednou usmál. Vzpomněl si na slavnou historku. Dolil jsem mu a on začal povídat.

Jeden člověk ze St. Didier měl kdysi psa, který byl výborný na hledání lanýžů, alespoň tak to ten člověk tvrdil, a našel je i tam, kde ostatní psi lanýže nikdy nenašli. Po celou zimu, kdy ostatní houbaři chodili domů celí promrzlí s hrstkou nebo nanejvýš s tuctem lanýžů, objevil se vždycky ten člověk ze St. Didier v hospodě s nacpaným pytlíkem. Ten pes byl prostě zázrak a jeho majitel se s ním nikdy nepřestal vychloubat. Říkal mu Napoleon, jelikož jeho nos měl cenu zlata.

Spousta ostatních po Napoleonovi bažila, ale kdykoliv majiteli nabídli, že ho koupí, odmítl. Až jednoho dne přišel do hospody chlap a položil na stůl čtyři cihly, to jest čtyři svazky bankovek, každý jako cihla, celkem čtyřicet tisíc franků. Částka to byla neobvyklá a náš člověk ze St. Didier se po delším zdráhání nechal přesvědčit. Napoleon odjel s novým majitelem.

Po zbytek sezony nenašel pes ani jednoho lanýže. Nový majitel zuřil. Přitáhl Napoleona do hospody a domáhal se zpátky svých peněz. Původní majitel mu řekl, ať zmizí a naučí se, jak správně lanýže hledat. A že prý si takový pitomec psa, jako je Napoleon, ani nezaslouží. Vyměnili si vícero podobných zdvořilostí, ale o vrácení peněz nebylo ani řeči.

Nový majitel se vydal do Avignonu k advokátovi. Advokát mu řekl, tak jako všichni advokáti, že je to šedivá zóna. K takovému případu neexistoval precedent. V dlouhé a pečlivě zaznamenávané historii francouzského práva se nikdy dosud nevyskytl případ psa, který by odmítal vykonávat svou povinnost. Nepochybně to ale byl případ, který by si zasloužil učeného sudího.

Po měsících konzultací obdrželi oba, žalobce i obžalovaný, předvolání k soudu. Soudce, důkladný a svědomitý, se hodlal přesvědčit, že všechny náležitosti jsou na místě, a tak vyslal strážníka, aby zatkl psa a přivedl i jeho k soudu coby svědka.

Jestli přítomnost psa coby svědka pomohla soudci dospět k závěrům nebo ne, se neví, ale vydal následující rozsudek: Napoleon se vrátí k původnímu majiteli, a ten vrátí žalobci polovinu kupní ceny. Polovinu si může ponechat jako kompenzaci za ušlé psí služby.

Bývalý pán a jeho pes byli opět spolu a ze St. Didier se přestěhovali do Carpentras. O dva roky později se případ opakoval, ale v důsledku inflace se jednalo o podstatně vyšší částky. Napoleon a jeho majitel zase provedli to samé.

Jednu věc jsem ale nechápal. Jestliže ten pes byl takový virtuózní hledač lanýžů, tak by na tom byl jeho majitel přece lépe, kdyby ho využíval právě na to. Určitě by vydělal víc než ty půlky sumiček pokaždé, když šel k soudu.

Á, pravil Alain. Předpokládáte, jako všichni ostatní, že ty lanýže v pytlíku vždycky našel Napoleon předtím, než přišli do hospody.

Non?

Non. Lanýže měl ten chlap v mrazáku a jednou dvakrát týdně je vyndal. Ten pes nebyl schopen najít ani kotletku uprostřed řeznického krámu. Měl nos ze dřeva.

Alain dopil. „Nikdy nekupujte psa v hospodě. Jenom když ho uvidíte při práci." Podíval se na hodinky. „Mám ještě čas na jednu sklenku. A vy?"

Já vždycky, odvětil jsem. A znáte ještě nějakou jinou historku?

„Tahle se vám bude líbit, když jste ten spisovatel," řekl. „Stalo se to před mnoha lety, ale prý je to pravda pravdoucí."

Venkovan vlastnil kus pozemku dost daleko od chalupy. Nic moc, jen asi tak dva hektary, ale byly zarostlé starými duby a každou zimu tam našel spoustu lanýžů. Dost na to, aby si po zbytek roku užíval pohodlí. Jeho prase se ani nemuselo moc namáhat. Bylo to, jako by mu pod stromy rostly peníze. Pánbů na něj byl hodný, a blahobyt na stará kolena měl zaručený.

Lehce si představíte, jak se vyděsil, když jednoho rána zpozoroval pod stromy čerstvě rozrytou zem. Někdo tu v noci musel být, buď pes nebo zatoulané prase. O kousek dál našel zašlápnutý nedopalek cigarety: moderní cigaretu s filtrem, ne to, co kouřil on sám. A ten nedopalek určitě neodhodilo zatoulané prase. Bylo to dosti znepokojující.

Šel od stromu ke stromu a jeho nervozita stoupala. Bylo tam víc a víc rozryté země, a pak i škrábance na kamenech, které určitě pocházely od ostrého nože.

Nemohl to být ani jeden z jeho sousedů. Znal je všechny od dětství. Musel to být nějaký cizák, někdo, kdo nevěděl, že ten drahocenný lesík patří jemu.

Jelikož byl soudný, musel si přiznat, že žádný cizák nemohl vědět, jestli ten lesík je soukromý či ne. Oplocení a tabulky stály moc peněz a nikdy předtím jich neměl zapotřebí. Jeho půda byla

jeho půda, každý odtud to věděl. Jenže časy se mění a cizáci si troufají čím dál tím víc do podhůří. Odpoledne zajel do města a koupil tabulky *Propriété privée, Défense d'entrer* a pro jistotu ještě *Chien méchant*. Pracovali na tom se ženou až do tmy a přitloukli je kolem celého pozemku.

Přešlo pár dní bez jakýchkoliv známek vetřelců s nožem na lanýže, a tak se venkovan uklidnil. Bylo to asi vcelku prosté nedopatření, i když mu bylo dost divné, proč by si někdo neúmyslně vyšel na lanýže v noci.

Načež k tomu samému došlo znovu. Výstražné tabulky ignorovali, zem rozryli a kdo ví, kolik těch vzácných černých valounů pod rouškou noci ukradli. To už nebyl nevinný omyl amatérského houbaře. Šlo o pytláka, nočního zloděje, který si troufal vydělat na staříkově jediném zdroji příjmů.

Venkovan se ženou to v tu samou noc celé probrali, když seděli v kuchyni a posilňovali se polévkou. Samozřejmě mohli jít na policii. Ale jelikož lanýže – či vlastně peníze, které na lanýžích vydělali – oficiálně neexistovaly, nebylo radno zaplétat do toho oficiální orgány. Ptali by se, o kolik přišli, na kolik si ty lanýže cení, a tak dále. Soukromá informace má raději zůstat v soukromí. Kromě toho vám žádný trest za pytláčení, i kdyby šlo o vězení, nenahradí ušlý zisk tisíc franků zrovna teď nacpaných do pytlákových nepočestných a bezedných kapes.

A tak se ten pár rozhodl, že spravedlnosti musí být dosaženo daleko uspokojivěji. Venkovan zašel za dvěma sousedy, kteří pochopili, co je nutno učinit.

Souhlasili s tím, že mu pomohou, a po několik dlouhých chladných nocí tam všichni tři čekali mezi doubkou s brokovnicemi a vraceli se až ráno lehce pod vlivem řady doušků marců, kterým si museli pomáhat proti chladu. Až konečně, jedné noci, když se oblaka honila přes tvář měsíce a mistrál je všechny tři kousal do tváří, spatřili světla automobilu. Auto zastavilo na konci cesty, nějakých dvě stě metrů od nich.

Motor se zastavil, světla zhasla, dveře se otevřely a tiše přibouchly. Bylo slyšet hlasy a rozsvítila se baterka, která se pomalu blížila k nim.

První v lesíku byl pes. Zastavil se, ucítil ty tři a zaštěkal vysokým nervózním hlasem. Pytlák ho vzápětí utišil *pšššt!* Tři mužští přiložili své prokřehlé ukazováčky na spouště a jeden z nich namířil na vetřelce silnou baterku, kterou si na přepad zvláště nachystal.

Kužel světla je zachytil v okamžiku, kdy vstoupili na mýtinu. Byl to párek, obyčejní a postarší lidé. Žena nesla malý pytel a muž baterku a nůž. Bránit se neměli čím a s hlavními pod nosem se přiznali bez mučení a rychle, že tu byli už předtím a lanýže ukradli.

Kolik bylo těch lanýžů, zeptal se venkovan. Dvě kila? Pět? Víc?

Pytláci mlčeli a naši tři spravedliví rovněž, zatímco uvažovali, co mají dělat. Spravedlnosti je třeba učinit zadost, a co je nejdůležitější, musí vrátit peníze. Jeden z nich zašeptal cosi majiteli lesa do ucha a ten přikývl. Tak tohle je to, co s vámi uděláme. Vynesl rozsudek improvizované poroty.

Kde máte banku? V Nyonu? *Ah bon.* Vydáte-li se teď na pochod, dorazíte tam zrovna když budou otvírat. Vyberete třicet tisíc franků a přijdete s nimi sem. A než se vrátíte, necháme si tu vaši ženu, vaše auto a vašeho psa.

Pytlák se vydal na čtyřhodinový pochod do Nyonu. Psa dali do kufru auta, ženu usadili na zadní sedadlo a oni tři se tam také vměstnali, jelikož noc byla chladná. Mezi doušky marců si zdřímli.

Nadešlo svítání, pak ráno, a pak...

Alain se zarazil. „Vy jste spisovatel," řekl. „Jak si myslíte, že to dopadlo?"

Vymyslel jsem si pár finále, ale ani jedno správné. Alain se tomu smál.

„Skončilo to úplně jednoduše, a vůbec ne dramaticky," pokračoval. „Jedině snad pro jeho ženu. Pytlák šel do banky v Nyonu, vybral všechny peníze, co měli, a – *pouf!* – zmizel."

„Nikdy už se nevrátil?"

„Už ho nikdy nikdo nespatrił."

„Ani jeho žena?"

„Ta určitě ne. Neměl ji rád.“

„A co venkovan?“

„Hněval se až do smrti.“

Alain prohlásil, že bude muset jít. Zaplatil jsem mu za lanýže a popřál štěstí s novým psem. Když jsem dojel domů, rozřízl jsem jeden lanýž na půl, abych se ujistil, že je černý skrz naskrz. Alain sice dělal dobrý dojem, ale jeden nikdy neví.

Jak vidět život skrz růžové brýle

Stávají se z vás domorodci.

Nevím, jestli to mínil jako vtip, urážku nebo poklonu, ale přesně tak to ten člověk z Londýna řekl. Zastavil se u nás neočekávaně cestou k moři a zůstal na oběd. Naposled jsme ho viděli před pěti lety. Očividně ho zajímalo, jaký vliv na nás má život v Provinci, a pozorně zkoumal známky našeho morálního a fyzického úpadku.

My sami jsme si nebyli vědomi nějakých zvláštních změn, ale on si jimi byl jist, i když pro ně neměl žádný hmatatelný důkaz. Jelikož nenašel jediný zřetelný příznak, například *delirium tremens*, chátrající angličtinu či předčasnou senilitu, zařadil nás do neurčitého, vše zahrnujícího šuplíku označeného 'stávají se z vás domorodci'.

Když odjel ve svém nablýskaném automobilu s telefonní anténou vlající ve vánku, zadíval jsem se na náš mrňavý uprášený citroën, který byl, pokud šlo o komunikační prostředky, zcela nedotčen. To byla určitě domorodá kára. A také jsem měl na sobě na rozdíl od našeho návštěvníka směřujícího na Côte d'Azur domorodé ošacení – starou košili, krat'asy – a byl jsem bos. Pak jsem si uvědomil, jak často se během oběda díval na hodinky, protože se měl se svými přáteli setkat o půl sedmé v Nice. Nikoliv později, nikoliv během večera, ale v půl sedmé. Přesně. My jsme už dávno opustili

dodržování času na tak vysoké úrovni, a to zejména z důvodu nedostatku podpory místních obyvatel. Žili jsme si podle pravidel randíček v dobu přibližnou. Další domorodý návyk.

Čím víc o tom uvažuji, tím víc si uvědomuji, že jsme se opravdu museli změnit. Neřekl bych, že se z nás stávají domorodci, ale mezi naším starým způsobem života a tím, jak žijeme dnes, je řada rozdílů. Museli jsme se přizpůsobit, ale nebylo to až tak těžké. K většině změn došlo postupně, příjemně a takřka nepozorovaně. A myslím, že všechny ty změny byly k lepšímu.

Už se nedíváme na televizi. Nebylo to jakési puritánské rozhodnutí vzdát se televize ve prospěch intelektuálnějších zábav. Prostě k tomu došlo. V létě se koukání na televizi nedá srovnat s pozorováním večerní oblohy. V zimě televize nemůže nahradit večeri s přáteli. Televizor jsme odnesli do komory a získali tak víc místa pro knihy.

Jíme lépe než dříve, a pravděpodobně levněji. Není možné žít ve Francii a zůstat imunní vůči národnímu nadšení pro jídlo, a kdo by taky chtěl? Proč si z každodenní potřeby neudělat něco potěšujícího? Zapojili jsme se do gastronomického rytmu Provence a využívali zvláštních nabídek, které na nás v průběhu roku příroda nachystala: chřest, malinké zelené fazolky, tenké jako zápalky, obtloustlé fazolové lusky, třešně, baklažány, cukety, papriky, broskve a meruňky, melouny a hrozny, houby, olivy, lanýže –

každé roční období přináší svoje zvláštní speciality. S výjimkou mimořádně drahých lanýžů je všechno ostatní doslova za babku.

S masem je to jiné. Nad cenami v řeznictví někdy jen zamrkáme. V Provinci není rozšířen chov skotu, takže když se Angličan vydá po stopách své nedělní hovězí pečeně, musí se vyzbrojit šekovou knížkou a trpělivostí. Hovězí není ani levné, ani křehké. Ale jehněčí, zejména z okolí Sisteronu, kde ovce samy sebe nakládají do bylinek, chutná tak, že by byl hřích kazit je mátovou omáčkou. A pokud jde o čuníky, každý kousek masa je výborný.

Tak jako tak jíme méně masa. Příležitostně si dáme kuře z Bresse, které prošlo kontrolou, v zimě divokého králíka od Henrietty, nebo, když se ochladí a mistrál duje kolem domu, dáme si *cassoulet*. Maso každý den je zvyk minulosti. Dá se koupit spoustu jiného: ryby ze Středozemního moře, čerstvé těstoviny, tucty různých chlebů, stovky sýrů. Existuje nespočet receptů na zeleninová jídla. Možná je to změnou jídelníčku, možná tím, že vaříme na olivovém oleji, ale oba jsme zhubli. Ne moc, ale dost na to, abychom překvapili přátele, kteří očekávali, že se z nás stanou nadmutí tlustoši. Občas se to stává lidem, kteří vynikají chutí k jídlu a mají to štěstí, že žijí tady.

I když to původně nebylo naším záměrem, dopřáváme si více tělesného pohybu. Nemám na mysli ty zasmušilé cviky inzerované vyhublými ženami v trikotech, ale přirozený pohyb v klimatu, které

vám dovoluje strávit osm nebo devět měsíců z roku více méně venku. Ukázněnost s tím nemá co dělat, kromě drobných úkonů, které je potřeba pravidelně dělat: nosit dříví do krbu, plít plevel, čistit příkopy, sázet rostliny a zastříhovat je, ohýbat se a zvedat věci. A denně za každého počasí chodit a chodit.

Bývají u nás návštěvy, které nevěří, že chůze může být namáhavá. Každý přece chodí, říkají. To přece není žádné cvičení. Nakonec, když na tom trvají, je vezmeme na procházku se psy. Prvních deset minut jdeme po rovině, po cestičce na úpatí, což je snadné a vcelku nenáročné. Člověk se příjemně nadýchá čerstvého vzduchu a podívá se na Mont Ventoux v dáli. Ale jaký je to pohyb? Nezdá se, že by nám došel dech.

Pak se stočíme na cestu vedoucí do cedrového lesa, který roste na výběžku Lubéronu. Povrch stezky se změní z písku posypaného jehličím ve šterk a suť. Začneme stoupat. Po pěti minutách jim dojdou posměšné poznámky o procházkách coby cvičení pro starce. Po deseti minutách už není slyšet vůbec žádné poznámky, jen těžké dýchání a občas zakašlání. Stezka se kroutí kolem balvanů a musíte se shýbat pod větve až skoro k zemi. Na vršek nedohlédnete, abyste se povzbudili. Vidět je jen tak na sto metrů, kde úzká strmá stezka mizí za dalším útesem. Pokud vám dech ještě stačí. Potřebujete ho, abyste si mohli zanádat, když se vám na kamenech suti zvrtné kotník. Nohy a plíce vám hoří.

Psi jdou před námi a zbytek výpravy se v nepravidelném odstupu pohybuje za nimi. Ti nejméně fit klopýtají poslední, sehnutí a s rukama na stehnech. Pýcha jim brání v tom, aby to vzdali. Těžce dýchají, neústupně jdou vpřed s hlavou skloněnou a dělá se jim zle. Už nikdy nenazvou chůzi pochybným cvičením.

Když vystoupíte až na vrchol, je vám odměnou tichá a mimořádná krajina, někdy až děsivá, ale pokaždé krásná. Cedry jsou velkolepé, a když jsou v zimě ověšeny závoji sněhu, jsou přímo kouzelné. Za nimi směrem k jihu svah příkře klesá, šedý a rozeklaný, občas změkčený tymiánem a klečí, která vyrůstá z každé nic neslibující pukliny ve skále.

Za jasných dnů, když vane mistrál a vzduch jen září, je vidět do dáli až na moře, a všechno se zdá zaostřené a jaksí zvětšené. Máte pocit, že jste stovky kilometrů daleko od všeho dění světa. Jednou jsem potkal starého sedláka na cestě, kterou lesní správa upravila mezi cedry. Jel na prastarém kole, na rameni měl pušku a za ním klusal pes. Oba jsme byli překvapeni, že vidíme jinou živou bytost. Obvykle tu není tak rušno a jediný zvuk, který slyšíte, je vítr hýbající stromy.

Dny míjí pomalu, ale týdny ubíhají. Rok si teď odměřujeme způsobem, který nemá nic společného s deníkem a s konkrétními daty. V únoru kvetou mandloně a následuje pár týdnů obvyklé jarní paniky v zahradě, když se snažíme dohnat práce, o kterých jsme

celou zimu jen mluvili. Jaro je směsicí třešňových květů a nepřeberného množství plevelu. A první hosté, kteří si dělají naděje na subtropické teploty, přijedou většinou do deště a větru. Léto někdy začíná v dubnu. Nebo v květnu. Dozvíme se to podle toho, že přijede Bernard a pomůže nám odkrýt a vyčistit bazén.

Máky v červnu, sucho v červenci a bouřky v srpnu. Vinná réva začne rezavět, myslivci se probouzejí z letního spánku, sbírají se hrozny, voda v bazénu štípe každý den víc a víc, až už se to téměř nedá vydržet, a nakonec je tak studená, že se dá přežít nanejvýš jeden masochistický skok v pravé poledne. Zřejmě je konec října.

Zima je plná dobrých předsevzetí, některá z nich dokonce uskutečníme. Skácíme uschlý strom, postavíme zeď, natřeme staré kovové zahradní židle a když nám zbude trochu času, chopíme se slovníku a budeme pokračovat v boji s francouzštinou.

Naše francouzština se zlepšila a pomyšlení na večírek strávený ve výlučně francouzské společnosti není už tak hrozné, jako zpočátku. Ale abych použil frázi, kterou si pamatuji ještě ze školy, vždycky je co zlepšovat. Musíme se více snažit. A tak se probíráme knihami od Pagnola a Maupassanta, kupujeme si *le Provençal*, posloucháme zprávy v rozhlase, které obvykle čtou jako kulomet, a snažíme se rozluštit záhady jazyka, o kterém nám neustále tvrdí, že je naprosto logický.

Osobně se domnívám, že jsou to pohádky, které si vymysleli Francouzi, aby zmátli cizince. Kde je logika kupříkladu v rodech, které přidělili podstatným jménům a jménům vlastním? Proč je řeka Rhône rodu mužského a řeka Durance rodu ženského? Jsou to obě řeky, a pokud musí mít pohlaví, proč nemají pohlaví stejné? Když jsem se zeptal jednoho Francouze, aby mi to vysvětlil, vytasil se s disertací na téma prameny, řeky a přítoky a podal mi z jeho pohledu zcela logické a úplné vysvětlení. Pak pokračoval s oceánem rodu mužského, mořem rodu ženského, jezerem rodu mužského a rybníkem rodu ženského. I ta voda z toho musela být zmatená.

Jeho proslov nezměnil nic na mém názoru, že rody si ve Francii vymysleli proto, aby lidem zkomplikovali život. Přidělili je zlomyslným a náhodným způsobem a občas kavalírsky přehlédli i anatomické podrobnosti. Vagina se francouzsky řekne *vagin*. *Le vagin*. Je rodu mužského. Jak může udivený student kdy doufat, že zvládne logiku jazyka, ve kterém vagina je rodu mužského?

Pak je tu obojpolhavní *lui*, které čeká, aby vás zaskočilo na začátku mnoha vět. Normálně *lui* znamená on. Jsou případy, kdy *lui* znamená ona. Často se stane, že jsme ponecháni v nejistotě, o kterého *lui* v tom či onom případě kráčí, než dojde o něco později k vysvětlení, jako kupříkladu ve větě: *Je lui ai téléphoné* (zatelefonoval jsem mu), *mais elle était occupée* (ale měla obsazeno). Dobře, záhada se v tomto případě vyjasnila vcelku brzy, ale

nováček tu lehce zakopne, zejména jedná-li se o křestní jména těch *lui*, které pokřtili směsicí jmen mužských se jmény ženskými (Jean-Marie nebo Marie-Pierre).

A to ještě není to nejhorší. Ke zvláštním a nepřirozeným situacím dochází denně ve formalitách vládnoucích francouzské skladbě větné. V nedávném novinovém článku, popisujícím svatbu rockové legendy Johnnyho Hallydaye, přerušil autor náhle výčet toho, co měla na sobě nevěsta, aby mohl pochválit ženicha. „*Il est*” - on je (v rodu mužském) „*une grande vedette*” - velká hvězda (v rodu ženském). V průběhu jediné krátké větičky si zpěvák nechal změnit pohlaví. A to v den své svatby, prosím.

Muselo to být kvůli všem těm zamotaným obrátům a změnám, že se francouzština po staletí užívala coby jazyk diplomacie, zaměstnání to, ve kterém jednoduchost a zřetelnost nikdy neshledávali ani potřebnou, ani žádoucí. Zajisté, opatrná konstatování, která byla navíc zamlžena formálnostmi, a která nabízela několik rozlišných významů, vyústila pro velvyslance v daleko méně nepříjemností než vyjádření v jednoduchých větách přímých. Podle Alexe Driera je diplomat člověk, který se zamyslí dvakrát předtím, než neřekne nic. Jazykové jemnůstky a významná neurčitost jsou považovány za nevyhnutelné, a je možné, že vynalezli francouzštinu, aby umožnili jazykovým plevelům zakořenit se v kterékoliv skulině uvnitř vět i mezi nimi.

Ale je to libozvučný, ohebný a romantický jazyk, i když si podle mne nezaslouží tu úctu, kterou od vás vyžaduje ta část výuky francouzštiny, kterou ti, kteří francouzštinu považují za národní bohatství a za zářivý příklad toho, jak by všichni měli mluvit, nazývají '*cours de civilisation*'. Klidně si umím představit tu hrůzu, kterou tihle puristé pocítují, když naslouchají cizím hrůzám, které se denně vtírají do hovorové francouzštiny.

Tato plíseň se zřejmě začala šířit do Francie z druhého břehu kanálu v době, kdy v Paříži zdomácněl výraz *le weekend* a když majitel jednoho nočního klubu na Pigalle nazval svůj podnik *Le Sexy*. Nutně to vedlo k zavedení neslušného návyku *le weekend sexy*, což sice potěšilo pařížské hoteliéry, ale nikoliv hoteliéry na druhé straně kanálu, například v Brightonu a jiných eroticky méně pozeňnaných pobřežních resortech.

Invaze cizích slov do francouzštiny se neomezila na ložnici, ale pronikla i do kanceláří. Francouzský manažer tak získal *le job*. Když je toho na něj moc, shledá, že je víc a více *stressé*, patrně i z toho důvodu, že se od něj žádá, aby byl *un leader* v té džungli nazývané *le marketing*. Ten přetažený ubožák nemá ani čas na to, aby si dal tradiční tříhodinový oběd a musí se spokojit s *le fast-food*. To jsou jedny z nejhorších příkladů nového jazyka zvaného *Franglais*. Povznešení pánové z Académie Française tím děsně trpí a já se jim ani nedivím. Takovéto hrubiánské nájezdy na jejich

elegantní jazyk jsou *scandaleux*, neboli, abych se vyjádřil moderněji, *les pits*.

Postupné šíření Franglais je mimo jiné zapříčiněno i tím, že ve francouzštině je méně slov než v angličtině. To přináší svoje specifické problémy, jelikož jedno slovo může mít několik významů. Když například řeknete v Paříži „*je suis ravi*“, znamená to běžně „jsem skutečně potěšen“. V Café du Progrés v Ménerbes má slovo *ravi* význam zcela odlišný, méně zdvořilý, a větu byste přeložili jako „jsem místní idiot“.

Abych mohl skrývat své vnitřní zmatky a vyhnul se alespoň některým nástrahám jazyka, naučil jsem se mručet jako domorodec a vydávat takové krátké, ale významné zvuky – ostré krátké nadechnutí, mlasknutí jazykem, přitakání ve stylu *beh oui* – které tu používají jako konverzační můstek mezi jedním předmětem a tím, který následuje.

Ze všech nejohlednější, a tudíž nejužitečnější je kratoučké a patrně velice názorné slovní spojení *ah bon*, kterým se přitaká bez otazníku. Myslel jsem si, že to doslova znamená něco jako dobře, dobře, ale není tomu tak. Typická výměna informací s patřičnou dávkou špatných zpráv by mohla vypadat následovně:

„Mladý Jean-Pierre je na tom opravdu špatně.“

„*Oui?*“

„*Beh oui*. Vyšel z hospody, sedl do auta, přejel pekaře, vjel do zdi, proletěl předním sklem, rozrazil si hlavu a zlomil si nohu na čtrnácti místech.”

„*Ah bon*.”

Závisí to na intonaci. *Ah bon* může vyjádřit šok, nedůvěru, nezáměr, podráždění i radost – což je znamenitý rozsah pro dvě kratičká slova.

Podobně je možné vést podstatnou část kratšího rozhovoru pomocí dvou dalších jednoslabičných slovíček – *ça va* – což doslova znamená jde to. Každý den, v každém místě v Provinci, se známí setkají na ulici, rituálně si potřesou rukama a pronesou rituální zaklínadlo:

„*Ça va?*”

„*Oui, ça va, ça va. Et vous ?*”

„*Bohf, ça va*.”

„*Bieng. Ça va alors*.”

„*Oui, oui. Ça va*.”

„*Allez. Au 'voir*.”

„*Au 'voir*.”

Tato slova nevyjadřují dostatečně obřadnost výměny, kterou doprovází ozdobné krčení ramen, povzdechy a zadumané pomlky. Vydrží jim to někdy dvě až tři minuty, zejména, když příjemně hřeje slunko a nic důležitého nikoho nehoní. A tento neuspěchaný a

příjemný obřad s ostatními sousedy se pochopitelně může v průběhu ranních pochůzek opakovat i několikrát.

Je klidně možné, že po několika měsících takových nekomplikovaných setkání podlehnete sebeklamu, že počínáte zvládat hovorovou francouzštinu. Dokonce strávíte několik příjemných večerů s Francouzi, kteří prohlásí, že vám rozumí. Z těch se stanou víc než známí, stanou se vašimi přáteli. A když oni sami usoudí, že nastala ta pravá chvíle, obdaří vás přátelstvím ve formě hovoru, což vám přinese nečekanou škálu příležitostí, jak se znemožnit. Namísto toho, aby vás oslovovali *vous*, – vy –, začnou vám říkat *tu* nebo *toi* – ty. Je to forma daleko intimnější, která dokonce má vlastní sloveso – *tutoyer* – tykati si.

Ten den, kdy Francouz opustí formální oslovení *vous* a začne vám důvěrně tykat – *tu*, musíte brát vážně. Je to neklamná známka toho, že po týdnech až měsících, a někdy i létech, se rozhodl, že se mu zamlouváte. Bylo by malicherné a ne zrovna přátelské, kdybyste to neopětovali. Takže ve chvíli, kdy už konečně máte pocit, že jste zvládli mluvnická úskalí *vous* a všechny plurály, které s tím souvisí, skočíte po hlavě do soustavy *tu* (pokud ovšem nenásledujete příklad bývalého prezidenta Giscarda d'Estaing, který prý vyká i manželce).

Potácíme se tedy vpřed, dopouštíme se všech možných hříchů proti mluvnické a rodům, obcházíme dlouhými oklikami úskalí podmiňovacího způsobu a propasti naší slovní zásoby a doufáme,

že se naši přátelé příliš nepohoršují nad tím, jak ničíme jejich rodný jazyk. Jsou zdvořilí a tvrdí, že jimi naše francouzština neotřásá. Mírně o tom pochybuji, ale nepochybuji o jejich odhodlání projevit nám pohostinnost, abychom se cítili jako doma. A tak se každodenně setkáváme s hřejivým pocitem, který nezávisí jen na slunečním svitu.

Takové jsou naše zkušenosti. Neplatí to vždycky a dost lidí nám to nevěří. Někteří nám to dokonce mají za zlé. Obvinili nás i z kriminální veselosti, z toho, že přivíráme oči nad menšími problémy a že schválně ignorujeme to, čemu se říká temná stránka provensálského charakteru. To je výhrůžné klišé a často ho vystavují na odiv zdobné přívlastky jako nečestnost, lenost, pověřčivost, chamtivost a brutalita. Jako by to byly výlučně místní chyby, jimž bude cizinec – počestný, pilný, bez předsudků a v podstatě bez chyb – vystaven poprvé v životě.

Samozřejmě že jsou v Provinci mezi lidmi darebové a fanatici, stejně jako všude jinde. Ale my jsme vcelku měli štěstí a Provence k nám byla laskavá. Nebudeme nikdy víc než stálí návštěvníci v zemi, která patří někomu jinému, ale přivítali nás a my jsme tu spokojení. Nelitujeme se, stěžujeme si jen málo a radujeme se.

Merci, Provence.

POZNÁMKY K PŘEKLADU

1

le supercochon – superprase

foie gras – husí játra

tant mieux – tím lépe

Rabasses de Ma Colline – lanýže mých hor

un bon paquet – pěkný balík

chien truffeur – pes vyhledávající lanýže

2

très délicat – velmi jemná

en panne – porucha

très fort – velmi silný

3

N'est-ce pas? – není-liž pravda?

Comme il est beau – jak je krásný

fait accompli – hotová věc

4

impeccable – bezvadný, stoprocentní

entre chien et loup — za soumraku

5

transit intestinal – průchod střevem

peut-être – asi, možná, snad
bonne soirée – hezký večer
bon weekend – hezký víkend
C 'est un suppositoire – to je čípek

6

C'est vrai? – je to pravda?
Vous rigolez? – žertujete?

7

impec – bezvadný
Le restaurant est ouvert – restaurace je otevřená
pique-niquer – jít na piknik

8

cambrioleurs – bytoví zloději
Quelle horreur! – jaká hrůza!
décontracté – uvolněný
Aucun problème – žádný problém

9

un petit inconvéient – trošku nepříjemné
postérieur – zadek
très important – velice důležité
jamais – ne, nikdy

10

romanichels – cikáni

chose extraordinaire – zvláštní věc

11

huissier – soudní vykonavatel

12

sangliers – divočáci

D'accord – je to jasné?

14

insalata di carciofi — artyčokový salát

zuppa di fagiola alla Toscana — fazolová polévka po toskánsku

sogliole alla Veneziana — platýz po benátsku *tortellini con funghi e piselli* — těstoviny plněné houbami a hráškem

formaggi — sýr

granita di limone — citronová zmrzlina

grappa — pálenka

15

santé — zdraví *soufflé* —

nákyp

17

Cherchez les nudistes! — hledejte nudisty! *intégral*

— celý, komplexní *interdit* — zakázaný **18**

propriété privée — soukromé vlastnictví *défense*

d'entrer — zákaz vstupu *chien méchant* — zlý pes

OBSAH

PŘEDMLUVA.....	4
JAK JSEM KUPOVAL LANÝŽE OD MONSIEURA X	8
ZPÍVAJÍCÍ ROPUCHY V ST. PANTALÉON.....	23
KLUK.....	34
NAPOLEONI NA ZAHRADĚ	44
INVALIDÉ.....	58
ANGLICKÝ RAK.....	70
JAK SE LZE PŘEHOUNOUT PŘES PADESÁTKU, ANIŽ SE ČLOVĚK DOPUSTÍ DOPRAVNÍHO PŘESTUPKU	81
POLICAJT	92
SOUSTO ZA SOUSTEM S LABUŽNÍKEM PŘEBORNÍKEM	104
SPORTOVNÍ A MÓDNÍ REPORTÁŽ Z PŘEHLÍDKY PSŮ V MÉNERBES	122
JAK DĚLALI REKLAMU VE VOGUE.....	132
VĚTŠINOU SUCHO S OBČASNÝMI PŘEHÁŇKAMI.....	148
V CHÂTEAUNEUF-DU-PAPE SE NEVYPLIVUJE	159
VEČEŘE S PAVAROTTIM	172
PŘEDNÁŠKA NA TÉMA PASTIS	181
V BŘIŠE AVIGNONU	192
POHLEDNICE Z LÉTA	200

ZATKNĚTE TOHO PSA!.....	218
JAK VIDĚT ŽIVOT SKRZ RŮŽOVÉ BRÝLE.....	229
POZNÁMKY K PŘEKLADU.....	242

Spisovatel **Peter Mayle** (1939) se narodil v Anglii. Ve dvaceti letech odešel do Spojených států amerických. Patnáct let zde pracoval v reklamní agentuře Davida Ogilvyho, nejprve jako reklamní textař, později jako výkonný manažer. V roce 1974 opustil Madison Avenue a vrátil se do Anglie, aby se mohl plně věnovat psaní naučných knih pro děti. O několik let později podlehl kouzlu jižní Francie, v Provinci si zrenovoval starou zemědělskou usedlost a se svojí třetí ženou Jeny se tam odstěhoval. Dá se říci, že objevil Provinci, stejně jako Kolumbus objevil Ameriku. O svém „velkém úniku“ z velkého světa napsal v roce 1989 knihu *Year in Provence* (Rok v Provinci, Olympia 2003), z níž se velmi brzy stal světový bestseller. Za ni také získal v roce 1990 prestižní cenu British Book Awards pro rok 1989 za nejlepší cestopisnou knihu. Následovaly další úspěšné knihy, např. *Hotel Pastis* (Hotel Pastis, Olympia 2004), *A Dog's Life* (Psí život, Olympia 2000), *Anything Considered* (Kromě sňatku uvážím cokoli, Olympia 2001), *Chasing Cezanne*, které byly přeloženy do více než dvaceti jazyků. Peter Mayle píše také do *Sunday Times*, *Financial Times*, *Independent*, *GQ* a *Esquire*. V současné době žije se svou ženou a dvěma psy střídavě v Lubéronu v jižní Francii a na Long Islandu.

P E T E R M A Y L E

Navždy Poet

**Z anglického originálu *Toujours Provence*
vydaného nakladatelstvím Penguin Books Ltd.
v Londýně v roce 2001 (poprvé vydaného
nakladatelstvím Hamish Hamilton
v Londýně v roce 1991)
přeložil Paul Millar**

**Obálku navrhl Petr Pavlán
Vydalo Nakladatelství Olympia, a. s.,
110 15 Klimentská 1, v roce 2004
jako svou 3370. publikaci
První vydání, 144 strany
Tematická skupina 13/34**

**Externí redaktorka Jolana Barešová
Technický redaktor Jan Zoul
Sazba a zlom Olympia, DTP**

**Vytiskly Těšínské papírny, s. r. o.,
Český Těšín**

27-054-2004